

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
KOMUNIKĀCIJAS STUDIJU NODAĻA

**SERIĀLĀ “NARCOS” IZMANTOTIE
VARDARBĪBAS VEIDI UN TO NOVĒRTĒJUMS
AUDITORIJĀ: GAIDAS UN TO APMIERINĀJUMS**

BAKALaura DARBS

Autors: **Vilis Strungs**

Studenta apliecības Nr.: Vs15018

Darba vadītāja: Mg.sc.soc. Ilze Šulmane

RĪGA 2018

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba Seriālā “*Narcos*” izmantotie vardarbības veidi un to novērtējums auditorijā mērķis ir identificēt seriālā atspoguļoto vardarbību un noskaidrot seriāla skatīšanās motivācijas un auditorijas vērtējumu par to, izpētot vai medija atspoguļotā vardarbība izraisa izmērāmus teorijā aprakstītus efektus.

Teorētiskā daļā iekļauta lietojuma un apmierinājuma, kā arī gaidu-vērtību teorija un mediju pētnieku darbi par vardarbību medijos un to radītajiem efektiem. Empīriskajā daļā pielietota kontentanalīze un veiktas divas fokusa grupas diskusijas.

Viens no galvenajiem pētījuma secinājumiem ir tāds, ka vardarbīga satura patērētāji pašvērtējumā neapzinās iespējamus negatīvos efektus no vardarbīga satura skatīšanās

Atslēgas vārdi: Vardarbība, efekti, gaidas, apmierinājums, auditorija, seriāls “*Narcos*”

ANNOTATION

The aim of bachelor's thesis Types of violence in TV series "*Narcos*" and its evaluation by the audience: expectations and need gratifications is to identify violent scenes, which is shown in TV series, to study audience's watching motivations and valuations about violence, and to find out, if reflected violence in TV series causes measurable media effects.

Theoretical framework of thesis includes uses and gratifications theory, expectancy- value theory and different scholars about violence in media.

Content analysis and two focus group discussions are used in the empirical part of the study. One of the main research conclusion is that violent content viewers are not aware of potential negative effects from violent content consumption.

Keywords: Violence, effects, expectancies, gratifications, audience, TV series "Narcos".

SATURS

IEVADS	7
1. TEORĒTISKĀ DAĻA	10
1.1. Lietojuma un apmierinājuma teorija	10
1.2. Gaidu-vērtību teorija	17
1.3. Medijos atsoguļotā vardarbība un tās veidi.....	19
1.4. Katarse.....	23
1.5. Sociālās mācīšanās teorija	26
1.6. Desensibilizācija	29
1.6. Izklaide kā mediju efekts	31
2. METODOLOĢIJA	32
2.1. Kontentanalīze	32
2.2. Fokusa grupas diskusija	34
2.3. Pētījuma plāns	36
3. EMPĪRISKĀ DAĻA	38
3.1. Seriāla “Narcos” apraksts	38
3.2. Seriāla satura analīzes rezultāti	39
3.2. Pirmās fokusa grupas rezultāti: Seriāla skatītāju motivācijas un attieksme pret vardarbību	49
3.3. Otrās fokusa grupas diskusijas rezultāti: Seriālu neredzējušu skatītāju attieksme pret vardarbību..	55
SECINĀJUMI	60
IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI.....	63
Pielikumi.....	66

IEVADS

Vardarbības atspoguļojums filmās un seriālos nav nekāds jaunums un tā ir plaši izplatīta tendence. Vairāki pētījumi apliecina vardarbības dažādos efektus uz auditoriju un atraktivitāti tās acīs.

Līdzšinējā tēmas izstrāde: Vardarbība, tās ietekme auditorijā pētīta Jāņa Cauņas darbā “Nozieguma atspoguļojums TV seriālā “*Sons Of Anarchy*” un tā ietekmes vērtējums auditorijā”, auditorijas gaidas, vajadzības to apmierinājums apskatīts vairākos darbos, piemēram, Ingas Nikolajevas darbā “Auditorijas gaidas un to apmierināšana: Dž. Dž. Džilindžera režisēto izrāžu gadījums”, Elizabetes Pučas “Radio Skonto un Radio TEV ētera personību loma kanāla izvēlē un auditorijas vajadzību apmierinājumā” un citos.

2015.gada augustā filmu un televīzijas seriālu straumēšanas serviss “*Netflix*” klajā laida kriminālo drāmu “*Narcos*”, kas retrospektīvi atspoguļo viena no pasaules ietekmīgākā narkotiku barona Pablo Eskobāra dzīvi, darbību narkotiku kartēļos un varas iestāžu centienus cīnīties ar viņu.

Jau kopš seriāla iznākšanas tas ieguvis plašu auditorijas atzinību. Pirmās sezonas vērtējums respektablajos portālos “*Metacritic*”¹ un “*Rotten Tomatoes*”² sasniedzis attiecīgi 77 un 78 punktus no simts, kamēr trešā sezona ieguvusi vērtējumus 78 un 96.

Seriālā atspoguļota narkotiku kartēļu savstarpējā cīņa, mēģinājumi notvert šos noziedzniekus, līdz ar to vardarbības klātbūtnes līmenis seriālā ir augsts, tāpēc būtu interesanti noskaidrot auditorijas vērtējumus par to, vai un kādus efektus tas rada.

Pētījuma problēma: Cilvēku vēlme pēc izklaides, atslābināšanās mēdz ietvert sevī ar prasību pēc asa sižeta, vardarbīga mediju satura, kas var atstāt arī negatīvas sekas.

Darba mērķis: Identificēt seriālā atspoguļoto vardarbību un noskaidrot seriāla skatīšanās motivācijas un auditorijas vērtējumu par to, izpētot, vai medija atspoguļotā vardarbība izraisa izmērāmus teorijā aprakstītus efektus.

Pētījuma objekts: Seriāla “*Narcos*” saturs, tā auditorija

---

¹ Metacritic. *Narcos*. Sk.:10.05.2018: <http://www.metacritic.com/tv/narcos>

² Rotten Tomatoes. *NARCOS(2015-)*. Sk.:10.05.2018: <https://www.rottentomatoes.com/tv/narcos>

Pētījuma priekšmets: Auditorijas attieksmes un tās maiņa pret seriālā redzamo vardarbību

Darba uzdevumi:

- Literatūras atlase un pētniecība par lietojuma un apmierinājuma/gaidu -vērtību teorijām, vardarbību, tās atspoguļojumu medijos un radītajiem efektiem.
- Pētniecisko metožu – kvalitatīvās kontentanalīzes un fokusa grupas diskusijas – izpēte un aprakstīšana.
- Ar kontentanalīzes palīdzību identificētas un kategorizētas seriālā novērojamās vardarbības izpausmes.
- Fokusa grupu diskusiju organizēšana, lai noskaidrotu auditorijas vērtējumu, viedokļus par seriālā atspoguļoto vardarbību, identificētu teorijā aprakstītos mediju efektus.
- Iegūtās informācijas apkopošana, secinājumu veikšana.

Pētnieciskie jautājumi:

- Vai un kā seriālā atspoguļotā vardarbība auditorijai apmierina skatītāju gaidas un vajadzības?
- Kādi vardarbīga satura ietekmes elementi konstatējami?

Bakalaura darba teorētiskā bāze: Darbā tiks izmantota komunikācijas teorētiķa Denisa Makkveila (*Denis McQuail*) un citu teorētiķu (piem, *Elihu Katz, Jay Blumler, Karl Erik Rosengren*) akadēmiskā literatūra par auditorijas teorijām, precīzāk, lietojuma un apmierinājuma teoriju, gaidu -vērtību teoriju (*Palmgreen, Rayburn*), kā arī dažādu autoru darbi par vardarbību medijos. Papildus tam tiks apskatīti mediju patēriņa radītie efekti – katarse (*Fechbach, Gunter*), sociālā mācīšanās teorija (*Bandura*), desensibilizācija.

Bakalaura darba metodoloģija: Darbā tiks izmantotas kvalitatīvās pētniecības metodes - kvalitatīvā kontentanalīze un fokusa grupas diskusija. Kvalitatīvā kontentanalīze ļaus sekmīgi izdalīt un kategorizēt seriālā redzamās vardarbības epizodes, kuras izmantot fokusa grupas diskusijā, kas, savukārt, sniegs ieskatu auditorijas attieksmēs.

Prognozējamie rezultāti/sasniegumi: Kopsakarību atrašana starp vardarbības atspoguļojumu seriālā un auditorijas attieksmēm par to, atbilžu iegūšana uz izvirzītajiem pētnieciskajiem jautājumiem.

Bakalaura darba struktūra: Darba teorētiskajā daļā tiks apskatītas lietojuma un apmierinājuma, kā arī gaidu-vērtību teorija un dažādu autoru darbi par vardarbību medijos un to radītajiem efektiem.

Metodoloģiskajā daļā tiks apskatītas darbā pielietotās pētniecības metodes – kvalitatīvā kontentanalīze un fokusgrupu diskusija. Empīriskās daļas sākumā raksturots seriāls, nākamajā nodaļā tiks aprakstīta pētījuma – seriāla kontentanalīzes un fokusgrupu diskusiju – gaita un rezultāti.

1. TEORĒTISKĀ DAĻA

1.1. Lietojuma un apmierinājuma teorija

Auditorijas pamatā veidojas, balstoties uz līdzīgām vajadzībām, interesēm un gaumēm. Daudzām no tām ir sociāla vai psiholoģiska izcelsme. Parasti šīs vajadzības ir vēlme iegūt informāciju, atpūta, bēdrosanās, novērsanās vai aizbēgšana no ikdienas. Dažādu mediju un mediju satura auditorijas var iedalīt balstoties uz plašu motivācijas tipu kopumu.³

Lietojuma un apmierinājuma teorija meklē atbildi uz jautājumu, kāpēc cilvēki lieto medijus, kāds ir tam iemesls. Funkcionālisma socioloģija medijus uztver kā dažādu vajadzību sniedzējus sabiedrībai. Piemēram, vienotības, kultūras nepārtrauktības, sociālās kontroles un dažādas publiskās informācijas plūsmas nodrošināšanai. Tādējādi tiek pieņemts, ka sabiedrība izmanto medijus savstarpēji saistītu iemeslu dēļ, kā, piemēram informācijas iegūšanai un identitātes formēšanai.⁴

Teorijas pamatā ir uzskats, ka cilvēki aktīvi meklē specifiskus medijus un to saturu, lai radītu gandarījumu vai citus rezultātus. Teorētiski sabiedrību redz kā aktīvu, jo tie ir spējīgi apskatīt un novērtēt dažādus mediju tipus, lai sasniegtu kādus noteiktus komunikācijas mērķus.⁵

Balstoties uz teoriju, mediji un to saturs ir ietekmes avoti starp citiem potenciālajiem avotiem. Auditorijas dalībnieki uzņemas iniciatīvu mediju izvēlē un nav pasīvi mediju vēstījuma mērķi. Papildus individuālajai motivācijai un izvēlēm, teorija izceļ indivīdu fona īpašības, lai komunikācijas ietekme būtu sociāli un psiholoģiski ierobežota.⁶ Pirmie lietojuma un apmierinājuma teorijas pētījumi veikti 1940.gados, kas fokusējās uz dažādu radio programmu, it īpaši “*ziepju operu*” un viktorīnu popularitātes noskaidrošanu. Divdesmit gadus vēlāk pētnieki atkal pievērsās teorijas pielietošanai un izveidoja pamata pieņēmumus par to. Tiek secināts, ka mediju un tā satura izvēle ir racionāla un virzīta uz noteiktu mērķu un apmierinājumu sasniegšanu; auditorija apzinās

³ McQuail, D.(2010). *McQuail's Mass Communication Theory*. Los Angeles, California (USA); London : Sage Publications, P.423

⁴ Turpat. P.423.

⁵ West, R., Turner H. L.(2010). *Introducing Communication Theory*. Boston, McGraw-Hill, P.392.

⁶ Nabi, L., R., Oliver B., M.(2009).*The SAGE Handbook of Media Processes and Effects*. Los Angeles, Sage, P.147

ar medijiem saistītas vajadzības, kas rodas personisko un sociālo apstākļu rezultātā; kultūras un estētikas iezīmes saturā spēlē mazāku lomu nekā dažādu personīgu un sociālu vajadzību apmierinājums; visi vai lielākā daļa auditorijas formēšanās faktori ir izmērāmi.⁷

Balstoties uz šiem pieņēmumiem, mediju izvēles procesu raksturojis komunikācijas pētnieks Džeims Kats (*Jaimes E. Katz*). Tas tiek saistīts ar sociālām un psiholoģiskām saknēm, ko veido dažādas gaidas par medijiem un citiem avotiem, kas noved pie dažādas iedarbības, rezultējoties vajadzību apmierināšanā un citās sekās.⁸

K.E.R osengrens (*K.E. Rosengren*) līdzīgā modelī skaidro cilvēka pamatvajadzības vai prasības, aprakstot darbību secību, kurā daļa no šīm vajadzībām pieredzētas kā problēmas, tādējādi meklējot iespējamus risinājumus, rezultējoties vadmotīvos, kas noved pie mediju lietošanas vai citiem risinājumiem.⁹

Dž.Kats, M.Gurevičs (*Gurevitch*) un H.Hāss (*Haas*) izvirzījuši lietojuma un vajadzību modeli, kas sastāv no pieciem elementiem.

- Tiek pieņemts, ka auditorija ir aktīva, svarīga mediju lietojuma sastāvdaļa ir kāda noteikta mērķa sasniegšana.¹⁰
- Masu komunikācijas procesā lielākā daļa iniciatīvas vajadzību apmierināšanā un mediju izvēles sasaistē balstās uz pašiem auditorijas dalībniekiem. Tas nozīmējot, ka mediju saturs nerada tiešus efektus uz auditorijas attieksmi un uzvedību.¹¹
- Mediji konkurē ar citiem vajadzību apmierināšanas avotiem. Vajadzības, ko sniedz masu komunikācija, aptver plašu cilvēku vajadzību segmentu, taču apmierinājuma līmenis, kādu var iegūt caur masu mediju patēriņu, ir atšķirīgs. Lai rastos precīzs iespaids masu mediju lomu vajadzību apmierināšanā, nepieciešams ņemt vērā citas, atšķirīgas, pretrunīgas un “vecmodīgākas” alternatīvas.¹²

---

⁷ McQuail, D.(2010). *McQuail's Mass Communication Theory*. Los Angeles, California (USA); London : Sage Publications, P.42.

⁸ McQuail, D.(2010). *McQuail's Mass Communication Theory*. Los Angeles, California (USA); London : Sage Publications. P.423

⁹ McQuail, D. (1997). *Audience Analysis*. London. New Delhi: SAGE Publications International Educational and Professional Publisher. P. 71.

¹⁰ Katz, E., Blumler G. J., Gurevitch, M.(1973.). *Uses and Gratifications Research*. Oxford University Press. P. 510.-511. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/pdf/2747854.pdf>

¹¹ Turpat. 510.-511.

¹² Katz, E., Blumler G. J., Gurevitch, M.(1973.). *Uses and Gratifications Research*. Oxford University Press, P. 510.-511. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/pdf/2747854.pdf>

- Skatoties no metodoloģiskās perspektīvas, daudzi masu mediju patēriņa mērķi var tikt sasniegti, balstoties uz iepriekš iegūtiem datiem par auditorijas dalībniekiem, t.i. cilvēki bieži vien atklāt pauž savas intereses un motīvus, vai vismaz par tiem var noprast neformālās sarunās, līdz ar to var arī veikt daļējus secinājumus par mediju patēriņa mērķiem.¹³
- Vērtību spriedumi par kultūras nozīmi masu saziņā ir jāizslēdz, kamēr tiek izpētītas auditorijas ievirzes.¹⁴

Dažādos ar teoriju saistītos pētījumos izvirzīti pamatiemesli mediju lietojumam. Von Feilitzena (*Von Feilitzen*) 1976.gadā veiktā pētījumā apkopojusi Zviedrijas bērnu mediju lietošanas iemeslus:

- 1) Izklaide un emocionāla gandarījuma gūšana.
- 2) Informācijas un izziņas gūšana.
- 3) Sociālās vajadzības – identitāte, komunikācija ar citiem.
- 4) Nesociālās vajadzības, īpaši saistītas ar būšanu vienam, cenšanos aizbēgt no realitātes, kā arī noskaņojuma regulāciju.
- 5) Vajadzības, kas balstās uz patēriņu, kas sevī ietver būtisku gandarījumu.¹⁵

D.Makkveils (*McQuail*), J.Blumlers (*Blumler*) un J.Brauns (*Brown*), pētot vairākas radio un televīzijas programmas Lielbritānijā, piedāvājuši mediju-personu mijiedarbības shēmu, kas ietver četrus svarīgākos mediju radītos apmierinājumu veidus. Tie ir novirzīšanās, personīgās attiecības, personīgā identitāte un uzraudzība. **Novirzīšanās** iekļauj bēgšanu no rutīnas vai problēmām, kā arī emocionālu atslābināšanos; **personīgās attiecības** saistītas ar biedrošanos un sociālu lietderību; **personisko identitāti** pētnieki skaidro kā pašnovērtējuma veidošanos, realitātes izpēti un vērtību nostiprināšanu; **uzraudzība** saistīta ar informācijas meklēšanas formām.¹⁶

Līdzīgu iedalījumu izveidojuši R.Vests (*West*) un L.H.Tērners (*Turner*), adaptējot minēto Katza, Gureviča un Hāsa teoriju un izvirzot piecus dažādus vajadzību tipus:

Izziņas – informācijas/zināšanu ieguve, to izpratne.

¹³ Turpat. P. 510.-511.

¹⁴ Turpat. P. 510.-511.

¹⁵ McQuail, D. (1997). *Audience Analysis*. London, New Delhi: SAGE Publications International Educational and Professional Publisher. P. 72.

¹⁶ Turpat. P.72

Emocionālās – emocionāla, patīkama vai estētiska pieredze.

Personīgās integrācijas – uzticamības, pārliecības un statusa uzlabošana.

Sociālās integrācijas – komunikācijas uzlabošana ar draugiem, ģimeni utml.

Spriedzes mazināšanas – novirzīšanās un bēgšana no realitātes.¹⁷

Psiholoģisku perspektīvu par auditorijas motivācijām piedāvājis J.V.Makgvairs (*McGuire*), balstoties uz cilvēka pamatvajadzību teoriju, vispirms nodalot izziņas un emocionālās vajadzības. Tās tiek sadalītas vairākās dimensijās: aktīva/pasīva ierosināšana; ārēju/iekšēju mērķu orientācija un orientācija uz izaugsmi vai stabilitāti. Savstarpēji saistīti, šie faktori iekļauj 16 dažādus motivāciju tipus, kas piemēroti mediju lietojumam.¹⁸

Kā piemērus pētnieks min izziņas meklējumus, lasot avīzi, vai televīzijas drāmu skatīšanās, lai atrastu personīgās uzvedības modeļus. Tomēr šāda psiholoģijas teorija neparedz mediju lietotāja apzinātu sapratni par motivāciju cēloņiem.¹⁹

Motivācija ir viens no atslēgas komponentiem teorijā, jo tā ietekmē selektīvo un aktīvo uzvedību, kādā notiek iesaiste komunikācijā, kā arī saskarsmes iznākumus. Cilvēki ir motivēti komunicēt, tie piedalās un veido gaidas par komunikācijas vidi, kas atbilstu interesēm un vēlmēm.²⁰

J.Luls (*Lull*), pētot televīzijas lietojumu ģimenē, izdalījis divas mediju sociālā lietojuma kategorijas, strukturālo un attiecību, kas sadalās vairākās apakšgrupās. Strukturālais lietojums ietver vidi (fona trokšņi, biedriskums, izklaide) un biežumu (punktualitāte laikā un aktivitātē). Attiecību kategorija ietver komunikācijas veicināšanu, piederību/izvairīšanos, sociālo mācīšanos un kompetenci, dominanci.²¹

Lula pētījums pievienojis divas svarīgas izpratnes lietojuma un vajadzību teorijas paradigmai. Individuālais televīzijas lietojums var tikt formēts ar sociālo attiecību un mijiedarbību palīdzību, atkarībā no uztveres pozīcijas, kā arī vajadzību apmierinājums ar televīzijas vai citu

---

¹⁷ West, R., Turner H. L.,(2010). *Introducing Communication Theory*. Boston, McGraw-Hill, P.398.

¹⁸ McQuail, D. (1997). *Audience Analysis*. London, New Delhi: SAGE Publications International Educational and Professional Publisher. P. 72.

¹⁹ Turpat. P.72.

²⁰ Nabi, L., R., Oliver B., M.(2009). *The SAGE handbook of Media Processes and Effects*. Los Angeles, Sage, P.147

²¹ Sullivan, L., J.,(2013.). *Media audience: effects, users, institutions, and power*. Thousand Oaks, Calif.: SAGE Publications. P. 124

mediju palīdzību saistās vairāk ar sociālām attiecībām vai vidi, nevis paša avota piedāvātajiem apmierinājumiem.²²

Dž.Kats, M.Gurevičs un H.Hāss, uzskata, ka ar mediju lietojumu saistītas vajadzības var veidoties dažādu sociālu situāciju rezultātā. Autori izdalījuši piecus situāciju veidus:

- 1) Sociālas situācijas var dažādus saspīlējumus vai konfliktus, kas var novest pie mediju patēriņa atvieglojuma gūšanai.
- 2) Sociālas situācijas var radīt dažādu problēmu apzināšanos, kas pieprasa uzmanības pievēršanu, tādējādi rosinot informācijas meklēšanu medijos, plašākas izpratnes veidošanai.
- 3) Sociālas situācijas var mazināt iespējas apmierināt vajadzības dzīvē, līdz ar to mediji var kļūt par papildinātāju vai aizvietotāju.
- 4) Sociālas situācijas var sevī iekļaut specifiskas vērtības, kuru klātbūtnes apstiprinājumu vai pastiprinājumu var atvieglot noskaidrot ar vērtību saistītu mediju materiālu patēriņu.
- 5) Sociālas situācijas mēdz balstīties uz kādu mediju satura apspriešanu, līdz ar to indivīdam jābūt informētam, lai saglabātu dalību kādās sociālās grupās.²³

Lietošanas un apmierinājuma teorija var tikt un tiek pielietota jauno mediju pētīšanā. Uzsverot, ka teorija vienmēr nodrošinājusi vadošo lomu teorētiskajās pieejās jaunu masu komunikācijas veidu sākuma stadijā, 21.gadsimta sākumā T.Rudžero (*Ruggerio*) identificējis dator-mediētās masu komunikācijas raksturīgās pazīmes, kuras piedāvā plašas komunikācijas nepārtrauktības darbības, ko pārbaudīt lietojuma un vajadzību pētniekiem:²⁴

- 1) Interaktivitāte, kas ievērojami stiprina aktīva lietotāja pamatjēdzienu, jo interaktivitāte masu komunikācijā tiek uzskatīta kā pakāpe, kurā komunikācijas procesa dalībnieki var kontrolēt un mainīt lomas mutiskajā diskursā.
- 2) Demasifikācija, kas tiek raksturota kā mediju lietotāju spēja izvēlēties no plaša piedāvājuma klāsta.

---

²² Turpat P. 124

²³ Baran, J., S., Davis, K., D.(2006.). *Mass Communication Theory: Foundations, Ferement and Future*. Belmont, CA [etc.]: Thomson/Wadsworth. P. 273

²⁴ Baran, J., S., Davis, K., D.(2006.). *Mass Communication Theory: Foundations, Ferement and Future*. Belmont, CA [etc.]: Thomson/Wadsworth, P.269

- 3) Asinhronitāte, kas nozīmē, ka mediētās ziņas var tikt regulētas laikā. Elektronisku ziņu sūtītāji un saņēmēji var tās izlasīt dažādos laikos un joprojām mijiedarboties ar tām, kad vien viņi to vēlas.²⁵

Vairāku pētījumu gaitā lietojuma un apmierinājuma teorijā atrastas vairākas nepilnības. Makkveils uzskata, ka teorijā trūkst teorētiskās saskaņotības. Viņš uzsvēris, ka daļai no teorijā izmantotās terminoloģijas vajadzētu būt precīzāk definētai. Tiek uzskatīts, ka teorija pārāk daudz balstās uz mediju funkcionālo lietojumu, kaut gan ir gadījumi, kad mediji var būt auditoriju manipulējoši, un teorijā mediju bezatbildība apskatīta netiek.²⁶

Pētījumos precīzi paredzējumi vai skaidrojumi par mediju izvēli vai to lietojumu, balstoties uz teoriju ir reti, taču pieeja ir efektīva specifiska mediju satura pētīšanā. Saistība starp attieksmēm pret dažādiem medijiem, to tipiem un mediju lietojuma darbībām ir vāja, virzība uz jebkādu sasaisti ir neskaidra. Motivāciju, mediju radīto apmierinājumu dalījums bieži vien nesakrīt ar faktisko mediju izvēli un lietojumu, tāpēc ir grūti atrast saistību starp faktoriem par patikšanu/priekšrocībām, faktisko izvēli un sekojošo novērtējumu.²⁷

Teorija kritizēta arī tās pamatprincipu neskaidrību dēļ. Teorija neko neizskaidro, ja tās galvenie koncepti ir neskaidri. Kritiķi apšaubā aktīvas auditorijas jēdzienu, kas ir viens no lietojuma un apmierinājuma teorijas balstiem. Pētnieki uzskata, ka, piemēram, televīzijas skatīšanās ir drīzāk pasīvs process un prasa mazu koncentrēšanos. Teorija arī nepievērš uzmanību faktam, ka indivīds, iespējams, neapsver visas pieejamās izvēles mediju patēriņam.²⁸

Komunikācijas un mediju teorētiķis J.G.Blūmlers kā problēmu spēcīgai teorijas attīstībai uzskata termina “aktivitāte” plašo nozīmju loku, tāpēc tiek skaidrotas dažas galvenās nozīmes:

- Lietderīgums – Mediji piedāvā cilvēkiem dažādus pielietojumus un cilvēki var izmantot medijus, lai šos pielietojumus izmantotu.
- Apzinātība – Mediju satura patēriņš var balstīties uz cilvēka svarīgākajām motivācijām.
- Selektivitāte – Mediju lietojums atspoguļo intereses un izvēles.

---

²⁵ Baran, J., S., Davis, K., D.(2006.). *Mass Communication Theory: Foundations, Ferement and Future*. Belmont, CA [etc.]: Thomson/Wadsworth P. 269

²⁶ West, R., Turner H. L.,(2010). *Introducing Communication Theory*. Boston, McGraw-Hill. P.398.

²⁷ McQuail, D. (1997). *Audience Analysis*. London, New Delhi: SAGE Publications International Educational and Professional Publisher. P. 73.

²⁸ West, R., Turner H. L.,(2010) *Introducing Communication Theory*. Boston, McGraw-Hill, P.408

- Ietekmes necauraidīgums – Auditorija ir neatlaidīga, tā nevēlās būt kontrolēta. Auditorijas dalībnieki aktīvi izvairās no dažādas mediju ietekmes.²⁹

Šīs nozīmes saistītas ar kopējo satura izvēli un mediju lietojuma veidiem, taču šādi definējot auditorijas aktivitāti, netiek pievērsta uzmanība tam, kā cilvēki izmanto mediju saturu, kad to ir izvēlējušies. Neseni pētījumi sākuši fokusēties uz to, kā, pateicoties aktivitātei, cilvēki aktīvi definē un rada jaunas nozīmes saturam, kas kalpo lietojuma mērķiem labāk nekā nozīmes, ko iepriekš noteikuši satura veidotāji vai izplatītāji.³⁰

Iemesli mediju lietojumam var būt dažādi, taču lietojuma un apmierinājuma teorija ļauj identificēt izplatītākos. Pētījumā tas palīdzēs izvirzīt precīzākus jautājumus fokusa grupas diskusijai, tādējādi labāk izprotot auditorijas motivācijas. Īpašu uzmanību autors plāno pievērst minētajai sociālo situāciju saistībai ar mediju lietojumu.

---

²⁹ Baran, J., S., Davis, K., D.(2006.). *Mass Communication Theory: Foundations, Ferement and Future* Belmont, CA [etc.] : Thomson/Wadsworth, P.270.

³⁰Turpat, P.270.

1.2. Gaidu-vērtību teorija

Gaidu-vērtību teoriju radījis Filips Palmgrīns (*Philip Palmgreen*) un tai ir zināma līdzība ar iepriekš apskatīto lietojuma un apmierinājuma teoriju. Teorijas pamatā ir uzskats, ka uzvedība, tās nodomi un attieksme ir gaidu un novērtējuma funkcijas.³¹

Personu attieksme pret kādu objektu ir uzskatu un vērtējošās atbildes, kas balstās uz šiem uzskatiem, funkcija. Palmgrīns to atspoguļo šādi:

$$A = \sum_{i=1}^n a_i \cdot b_i$$

A-Attieksme pret kādu objektu, uzvedību vai notikumu

b-uzskati par objekta/notikuma pazīmēm vai sekām

e-emocionālais novērtējums

*1.1.att*³²

Tādējādi personas attieksme pret uzvedību, objektu vai notikumu var tikt novērtēta saskaitot izteiktus uzskatus ar to novērtējumu un summējot atšķirīgos uzskatus. Tiek pieņemts, ka tikai limitēts skaits uzskatu ir atbilstoši vai saistāmi ar noteikto objektu vai attieksmi. Cilvēka uzskatu kopums reprezentē cilvēka informāciju par sevi vai vidi, kurā viņš dzīvo.³³

Teorija paredz, ka mediji piedāvā “apbalvojumus”, ko auditorijas dalībnieki iepriekš paredzējuši, balstoties uz līdzīgām pieredzēm. Šī “atlīdzība” ir indivīdu novērtēti psiholoģiska rakstura efekti jeb apmierinājums. Apmierinājumi var tik gūti no vispārēja mediju lietojuma, konkrēta iecienīta žanra var satura elementiem, tie nodrošina izvēļu vadlīnijas.³⁴

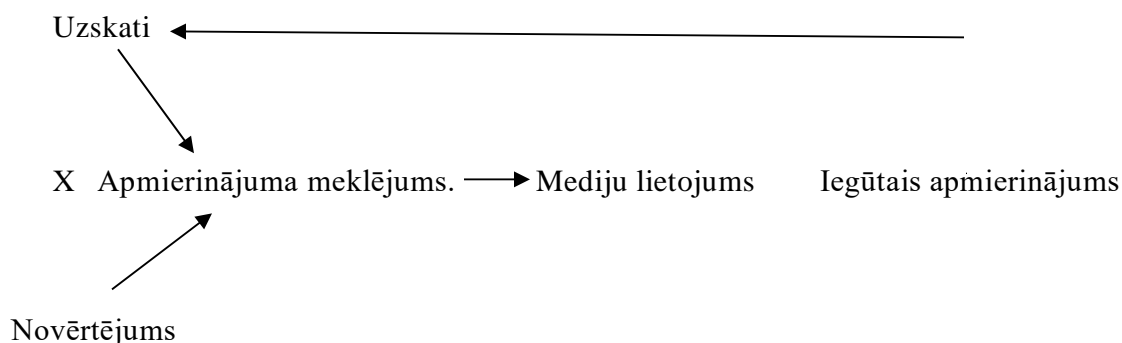
Minētais Palmgrīns un Reiburns izveidojuši procesa modeli, kas balstīts uz principa, ka attieksme pret mediju ir iepriekšēju uzskatu un vērtību rezultāts.

³¹ Palmgreen, P., Rayburn D. J.(1982). *Gratifications Sought and Media Exposure: An Expectancy Value Model*, University of Kentucky. P.562. Retrieved from <http://datubazes.lanet.lv:5053/doi/pdf/10.1177/009365082009004004>

³² Turpat. P.562.

³³ Palmgreen, P., Rayburn D. J.(1982), *Gratifications Sought and Media Exposure: An Expectancy Value Model*, University of Kentucky , P.562. Retrieved from <http://datubazes.lanet.lv:5053/doi/pdf/10.1177/009365082009004004>

³⁴ McQuail, D. (1997). *Audience Analysis*. London. New Delhi: SAGE Publications International Educational and Professional Publisher P.74

1.2 att. **Gaidu-vērtību modelis.**³⁵

Modelis atspoguļo procesu, kurā uzskati un novērtējumi ietekmē apmierinājuma meklējumu, kas savukārt ietekmē mediju patēriņu. Šāds patēriņš rezultējas apmierinājuma gūšanā, kas pēc tam atgriež indivīdu pie apmierinājuma elementu pastiprināšanas vai maiņas.³⁶

Būtībā modelis pauž ideju, ka mediju lietojums ir uzskatāms par informācijas līdzekļa piedāvāta ieguvumu uztveri un auditorijas dalībnieku ieguvumu vērtību atšķirīgumu. Šis ļauj apstiprināt faktu, ka mediju lietojumu veido izvairīšanās no realitātes, kā arī dažāda līmeņa pozitīva izvēle starp potenciālajiem un iecerētajiem mediju sniegtajiem apmierinājuma veidiem.³⁷

Modelis parāda atšķirības starp gaidām (apmierinājuma meklējums) un gandarījumu (iegūtais apmierinājums) un identificē pieaugumu/izmaiņas mediju lietojuma raksturā. Tas ir, ja iegūtais apmierinājums ir augstāks nekā meklētais apmierinājums, ir liela varbūtība, ka auditorijas gandarījuma līmenis būs ļoti augsts, līdz ar to novērtējums un uzmanība būs ievērojami augsta.

³⁵ Turpat. P.74

³⁶ Rayburn., D., J., Palmgreen, P.(1984). *Merging Uses And Gratifications And Expectancy-Value Theory*. In *Communication Research* Vol 11, Issue 4, pp. 537 – 562, Sage Publications. Retrieved from <http://datubazes.lanet.lv:5053/doi/pdf/10.1177/009365084011004005>

³⁷ McQuail, D. (1997). *Audience Analysis*. London, New Delhi: SAGE Publications International Educational and Professional Publisher. P.74

Protams, iespējami arī pretēji gadījumi, kas rezultējas reitingu kritumā, vai, piemēram, vēlmē pārslēgt televīzijas kanālu.³⁸

Gaidu-vērtību teorija, autoraprāt, ir kā lietojuma un apmierinājuma teorijas papildinošs elements, kurš pamato, ka attieksmi pret medijiem nosaka indivīda uzskati un to novērtējums.

1.3 Medijos atspoguļotā vardarbība un tās veidi

Vairāku pētījumu gaitā radušies dažādi mediju vardarbības definējumi. Džordžs Gerbners (*Gerbner*) savā 1978.gada pētījumā vardarbību raksturo kā tīru, nepārprotamu un atklātu fizisku vardarbību. Vardarbīgajam incidentam ir jābūt ticamam un pārlicinošam, tam jābūt vērstam pret cilvēkiem, tajā jābūt iekļautai ievainošanai vai nogalināšanai, uz darbībām vērstiem draudiem. Nepamatoti draudi, verbāla aizskaršana vai žesti bez ticamām vardarbīgām sekām kā vardarbība netiek definēta.³⁹

Kellija Vilsone (*Wilson*) 1997.gada pētījumā vardarbību pieņēma kā ticamu draudu atspoguļojumu par fiziska spēka pielietojumu vai spēka pielietojumu, lai fiziski aizskartu kādas būtnes. Tiek izšķirti arī trīs vardarbības attēlojuma tipi: ticami draudi, uzvedības rīcība un kaitīgas sekas. Kā redzams, abas definīcijas ignorē vardarbības veidus, kas nav saistīti ar fiziskām darbībām (verbāla agresija, psiholoģiska aizskaršana, novērošana), kas ir šo definīciju nepilnības.⁴⁰

Mediju efektu pētnieks V. Džeims Poters (*Potter*) uzskata, ka vardarbība ir kāda tēla fiziskās vai emocionālās labsajūtas aizskaršana. Tā satur divus būtiskus elementus, darbības tīšumu un kaitējumu, tādējādi vismaz vienam no šiem elementiem jābūt novērojamiem.⁴¹

Boils (*Boyle*) vardarbībai piešķir ideoloģisku nozīmi, uzskatot, ka tā ir uzvedība, kas veido īpašu nozīmi tās veicējam vai upurim, saistībā ar specifisku sociālo, politisko vai kulturālo kontekstu, kurā tā veikta.⁴²

Mediju vardarbības ideoloģisko nozīmi uzsver arī Mērdoks (*Murdock*), uzsverot, ka vardarbība, lai arī kā tā tiktu definēta, parāda spēcīgu vēstījumu par ekonomiskajām un sociālajām

---

³⁸ Turpat.

³⁹ Boyle, K.(2005). *Media and Violence*. California, Sage Publications. P.22-23.

⁴⁰ Turpat. P.22-23.

⁴¹ Carter, C., Weaver, K.,C., (2003). *Violence and the Media*. Philadelphia, Open University Press. P.2

⁴² Boyle, K.(2005.), *Media and Violence*, California, Sage Publications, P.22.-23.

hierarhijām kapitālistu sabiedrībā, kas leģitimizē un kontrolē nevienlīdzību, kas balstīta uz rasi, dzimumu, seksualitāti.⁴³

1997.gadā ASV veiktais nacionālais televīzijas vardarbības pētījums identificējis četrus vardarbības tipus, kas veicina bērnus nenovērtēt vardarbības nopietnumu: nesodāmā, nesāpīgā, *laimīgā* un varonīgā vardarbība.⁴⁴

ASV pētnieki (*Greenberg, Edison, Korzenny, Ferandez-Collado*) pētījumā, kas balstīts uz televīzijas vardarbību, to definējuši kā psiholoģiski vai fiziski ievainojošu citai personai, plānotu vai neplānotu, veiksmīgu vai neveiksmīgu. Papildus tam, pētnieki izvirzījuši četrus pamatelementus – fizisko agresiju, verbālo agresiju, zādzību un krāpšanu.⁴⁵

1997.gadā Somijā veiktā pētījumā vardarbība televīzijā skaidrota kā rīcību kopums, kas izraisa vai ir radīts, lai ievainotu personu fiziski vai psiholoģiski, iekļaujot netiešus draudus, neverbālu uzvedību un dusmu uzliesmojumus, kas vērsti uz dzīvniekiem vai nedzīviem objektiem.⁴⁶

Apkopojot dažādas definīcijas, izšķir septiņus medijos atspoguļotās vardarbības nosacījumus:

- 1) Atklāts attēlojums – vardarbība tiek attēlota. Draudi, darbības, ievainojošas sekas tiek parādītas vai dzirdamas sižeta darbībā.
- 2) Fizisks spēks – darbības paredzētas, lai izraisītu fiziskas sāpes/ievainojumu, fiziskas taktikas, kas piespiež citu darbības radīt kaitējuma draudus. Fiziskais spēks jārada dzīvai būtnei – dabas radītais kaitējums(zemestrīces, citas katastrofas) netiek skaitīta kā vardarbība.
- 3) Ticami draudi – darbības veicējam sižeta kontekstā jābūtu nolūks nodarīt kaitējumu. Nenopietni draudi vai ne pārāk ticami nolūki radīt kaitējumu netiek uzskaitīti.
- 4) Dzīvu radību iesaiste – dzīvas radības jēdziens attiecināms uz jebkuru cilvēku, dzīvnieku vai mītisku būtni. Tās var būt arī dažādās grupās, piemēram, valdības.

---

⁴³ Carter, C., Weaver, K.,C., (2003.) *Violence and the Media*. Philadelphia. Open University Press, P.5

⁴⁴ Turpat. P.3

⁴⁵ Gunter, B.(2003). *Violence on Television*, London: Lawrence Erlbaum Associates. P.20.-21.

⁴⁶ Turpat.

- 5) Vardarbības epizodēs kā uzbrucējam vai upurim jābūt iekļautam vismaz vienam cilvēkam vai mītiskai būtnei, dabas epizode, kurā dzīvnieki viens otram nodara kaitējumu, par vardarbību netiek uzskatīta.
- 6) Negadījumi, kas iekļauj fizisku kaitējumu tiek uzskatīti par vardarbību tikai tad, kad tie notiek vardarbībā epizodē (zādzības, pakalīdzināšanās, utml.)
- 7) Fiziska spēka veikšana pret īpašumu, ja vien tā tiek veikta ar tādu nolūku kā sodīšana, vandālisms, atriebība. Īpašuma bojājumi negadījumu laikā par vardarbību netiek uzskatīti.⁴⁷

Boils medijos atspoguļotās vardarbības noteikšanai izvirzījis tādas kritērijus kā modalitāte (sprieduma raksturojums pēc tajā izteiktā apgalvojuma ticamības), skaidrība, ievainojumu redzamība, ieroču pielietojums, varoņu iesaiste, uztvertā pieņemamība un citi.⁴⁸

Augstāk minētajā 1997.gada nacionālajā televīzijas vardarbības pētījumā fokusa grupu rezultātā tika izvirzīti astoņi kritēriji, pēc kuriem raksturot medijos redzamo vardarbību:

- Darbības līmenis (no maznozīmīgas līdz nopietnai)
- Darbības tips (fizisks vai verbāls)
- Tīšums (iecerēts vai nejaušs)
- Kaitējuma tips (fizisks, emocionāls vai psiholoģisks)
- Atvērtības tips (slēpts vai atklāts)
- Realitātes līmenis (no fantāzijas līdz absolūtai realitātei)
- Humora līmenis (no farsa līdz nopietnībai)⁴⁹

Poters uzsver, ka vardarbības fiksēšana šādās dimensijās radītu pilnīgāku skatu par televīzijā (medijos) redzamās vardarbības dabu. Efektu pētīnieki var izmantot iegūto informāciju, lai veidotu simulējošākus secinājumus, nevis uztvertu vardarbību kā monolītu konceptu. Vardarbībai ir dažādi veidi un tie ietekmē auditoriju atšķirīgos veidos.⁵⁰

1999.gadā Deivids Morisons (*Morisson*) veica mediju vardarbību definējošu pētījumu, kurā rezultātā izšķirti dažādi vardarbības atspoguļojuma veidi.

⁴⁷ Gunter, B.(2003), *Violence on Television*. London : Lawrence Erlbaum Associates. P.32-33

⁴⁸ Boyle, K.(2005), *Media and violence*. London: Sage Publications

⁴⁹ Gunter, B.(2003). *Violence on Television*. London: Lawrence Erlbaum Associates. P. 30.

⁵⁰ Gunter, B.(2003.). *Violence on Television*. London: Lawrence Erlbaum Associates. P. 30

Rotaļīga vardarbība, kas ir acīmredzami tēlota un tiek uzskatīta kā nereāla. Redzamā vardarbība izskatās iestudēta un tai ir neliela nozīmē kopējā izklaides satura vērtībā. Ir redzamas daudzas vardarbīgas izpausmes, taču tās nav vizuāli spilgtas un neaizskar auditorijas jūtas.⁵¹

Attēlota vardarbība, kura tiek raksturota kā reāla, tās atspoguļošana tiek maksimāli pielāgota realitātē redzamajam. Tajā redzami ievainojumi un ir ļoti grafiska un auditorijas jūtas aizskaroša.⁵²

Auteniska vardarbība, kas radīta vidē, kura ir pazīstama auditorijai. Tā var būt vardarbība ģimenē, bārā, veikalā un tamlīdzīgi. Šāda veida vardarbība ir tuvāka skatītāja dzīvei, nekā citi veidi. Vardarbības nopietnums varbūt dažāds, taču tas viennozīmīgi ir auditoriju ietekmējošs.⁵³

Pētījumā arī nošķirti noteicošie faktori, pēc kādiem vardarbība tiek uzskatīta par tādu – vardarbības raksturs un kvalitāte. Tas, savukārt, sadala auditoriju divās grupās:

Primārie definētāji, kas savā uztverē balstās uz reālu dzīvi, līdz ar to tas, kas tiek definēts kā vardarbība dzīvē, tiek arī uztverta kā tāda, redzot to ekrānā un citā saturā. Reālajā dzīvē piedzīvota epizode tiek definēta kā vardarbība, ja tā pārkāpj ētiskās normas vai mutiskās vienošanās. Tādējādi, kādai personu grupai grūstīšanās bārā nešķitīs ar vardarbību saistīta, tikmēr kādam citam jau, piemēram, glāžu mešana automātiski šķitīs kā vardarbīga izpausme.⁵⁴

Tikmēr sekundārie definētāji vērtē vardarbības nopietnību, tās pakāpi skatītāja uztverē. Šie definētāji kategorizē vardarbības skatus pēc to “īstuma”, auditorijai iedomājoties, ka tas tiek pieredzēts realitātē. Ievainojumu tuvplāni, asiņu šķīšana liek vardarbībai izskatīties “īstai”. Tādu to padara arī veidi, kādos ievainojums tiek pasniegts un atspoguļots. Šādi elementi ļaujot radīt pilnīgāku vardarbības izpratni, tiklīdz primārie definētāji identificējuši to, ka epizode ir vardarbīga.⁵⁵

---

⁵¹ Barker, M., Petley, J.(2001.). *Ill Effects: The Media Violence Debate*, London: Routledge. P. 5.-7.
Retrieved from https://books.google.lv/books?hl=lv&lr=&id=MK-BAGAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=media+violence+effects&ots=mSxotreLq3&sig=khfc24K7G12JuOm_uqqQvqZWA2g&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

⁵² Turpat.

⁵³ Turpat.

⁵⁴ Turpat.

⁵⁵ Barker, M., Petley, J.(2001.). *Ill Effects: The Media Violence Debate*. London: Routledge, P. 5.-7.
Retrieved from https://books.google.lv/books?hl=lv&lr=&id=MK-BAGAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=media+violence+effects&ots=mSxotreLq3&sig=khfc24K7G12JuOm_uqqQvqZWA2g&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

Pētījuma autori nonāk pie secinājuma, ka medijos redzamā vardarbība ir jebkura darbība, kas ir redzēta vai nepārprotami signalizējusi, ka darbība ir identificējama kā tāda realitātē. Tā tiek uzskatīta par nepieņemamu vardarbības rakstura nopietnības vai pielietotā spēka dēļ. Vardarbības pakāpe tiek noteikta pēc tā, cik reālistiski atspoguļota tā ir. Vardarbība tiek uztverta nopietnāk, ja nodarījums tiek uzskatīts par negodīgu.⁵⁶

Masu komunikācijas pētnieki pārsvarā piekrīt apgalvojumam, ka medijos redzamā vardarbība daļēji ir vainojama vardarbīgas uzvedības veidošanā. Pētnieki (*Donnerstein, Slaby un Eron*) 1994.gadā veiktā pētījumā identificējuši mediju vardarbības aspektus, kas var varētu būt agresīvas uzvedības ierosinātāji:

- Redzamā vardarbība tiek atalgota
- Vardarbība tiek attaisnota
- Agresijas pazīmes tiek attēlotas un tām ir saistība ar ikdienas dzīvi
- Agresors ir līdzīgs auditorijai
- Auditorija var identificēties ar agresoru
- Vardarbība tiek motivēta ar vēlmi izraisīt kaitējumu
- Vardarbībai ir negatīvas sekas
- Vardarbība attēlota reālistiski
- Par vardarbības veikšanu ir neliela kritika, vai tās nav vispār
- Vardarbība ir psiholoģiski rosinoša
- Auditorija tiek vērsta uz brīvu agresijas pielietojumu⁵⁷

Vardarbība un tās dažādie veidi medijos ir gana izplatīti, tai var būt gan pozitīvi, gan arī negatīvi iespaidi uz auditoriju. Minēto pētījumu elementi ļaus sekmīgāk izvirzīt empīriskajai daļai nepieciešamās kontentanalīzes kategorijas.

1.4.Katarse

Katarse ir teorija, kas savieno medijos atspoguļoto vardarbību un agresīvu uzvedību. Pērse (*Perse*) savā grāmatā “*Media Effects and Society*” šo teoriju raksturo kā neatbilstošu. Katarse paredz, ka skatoties vardarbīgu saturu medijos, tiek radīta veselīga augsne agresīvu emociju

---

⁵⁶ Turpat.

⁵⁷ Perse, M., E., (2001.). *Media effects and society*. London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers ,

izpaušanai. Saistība starp medijos atspoguļoto vardarbību un agresīvu uzvedību, balstoties uz katarsi, ir negatīva. Tas ir, jo vairāk vardarbīgs saturs tiek patērēts, jo mazāk agresīvi auditorijas dalībnieki būs ikdienā.⁵⁸

Katarses jēdziens radies no filozofa Aristoteļa dramaturģijas teorijas. Mēģinot skaidrot traģisko drāmu pievilcīgumu, estētiķi uzskata, ka caur lieliskā un traģiskā varoņa identificēšanos, auditorija ir spējīga attīrīties no kaitīgām emocijām, pēc tam izjūtot atvieglojumu un jūtoties veselīgāk.⁵⁹

Ideju, ka mediju saturs varbūt katarsisks un veselīgs sākotnēji puda Fešbahs (*Feshbach*), kurš uzskatīja, ka iesaistīšanās vardarbīgās fantāzijās palīdz samazināt agresīvas tieksmes. Mediju saturs var būt šo vardarbīgo fantāziju rosinošs faktors.⁶⁰ Naidīgums tiek izvadīts ar apmierinājumu saistītā veidā, tādējādi samazinot vajadzību izpaust agresiju caur dažādiem uzvedību veidiem.⁶¹

Fešbahs secinājis, ka mediju atspoguļotā vardarbība palīdzot pieredzēt katarsi cilvēkiem ar vāju fantāziju. Tikmēr Gunters (*Gunter*) uzskata, ka cilvēki ar labām fantāzijas spējām spēj labāk absorbēt redzamo vardarbību, tādējādi veiksmīgāk izvadot savas dusmas.⁶²

Kondrāts Lorenzs (*Lorenz*), etoloģists, kurš 1973.gadā saņēmis Nobela prēmiju medicīnā, paudis atziņu, ka iespējamība veikt vardarbīgas darbības pēc agresīvas aktivitātes ir zemāka. Pētījumi pierādījuši, ka ir vairāki mainīgi lielumi, kas ietekmē katarses efektu. Eksperimenti parādījuši ievērojamas atšķirības, ko noteicis dzimums, balstoties uz hormonāliem iemesliem. Tiek secināts, ka spiedienu var samazināt ar draudzīgas uzvedības vai ar atbrīvošanās palīdzību.⁶³

Tomēr tālākos pētījumos katarses teorija jeb hipotēze tiek apstrīdēta. Ir pierādīts, ka starp medijos redzamo vardarbību un agresīvām izpausmēm nav nedz pozitīva, nedz negatīva saistība.

---

⁵⁸ Perse, M., E.,(2001.). *Media effects and society*. London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, P. 221

⁵⁹ Turpat.

⁶⁰ Turpat.

⁶¹ Bryant, J.(2002.). *Media effects: advances in theory and research*. London: Lawrence Erlbaum Associates, P. 278

⁶² Poter, W., J.(2003.). *The 11 myths of violence*. London; New Delhi: Sage. P.39

⁶³ Florea, M.(2013.). *Media Violence and the Cathartic Effect*. In *Procedia - Social and Behavioral Science*, Elsevier Ltd., Volume 92. P.349.-353. Retrieved from <https://goo.gl/8NRbgm>

Katarse ir tiešs pretstats uzbudinājuma teorijām. Medijos atspoguļotajai vardarbībai ir uzbudinoši, nevis nomierinoši efekti uz auditoriju un tā ir tendēta uz agresijas aktivizēšanu.⁶⁴

Lai gan televīzijas un filmu industrijā dažkārt tiek pausts uzskats, ka vardarbīgu epizožu skatīšanās ir terapeitiska, jo tā ļaujot nekaitīgos veidos izvadīt dusmu un agresijas impulsus, radot katarsisku efektu, tomēr katarses pētniecība nesniedz zinātniskus datus, kas atbalstītu šo teoriju. Vardarbīgu darbību skatīšanās var samazināt spriedzi, taču to pašu var izdarīt citas psiholoģiskas piepūles, kas nav ar agresiju saistītas.⁶⁵

Ne pārāk pozitīvi par katarses hipotēzi 1998.gada publikācijā izsakās Tarvis, kurš uzskata, ka būtu laiks to ignorēt, jo uzskats, ka vardarbības vērošana ļauj atbrīvoties no naidīguma, nav pierādījies pētījumos.⁶⁶ Dusmu, agresijas izvadīšana reti ir katarsiska un biežāk tieši radot vēl vairāk dusmu. Tiklīdz indivīdi pauž savas dusmas, to emocionālais uzbudinājums tikai pieaug, liekot tiem justies vēl niknākiem.⁶⁷

Bušmana (*Bushman*) pētījums 2009.gadā atklājis, ka ticība katarses efektam rosinājusi cilvēkus spēlēt vardarbīgas video spēles, tādējādi izpaužot savas dusmas. Citējot kādu pētījuma dalībnieku: "Kā es varu samazināt vēlmi aizdedzināt savu priekšnieku, ja es to nevaru darīt videospēlēs?"⁶⁸ Iespējams, līdzīgi secinājumi varētu būt arī par vardarbīgu televīzijas un citu mediju saturu.

Tajā pašā laikā ir pētnieki, kuri viennozīmīgi nenoliedz katarses esamību un ietekmes. Tiek uzskatīts, ka ir divu veidu katarses. **Aizstājošas uzvedības katarse**, kas balstīta uz negatīvu emociju izvadīšanu, vienkārši iesaistoties drāmā. **Atklātas uzvedības katarse**, kas balstīta uz negatīvu emocionālu reakciju izpausmju pozitīvo ietekmi.⁶⁹

Eibls Eibesfeldts (*Eibl-Eibesfeldt*) uzskata, ka agresīvas darbības veicina katarsi tikai tad, ja tās ir saistītas ar dusmām. Emocionālās ietekmes neesamība, jeb "aukstā agresija" var ietekmēt

---

⁶⁴ Florea, M.(2013.). *Media Violence and the Cathartic Effect. In Procedia - Social and Behavioral Science.* Elsevier Ltd., Volume 92. P.349.-353. Retrieved from <https://goo.gl/8NRbgm>

⁶⁵ Singer, G., D., Singer L., S.(2001.). *Handbook of children and the media.* Thousand Oaks [etc.]: Sage Publications. P. 236.-246.

⁶⁶ Turpat. P.246.

⁶⁷ Vander Zanden, W., J.(1987). *Social Psychology.* New York: McGraw-Hill. P. 339.

⁶⁸Bushman,J., B, Whitaker, L., J.(2009). *Like a Magnet: Catharsis Beliefs Attract Angry People to Violent Video Games, In Psychological Science, Vol. 21, No. 6.* Sage Publications. P. 790-792
<https://www.jstor.org/stable/pdf/41062289.pdf?refreqid=excelsior%3A84b3418a17db871c9c22d359ca8dc32c>

⁶⁹ Perse, M., E.(2001.). *Media effects and society.* London : Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.

agresīvu darbību atkārtosanos. Tiek uzskatīts, ka tendence veikt vardarbību var tik samazināta ar kādas trešās personas klātbūtni, kura mudina pārtraukt šādas tieksmes.⁷⁰

Katarses klātesamība vardarbīga satura patērēšanas laikā ir pretrunīga, taču, autoraprāt to pilnībā noliegt nevajadzētu, tāpēc pētījumā tiks mēģināts identificēt vai nu pilnīgu katarsi, vai arī kādu saistību ar to.

1.5.Sociālās mācīšanās teorija

Sociālās mācīšanās teorija ir plaši pieņemta teorija kognitīvajā psiholoģijā, ko radījis psihologs Alberts Bandura. Teorijas pamatā ir uzskats, ka cilvēki var modelēt apgūtas uzvedības, balstoties uz atbilstošiem stimuliem un pastiprinošām nejausībām.⁷¹

Pieeja redz masu komunikāciju kā potenciāli spēcīgu līdzekli cilvēku uzvedības ietekmēšanā. Cilvēki spējot modelēt darbības, kuras tie iepriekš novērojuši medijos. Sociālās mācīšanās teorija uzsver mentālās aktivitātes svarīgumu kā rīcības priekštecī. Būtībā ārējiem faktoriem ir ietekme uz personas uzvedību tikai caur tā izziņas aktivitāti.⁷²

Bandura uzsvēris, ka cilvēka zināšanu diapazons būtu limitēts, ja tajā būtu iekļauts tikai tas, ko tie spēj iemācīties no savām darbībām. Cilvēka mācīšanās nav saistīta tikai ar dažādu darbību veikšanu un zināšanu iegūšanu no pastiprinātām darbībām. Cilvēkiem ir konceptualizācijas spējas, tātad tie spēj mācīties modelējot darbības, kuras tie novēro.⁷³

Teorija attiecas uz uzvedību, kas tiek tieši reprezentēta simboliskā formā. Tā ietver mediju satura apguvēja aktīvu iesaisti un sevis atspoguļošanas spēju. Masu mediji principā ir vienīgais sociālās mācīšanās avots, taču no citiem avotiem atkarīga to ietekme. Kolektīvās ietekmes sociālās mācīšanās procesā ir ļoti spēcīgas. Tajā pašā laikā teorija paredz, ka medijiem var būt tieši efekti uz cilvēkiem un tiem obligāti nav jābūt mediētiem caur personīgo vai sociālo ietekmi.⁷⁴

---

⁷⁰ Florea, M.(2013.), *Media Violence and the Cathartic Effect* . In *Procedia - Social and Behavioral Science*, Elsevier Ltd., Volume 92, P.349.-353. Retrieved from <https://goo.gl/8NRbgm>

⁷¹ Traudt, P., J.(2005.). *Media audiences, effects*, Boston: Pearson/Allyn and Bacon. P.200

⁷² Perse, M., E.,(2001.). *Media effects and society*, London: Lawrence Erlbaum Associates. Publishers, P. 190.-192.

⁷³ Turpat.

⁷⁴ Mcquail, D.(2012.). *Mass communication theory*, London: Sage Publications. P. 491

Sociālā mācīšanās nav vienkāršs process, kas balstīts uz vienkāršu uzvedību novērošanu, kam seko imitācija. Sociālā mācīšanās ir komplekss process, kas balstās uz četriem apakšprocesiem: uzmanības, saglabāšanas, producēšanas un motivācijas.⁷⁵

Sociālās mācīšanās pirmais posms ir uzmanības pievēršana konkrētai uzvedībai, kas redzama masu medijos. Nav iespējams kaut ko iemācīties, ja tam netiek pievērsta uzmanība. Lai gan mediju saturs spēj paaugstināt uzmanību, Bandura uzsver, ka uzmanība ir brīvprātīga un selektīva, balstoties uz indivīda mērķiem un interesēm. Mediju darbības, kam ir funkcionāla vērtība, piesaistīs vairāk uzmanības, jo tās tiek uzskatītas kā atbilstošas un pielietojamas.⁷⁶

Nākamais process, saglabāšana, saistīta ar mentāli uztvertās uzvedības integrēšanu zināšanās. Saglabāšana iekļauj izziņas mēģinājumus, rekonstrukciju, darbību salīdzināšanu ar jau eksistējošām shēmām un uzvedības iekļaušanu ilgtermiņa atmiņā.⁷⁷

Sekojošais process sevī iekļauj apgūtās uzvedības producēšanu. Indivīdam jābūt psiholoģiskām spējām un prasmēm lai atkārtotu darbības. Bandura gan uzskata, ka sociālā mācīšanās ir kas vairāk par vienkāršu darbību dublēšanu. Kad uzvedība ir apgūta, to nepieciešams modificēt, lai tā atbilstu apstākļiem. Modifikāciju ieviešana pārsvarā prasa apgūto prasmju pilnveidi.⁷⁸

Sociāli apgūtas uzvedības var netikt izmantotas, ja tās realizētāji netiek motivēti. Ceturtais apakšprocess iekļauj motivējošus stimulus, vai apbalvojumus, kas saistīti ar veicamajām darbībām. Ja uzvedība tiek apbalvota, tā visticamāk tik radīta, tomēr ja tā tiek sodīta, ir iespēja, ka tā vairs netiek pielietota. Apbalvojumi var būt tieši, pašveidoti vai aizstājoshi.⁷⁹

Sociālā mācīšanās paredz, ka cilvēki visticamāk apgūs uzvedības, kas ir atpazīstamas un pielāgojamas. Atpazīstamās uzvedības ir tādas, ar kurām iepriekš ir bijusi kāda saskarsme. Sociālās mācīšanās līmenis paaugstinās, ja skatītāji uztver saturu reālistiski. Piemēram, vardarbība filmās

---

⁷⁵ Turpat.

⁷⁶ Perse, M., E.,(2001.). *Media effects and society*, London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers. P.190.-194

⁷⁷ Turpat.

⁷⁸ Turpat.

⁷⁹ Turpat.

tiks apgūta labāk par animētu vardarbību. Mācīšanos ietekmē arī tas, ja attēlotā vardarbība tiek attaisnota.⁸⁰

Pielāgojamas uzvedības ir tādas, kuras var palīdzēt indivīdam dzīvē. Līdz ar to cilvēki vairāk ietekmēsies no uzvedības, kas tiek apbalvota, nevis sodīta. Bandura skaidro, ka agresīvu uzvedību kā pielāgojamu ikdienā veido ar vardarbības atspoguļošanu kā morāli attaisnojamu, bieži vien nesekmīgu un depersonalizējot upuri, tādējādi samazinot darbību veicēja vainu.⁸¹

Banduras pētījumi palīdzējuši izprast vairākas lietas par televīzijā attēloto vardarbību. Pirmkārt, vardarbības skatīšanās var izraisīt agresīvas uzvedības vairošanos, it īpaši, ja vardarbīgie tēli bijuši vizuāli un fiziski saistoši, kā arī tie saņēmuši balvas par veiktajām darbībām.⁸²

Otrkārt, daudzos pētījumos secināts, ka efekti spēcīgāk izpaudušies zēniem, nevis meitenēm. Daudzi pētnieki šo secinājumu interpretē dzimumu bioloģisko atšķirību kontekstā. Treškārt, tiek secināts, ka sociālās mācīšanas efekts ir gana vispārīgs un to neietekmē specifiskas izmaiņas saturā. Agresīvu un saistošu tēlu klātbūtne, kuri par savām darbībām saņem kādu atlīdzību acīmredzami ietekmējot agresīvas uzvedības izpausmes.⁸³

Sociālā mācīšanās teorija apjoma ziņā ir plaša. Mediju saturs var būt pamats jaunām uzvedībām, jau apgūtu uzvedību veicināšanai, kavēšanai vai pamudināšanai. Tomēr sociālās mācīšanās teorija neizskaidro visus masu komunikācijas uzvedības efektus. Sociālā mācīšanās teorija spēj izskaidrot tikai tos masu mediju radītos efektus, kas sevī iekļauj acīmredzamas darbības. Teorija nespēj izskaidrot uzvedības, kas netiek modelētas masu medijos.⁸⁴

Balstoties uz teoriju, tiek uzskatīts, ka vienreizēja ietekme ir nepietiekama. Novērojošā mācīšanās ir aktīva un motivējoša, kas ietver daudz vairāk par vienkāršu uzvedības novērošanu un tās imitēšanu. Ņemot vērā, ka teorija atzīst tikai ilgtermiņa efektus, modelētajai uzvedībai jāpastāv no kognitīvas reprezentācijas. Bez izzinošas aktivitātes un mentālas redzēto darbību reprezentācijas, uzvedība, visticamāk, netiks atkārtota ilgtermiņā.⁸⁵

---

⁸⁰ Perse, M., E.,(2001.). *Media effects and society*. London: Lawrence Erlbaum Associates. Publishers, P. 204.

⁸¹ Turpat.

⁸² Sparks, G.(2010.). *Media Effects Research: a Basic Overview*. Boston, MA: Wadsworth. 85.-86.

⁸³ Turpat.

⁸⁴ Perse, M., E.,(2001.). *Media effects and society*. London: Lawrence Erlbaum Associates. Publishers. P.190.-195.

⁸⁵ Turpat.

Bandura uzskata, ka novērojošā mācīšanās pieprasa papildus prasmes selektīvajā izzināšanā, simboliskajā kodēšanā un tās atkārtēšanā, kā arī no citiem iegūto uzvedību izvērtēšanā. Līdz ar to tiek secināts, ka, piemēram, mazi bērni nespēj iemācīties uzvedības no medijos redzētā, kas tos ietekmētu ilgtermiņā.⁸⁶

Efeki, kas iegūti no sociālās mācīšanās, atšķirīgās auditorijās var būt dažādi, tāpēc izvirzīti dažādi mainīgie, kas var ietekmēt tos: **selektīvā iedarbība**, kas atkarīga no izvēlēm, uzbudinājuma līmeņa un uztveres spējām; **spēja mācīties**, kas atkarīga no izziņas spējām; **spēja atkārtot redzēto**, kas atkarīga no psiholoģiskās kapacitātes un individuālās efektivitātes; **motivācija**, kas atkarīga no atlīdzību uztveres un stimulu izvēlēm.⁸⁷

Sociālo kategoriju mainīgie arī var ietekmēt sociālo mācīšanos, jo sociālās kategorijas ietekmē selektīvo uzmanību un uztveri mediju lietojumā. Piemēram, vecums, kā sociālā kategorija var ietekmēt izziņas spējas un pieredzes. Svarīgas ir arī sociālās attiecības, kas var ļaut izprast sociālās mācīšanās efektus. Lielākā nozīme tām ir motivācijas procesā.

1.6. Desensibilizācija

Bieža medijos atspoguļotās vardarbības vērošana var padarīt auditoriju mazāk uztrauktu vai jūtīgāku par to. Kļūstot desensibilizētiem pret vardarbību, auditorijas dalībniekiem ir lielāka iespēja pašiem kļūt vardarbīgiem. Līdz ar to tiek pieņemts, ka raizes par vardarbību nomāc tās lietojumu.⁸⁸ Līdz ko cilvēka izjūtas pret vardarbību kļūst trulas, vardarbīgas uzvedības izpausmes pieaug, jo tas vairs netiek identificēta kā uzvedība, kuru vajadzētu mazināt.⁸⁹

Desensibilizācija fokusējas uz emocionālo pieredžu intensitātes slāpēšanu. Desensibilizācija paredz, ka vēstījumu, kas rosina uz emocijām bāzētu psiholoģisku atbildi, atkārtota iedarbība var mazināt to kapacitāti turpmāk.⁹⁰

---

⁸⁶ Perse, M., E., (2001.), *Media effects and society*. London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers. P. 190-195.

⁸⁷ Turpat.

⁸⁸ Felson, R. (1996). *Mass Media Effectson Violent Behavior*. *Annual Review of Sociology*, 22. 103-128. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2083426>

⁸⁹ Bryant, J. (2002.), *Media effects: advances in theory and research*. London: Lawrence Erlbaum Associates, P. 280.

⁹⁰ Nabi, L., R., Oliver B., M. (2009). *The SAGE handbook of Media Processes and Effects*. Los Angeles. Sage. P. 209.-210.

Tiek pieņemts, ka desensibilizācijas radīta emociju slāpēšana var ietekmēt indivīdu darbības dzīvē, tas ir, samazinātas reakcijas uz situācijām, kuras varētu dot kādu labumu, piemēram, palīdzības piedāvāšana. Tā var arī samazināt traucējošos faktorus antisociālu darbību izpausmēm⁹¹.

Emocionālā desensibilizācija ir novērojama, kad redzams emocionālo reakciju nejutīgums vai notrulinājums situācijās, kad parasti emocionālās reakcijas ir spēcīgas. Kognitīvā desensibilizācija novērojama, kad uzskats, ka vardarbība reta un maz ticama, kļūst par uzskatu, ka vardarbība ir ikdienišķa un neizbēgama. Emocionālā un kognitīvā desensibilizācija samazina iespējamību, ka vardarbīga uzvedība tiks cenzēta vai nosodīta.⁹²

Desensibilizāciju var novērot pārbaudot procesus, ko ietekmē desensibilizācija. Piemēram, desensibilizācijas ietekmē novērojami morāles novērtēšanas traucējumi, jo indivīds neuztver vai neatbild uz norādēm, kas ir svarīgas, lai uzsāktu vērtēšanu. Līdz ar to darbības tiek veiktas bez morāles novērtējuma.⁹³

Svarīgi ir nošķirt desensibilizāciju no habituācijas efekta, kas saistīts ar pakāpenisku pielāgošanos medijos redzamajai vardarbībai. Efekts, kas pievērš uzmanību reakcijām uz citiem mediju produktiem, kas saistīti ar vardarbību, nav tas pats, kas desensibilizācija uz novēroto vardarbību dzīvē.⁹⁴

Sākotnējos pētījumos desensibilizācija tikusi pārbaudīta netieši, balstoties uz uzbudinājuma līmeņa mērījumiem. Pētījums pierādījis, ka indivīdi, kuri skatās vardarbīgas filmas, turpmāk redzot vardarbību ir mazāk uzbudināti. Turklāt, bieži vardarbīga satura vērotāji uz vardarbību reaģējuši mazāk emocionāli, nekā tie, kuri to skatās mazāk.⁹⁵

Tomēr nav pierādījumu, ka desensibilizācija samazina vardarbīgu uzvedību, kā arī nav skaidrs, kādus efektus tā izraisa. Desensibilizācijas pētījumi mēra uzbudinājumu, nevis raizes un uzbudinājums var sekmēt vardarbīgu uzvedību. Ja auditorijas dalībnieki kļūst desensibilizēti pret

---

⁹¹ Turpat.

⁹² Funk, B., J. Bechtold Balacci, H. (2004). *Violence exposure in real-life, video games, television, movies, and the internet: is there desensitization?* *Journal of Adolescence*, P.23-39. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2003.10.005>

⁹³ Funk, B., J., Bechtold Balacci, H. (2004). *Violence exposure in real-life, video games, television, movies, and the internet: is there desensitization?* *Journal of Adolescence*. P.23-39. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2003.10.005>

⁹⁴ Freedman, J. L. (2002.) *Media violence and its effect on aggression*. Toronto: University of Toronto Press P.167.

⁹⁵ Turpat.

vardarbīgu uzvedību mediju saturā, tie var kļūt vienaldzīgi par tās vēstījumu. Desensibilizāciju var mazināt vardarbīga satura ierobežošana.⁹⁶

Desensibilizācijas process var būt tieši un mērķtiecīgi manipulēts. Piemēram, sistemātiska desensibilizācija ir bieži pielietota tehnika uzvedības terapijā, kuras mērķis ir samazināt vai izslēgt konkrētas emocionālas reakcijas. Sistemātiska desensibilizācija ir atslēgas elements terapeitiskās iejaukšanās procesos, kam ir rezultāti, kuri saistīti ar izjūtu, emociju un uzvedības izmaiņām.⁹⁷

1.6. Izklaide kā mediju efekts

Lai gan mediju efekti ir svarīgi un vērtīgi to reprezentējošajās pētniecības metožu tradīcijās, taču normatīvajos mediju ietekmes modeļos šie plaši pētītie efekti nav tie, kuros paredzējuši mediju ziņojumu veidotāji. No satura veidotāju perspektīvas, dominējošais elektronisko masu mediju ziņojumu iemesls ir izklaide.⁹⁸

Izklaidējošais saturs var radīt vērā ņemamu uzbudinājumu mediju produktu patērētāju vidū. Šādas reakcijas var būt pozitīvas vai negatīvas, atkarībā no auditorijas vērtējuma. Piemēram, televīzijas spējas radīt uzbudinājumu cilvēkiem ar zemāku uzbudinājuma līmeni ir lielākas, nekā cilvēkiem, kuriem jau ikdienā uzbudinājuma līmenis ir augsts. Ņemot vērā, ka tas var ietekmēt izklaides izvēles, tiek uzskatīts, ka lielāka uzmanība jāpievērš tiem, kuri aizvada monotonas un nelaimīgas dienas, nevis tiem, kuri cieš, piemēram, no stresa. Tomēr izklaidējošs saturs var radīt arī nomierinošu efektu, kas var palīdzēt dusmīgiem, aizkaitinātiem vai citādi uztrauktiem cilvēkiem.⁹⁹

Daudzi mediju pētnieki uzskata, ka izklaidējoša satura patērēšanu ietekmē bēgšana no realitātes. Paaugstināts izklaidējoša satura patēriņš var būt ļaunprātīgs, tādā ziņā, ka esošās problēmas, kuras var atrisināt, netiek risinātas, taču patērētājs jūtas atvieglots. Tajā pašā laikā patēriņš var būt labdabīgs, palīdzot uzlabot garastāvokli, veicināt pozitīvas emocijas un tamlīdzīgi.¹⁰⁰

---

⁹⁶ Turpat.

⁹⁷ Funk, B., J., Bechtold Balacci, H. (2004). *Violence exposure in real-life, video games, television, movies, and the internet: is there desensitization?* *Journal of Adolescence*. P.23-39. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2003.10.005>

⁹⁸ Bryant, J. (2002.). *Media effects: advances in theory and research*. London: Lawrence Erlbaum Associates. P.549.

⁹⁹ Turpat. P.561

¹⁰⁰ Turpat. P.577

2. METODOLOĢIJA

Bakalaura darba metodoloģijai izvēlētas divas pētnieciskās metodes: kvalitatīvā kontentanalīze un fokusa grupas diskusija. Ar kontentanalīzes palīdzību tiks identificētas un kategorizētas seriālā redzamās vardarbīgās epizodes, savukārt fokusa grupas diskusija tiks izmantota, lai noskaidrotu auditorijas motivācijas skatīties seriālu, kā ar to, vai tas rada kādus identificējamus mediju efektus. Papildus tam tiks veidota fokusa grupas diskusija, kuras dalībnieki būs cilvēki, kuri seriālu nav redzējuši.

2.1. Kontentanalīze

Klausa Jensa (*Jensen*) grāmatā “*A handbook of media and communication research*” apkopotas trīs kontentanalīzes definīcijas. Viena no pirmajām kontentanalīzes definīcijām vēsta, ka tā ir pētniecības metode komunikācijas satura objektīvam, sistemātiskam un kvantitatīvam raksturojumam. Krippendorfs (*Krippendorff*) to ir definējis kā metodi, kas no datiem veido atkārtojamas un derīgas atsauces to kontekstam. Tikmēr Kerlingere uzsver, ka kontentanalīze ir komunikācijas pētīšana un analizēšana sistemātiskā, objektīvā un kvantificējamā manierē.¹⁰¹

Sistemātiskums, objektivitāte un kvantificējamība ir galvenie kontentanalīzi raksturojošie elementi. Tā ir sistemātiska, jo izmanto izlašu veidošanu un mediju satura kodēšanu. Tā ir objektīva, jo pētnieka uzskati un īpatnības nedrīkst ietekmēt pašu analīzi. Visbeidzot, kontentanalīze ir kvantificējama, jo tās pamata fokuss ir gadījumu vai iepriekš noteiktu vienību skaitīšana mediju materiālos.¹⁰²

Kā tehnika kontentanalīze sevī ietver specializētas procedūras. Tā ir apgūstama un nošķirama no pētnieka personīgās autoritātes. Kā pētniecības metode kontentanalīze sniedz jaunu izpratni, palielina pētnieka sapratni par specifiskām parādībām vai informē praktiskās darbības. Kontentanalīze ir zinātnisks rīks.¹⁰³

---

248. ¹⁰¹ Jensen, B., K.,(2002.). *A Handbook of Media and Communication Research*. New York: Routledge, P.

¹⁰² Turpat

P.18 ¹⁰³ Krippendorff, K.(2004.). *Content analysis: an introduction to its methodology*. Thousand Oaks. CA: SAGE

Tiek paredzēts, ka metodei jābūt uzticamai. Tai jārezultējas atklājumos, kas ir atkārtojami. Atkārtojamība ir svarīgākā uzticamības forma. Pētniekiem izmantojot vienādu metodi, identiskiem datiem vajadzētu nonākt līdz vieniem un tiem pašiem rezultātiem.¹⁰⁴

Svarīgi, lai metodes pielietojums ļautu nonākt līdz derīgiem rezultātiem. Tas nozīmē, ka pētniecībai jābūt rūpīgai un secinājumiem jābūt balstītiem uz neatkarīgi pieejamiem pierādījumiem. Metodoloģiskie nosacījumi pamatotībai un uzticamībai nav unikāli, taču rada īpašas prasības kontentanalīzei.¹⁰⁵

Kimberlija Neudorfa kontentanalīzi raksturo kā apkopojošu un kvantitatīvu vēstījumu analīzes metodi, kas atbilst zinātniskas metodes standartiem un nav limitēta elementu mainīgo tipos vai vēstījumu kontekstā.¹⁰⁶

Krippendorfs izšķīris sešus kontentanalīzes komponentus tās veikšanai:

- Apvienošana, kas tiek skaidrota kā dažādu teksta vai citu satura vienību segmentu nošķiršana, kas ir derīgi analīzes veikšanai.
- Atdalīšana, kas ļauj taupīt pētnieka pūliņus, samazinot novērojumus uz kontrolējamu vienību apakškopu, kas statistiski vai konceptuāli reprezentē visas iespējamās vienības.
- Kodēšana, kas samazina plaisu starp, piemēram, atsevišķiem novērojumiem un to situatīvajām interpretācijām. Iemesls šim analītiskajam komponentam ir pētnieka nepieciešamība radīt noturīgus ierakstus pamatā īslaicīgiem fenomeniem.
- Datu samazināšana, kas nodrošina pētnieka vajadzību pēc efektīvām reprezentācijām, īpaši tad, ja datu apjoms ir liels.
- Konteksta parādību noteikšana no satura, kas virza analīzi ārpus datiem. Tas samazina plaisu starp satura vienību aprakstošajiem apskatiem un to, ko tas nozīmē, uz ko tas attiecas, saistīts, vai izraisa.

---

¹⁰⁴ Turpat.

¹⁰⁵ Krippendorff, K.(2004.). *Content analysis: an introduction to its methodology*. Thousand Oaks, CA: SAGE P.18

¹⁰⁶ Neudorf, A., K.(2017.).*The Content Analysis Guidebook*. Los Angeles: SAGE. P. 16.

- Atbilžu skaidrošana kontentanalīzes jautājumiem, kas saistīta ar pētnieka centieniem padarīt rezultātus saprotamus citiem. Tas saistāms ar atklājumu praktisko nozīmi vai ieguldījumiem pieejamajos pētījumos.¹⁰⁷

Lai gan kvantifikācija kontentanalīzē ir svarīga, Krippendorfs uzsver, ka kvalitatīvās kontentanalīzes metodes sevi ir labi pierādījušas dažādos pētījumos.¹⁰⁸ Kvalitatīvo pieeju ierosinātāji, pamatā politisko analīžu, etnogrāfijas un kultūras studiju pārstāvji tikuši kritizēti par nesistemātisku satura vienību izmantošanu un pārāk subjektīvām interpretācijām. Tomēr kvalitatīvās pētniecības pārstāvji uzsver, ka katra satura vienību sastāvdaļas ir unikālas, sniedz dažādas interpretācijas, kuras pieprasa attiecīgu pieeju.¹⁰⁹

Šuveja (*Hsieh*) un Šenona (*Shannon*) izvirzījuši trīs pieejas kvalitatīvajai kontentanalīzei: tradicionālā, virzītā un apkopojošā.

Tradicionālā kontentanalīze iekļauj kodēšanas kategorijas, kas ir atsavinātas tieši un induktīvi no neapstrādātiem datiem. Šādas pieejas mērķis ir noteikt teorijā balstītas saistības satura analīzē. **Virzītā** kontentanalīze pielieto analītiskākus kodus un kategorijas, kas atvasinātas no eksistējošām teorijām un skaidrojumiem, kas sasaistāmas ar pētījuma fokusu. **Apkopojošā** kontentanalīze balstās uz jau eksistējošiem vārdiem vai frāzēm, kas tiek saskaitīti, kam seko pētnieka atradumu paplašināšana, iekļaujot aplēptās nozīmes un tēmas, kuras novērojamas datos.¹¹⁰

2.2. Fokusa grupas diskusija

Fokusa grupas ir īpašs grupas tips mērķu, izmēra, kompozīcijas un procedūru ziņā. Fokusa grupu mērķis ir klausīties un ievākt informāciju. Tas ir veids, kā labāk saprast cilvēku sajūtas vai domas par kādu problēmu, produktu vai pakalpojumu. Dalībnieki tiek izvēlēti pēc tā, cik lielā mērā tiem ir interese vai saistošas īpašības par fokusa grupas tēmu.¹¹¹ Pielietojot šo metodi, pētnieki caur

¹⁰⁷ Krippendorff, K.(2004.). *Content analysis: an introduction to its methodology*. Thousand Oaks, CA: SAGE. P. 83.-86.

¹⁰⁸ Turpat. P.19

¹⁰⁹ Turpat. P.87

¹¹⁰ Berg, Bruce, L.(2012.). *Qualitative research methods for the social sciences*. Boston : Pearson, P. 352

¹¹¹ Krueger, A., R.(2000.). *Focus Groups: a practical guide for applied research*. Thousand Oaks. CA. SAGE.P.4

diskusijām cenšas saprast apzinātas, daļēji apzinātas un neapzinātas psiholoģiskās un sociokulturālās iezīmes un procesus dažādās grupās.¹¹²

Fokusa grupu intervija pārsvarā sastāv no 8 līdz 12 dalībniekiem, kuri diskutē par īpašu tēmu moderatora vadībā, kurš veicina mijiedarbību un nodrošina to, lai diskusija saglabā pētnieku interešu tēmu. Pieredze pierādot, ka mazākās grupās iespējama viena vai divu cilvēku dominance, kā arī lielas grupas ir grūti kontrolēt un kavē visu grupas biedru pilnvērtīgu iesaisti. Tipiska fokusa grupas sesija ilgst no 90 līdz 120 minūtēm.¹¹³

Grupās moderators ir būtisks elements sekmīgai fokusa grupas diskusijai. Tam jābūt labām zināšanām par grupu dinamiku un intervēšanas prasmēm. Atkarībā no pētnieka nodomiem moderators var būt lielākā vai mazākā mērā diskusiju kontrolējošs, tomēr pārsvarā tam jābūt mazāk kontrolējošam, ļaujot diskusijai plūst dabiski, kamēr tā ir par attiecīgo tēmu.¹¹⁴

Dažādi fokusa grupu tipi tiek izmantoti sociālajās zinātnēs jau vairākas dekādes. Mārketinga firmas un politiskie konsultanti paļaujas uz tām kā uz rīku, kurš zondē cilvēku reakcijas uz mediju vēstījumiem vai politiskiem kandidātiem. Fokusa grupas tiek arī izmantotas aptauju dizainu sākumposmos, lai izstrādātu jautājumus. Pētniecībā tā tiek uzskatīta kā patstāvīga datu vākšanas metode.¹¹⁵

Fokusa grupas pamatā sastāv no pieciem to raksturojošiem elementiem: Cilvēkiem(1), kuriem piemīt noteiktas rakstura īpašības(2), kas nodrošina kvalitatīvus datus(3), fokusētā diskusijā(4), lai palīdzētu izprast interesējošo tēmu(5).¹¹⁶

Galvenais iemesls cilvēku intervēšanai grupās ir grupu efekta identificēšana un izmantošana. Grupās mijiedarbību tieša izmantošana rada datus un ieskatus, kuri būtu grūtāk iegūstami bez grupu mijiedarbību novērošanas. Grupā tās dalībnieki ir motivētāki paust savas idejas un pieredzes. Tas, savukārt, rada ķēdes vai kaskādes efektus. Sarunas noved līdz svaigām atklāsmēm vai secinājumiem par noteikto tēmu.¹¹⁷

---

¹¹² Berg, Bruce, L.(2012.). *Qualitative research methods for the social sciences*. Boston: Pearson P.164.

¹¹³ Stewart, W., D.(1990). *Focus groups: theory and practice*. California: SAGE. P. 37

¹¹⁴ Turpat. P. 38.

¹¹⁵ Lindlof, T.(2002.). *Qualitative communication research methods*. London: SAGE. P.182.-183.

¹¹⁶ Krueger, A., R.(2000.). *Focus Groups: a practical guide for applied research*. Thousand Oaks. CA, SAGE. P.10

¹¹⁷ Lindlof, T.(2002.). *Qualitative communication research methods*. London: SAGE. P.182.-183

Fokusa grupu pētnieki pārsvarā meklē divus grupu efektus. Lielai daļai pētījumu mērķis ir radīt papildinošas mijiedarbības. Šādās grupās to dalībnieki vispārīgi piekrīt izteiktajiem viedokļiem un pievieno savus atklājumus viedokļa interpretēšanai. Šādu grupu vērtība ir tajā, ka to laikā rodas dažādas valodas izpausmes, piemēram, slengi vai joki, kas atdzīvina grupas normas un jēgas, kas dabiski novērojamas dalībnieku dzīvē.¹¹⁸

Tikmēr ir arī pētījumi, kas var radīt iespējamību argumentētu mijiedarbību radīšanai. Īpašu tēmu lietojums vai grupas dalībnieku kombinācijas var radīt viedokļu šķelšanos vai uzskatu sadursmes, kas nodrošina ieskatu tajā, kā cilvēki veido savu viedokli saistībā ar citām perspektīvām.¹¹⁹

Fokusa grupām ir vairākas priekšrocības, kā piemēram, tās nodrošina ātrāku datu ieguvī, tiešu pētnieka mijiedarbību ar respondentiem, tās rada sinerģisku efektu, tādējādi diskusijas dalībnieki savas atbildes mēdz veidot iedvesmojoties no citiem grupas biedriem, fokusa grupas ir fleksiblas un tās rezultāti ir viegli saprotami.¹²⁰

Kā mīnusi tiek minēti pārāk liela ietekme no citiem dalībniekiem, kas ietekmē rezultātu vispārināšanu, dzīvē un tūlītējā mijiedarbību daba var radīt augstāku pārliecību par iegūto rezultātu lietderību, nekā tie ir patiesībā, kā arī diskusijas vadītājs var tieši vai netieši ietekmēt grupas dalībnieku atbildes, paužot savus uzskatus.¹²¹

2.3. Pētījuma plāns

Bakalaura darba pētījumā tiks izmantota kontentanalīze, lai identificētu vardarbīgas epizodes seriālā “*Narcos*” trīs sezonās, kopumā 30 sērijās. Tās, savukārt, tiks kategorizētas noteiktās apkopojošās kvalitatīvās kontentanalīzes kategorijās (skat.pielikumā Nr.1).

Kā kontentanalīzes pamatkategorijas izvirzītas vardarbības veicējs (Galvenais varonis, otrā plāna varonis), veicēja tips (labais, ļaunais), vardarbības veids(fiziska/verbāla), kuri tālāk tiks identificēti un sadalīti konkrētākos vardarbības veidos, vardarbības mērķis, vardarbības seku attēlojums (atklāts, slēpts), kā arī varoņa attēlojums.

---

¹¹⁸ Lindlof, T.(2002.). *Qualitative communication research methods*. London: SAGE. P.182.-183

¹¹⁹ Turpat.

¹²⁰ Turpat. P. 43

¹²¹ Turpat. P. 42, 43

Bakalaura darbā tiks izmantotas divas fokusa grupu diskusijas. Pirmajā diskusijā tiks aicināti jaunieši, kuri seriālu aktīvi skatās, vai arī to darījuši iepriekš, otrās fokusa grupas diskusijas dalībnieki būs studējoši jaunieši, kuri varētu būt potenciālā seriāla mērķauditorija. (skat. dalībnieku sarakstu pielikumā). Otrajā fokusa grupas diskusijā atlasītajiem respondentiem tiks rādītas iepriekš atlasītas seriālā redzamās vardarbīgās epizodes. Abu fokusa grupu diskusiju mērķis ir atbildēt uz pētnieciskajiem jautājumiem. Uzdodamie jautājumi galvenokārt paredzēti par skatītāju motivācijām, vardarbības nozīmi seriālā, kā arī tās ietekmi uz auditoriju. (skat. jautājumu sarakstu pielikumā Nr.2) Fokusa grupas pamatā paredzēta vardarbīgo ainu identificēšana un vērtēšana, kā arī respondentu pašvērtējumā mēģināts noteikt, vai un kādi īslaicīgi vardarbīga satura efekti novērojami.

Abu fokusa grupu dalībnieki izvēlēti pēc līdzīgiem kritērijiem – jaunieši, kuri studē vai strādā.

3. EMPĪRISKĀ DAĻA

3.1. Seriāla “*Narcos*” apraksts

Seriāls “*Narcos*” ir straumēšanas servisa “*Netflix*” veidots kriminālās drāmas seriāls. Seriāls tiek uzņemts Kolumbijā un tā pirmās divas sezonas balstītas uz stāstu par plaši pazīstamo un ietekmīgo narkobaronu Pablo Eskobaru, kurš ar kokaīna ražošanas un pārdošanas palīdzību kļuva par miljardieri. Seriāls fokusējas uz Eskobara attiecībām ar narkotiku biznesa darboņiem, Narkotiku apkarošanas administrāciju (*DEA*), kuras mērķis ir notvert Eskobaru, kā arī citiem pretiniekiem. Pēc Eskobara notveršanas un nogalināšanas otrās sezonas noslēgumā, seriāla trešajā sezonā uzmanība tiek pievērsta *DEA* cīņai ar plaukstošo Kali karteli.

Seriāla pirmajā sezonā hronoloģiski tiek parādīta Eskobara dzīve no 1970.gadu beigām, kad viņš uzsāka nodarboties ar kokaīna ražošanu, līdz par 1992.gadam. Seriāls atspoguļo galvenos tā laika notikumus un Eskobara saistību ar tiem. Tas, savukārt, tiek stāstīts no Stīva Mērfija perspektīvas, kurš ir amerikāņu *DEA* aģents, kurš nosūtīts strādāt uz Kolumbiju ar mērķi notvert Eskobaru.

Pats Eskobars sākotnēji darbojas melnajā tirgū, nelegāli ievēdot preces, kas Kolumbijā tolaik bija aizliegtas. Vēlāk viņš iepazīstas ar čīliešu ķīmiķi, kurš piedāvā biznesa ideju, tajā laikā jaunas un ienesīgas narkotikas – kokaīna – ražošanu un izplatīšanu. Bizness tika uzsākts mazās laboratorijās kuras vēlāk pārnesa uz lietus mežiem. Izmantojot starpniekus un paplašinot kokaīna izplatīšanu ASV, Eskobars kļūst par ietekmīgu narkobiznesa un uz mirkli arī politikas spēlētāju. Ņemot vērā lielo narkotiku un nelegālo līdzekļu apriti ASV, uz Kolumbiju nosūta *DEA* aģentu Mērfiju, kurš sadarbībā ar aģentu Haviēru Peņju un Kolumbijas spēkiem cenšas cīnīties ar narkobiznesa darboņiem. Sezonas gaitā Eskobars nonāk cietumā, no kura beigās izbēg.

Otrajā sezonā cīņa ar Eskobaru turpinās, tiek iesaistīta pat Centrālās izlūkošanas pārvalde (*CIP*), taču sākumā tas būtiski Eskobaru neietekmē un joprojām kartelis ir viņam lojāls. Situācija sāk sarežģīties, kad Eskobaram jāizmanto vairāk laika un resursu, lai slēptos no valdības. Laika gaitā Eskobars pielāgojas jaunajam dzīvesveidam un izrēķinās ar tiem, kuri cenšas novērsties no karteļa. Cīņa starp viņu un varas iestādēm kļūst arvien skarbāka, taču, kad tiek notverti divi Eskobaram tuvi karteļa biedri, kuri viņu nodod, nu jau ietekmi zaudējušais narkotiku *barons* dodas bēgļa gaitās. Pateicoties valdības tehnoloģijām un paša Eskobara kļūdām, pēc laika viņš tiek notverts un nošauts.

Trešajā sezonā seriāls turpinās ar *DEA* cīņu ar *Kali* karteli, kurš Eskobara vajāšanas laikā ieguvis spēcīgu vietu tirgū, pārdodot kokaīnu jaunās vietās ASV un pat citās valstīs. Sezonas gaitā Kali karteļa līderis paziņo par to, ka kartelis pametīs narkotiku biznesu, lai fokusētos uz legāla biznesa interesēm. Šāds lēmums kartelī tiek uztverts ļoti dažādi.

Seriālu iespējams redzēt straumēšanas servisā “*Netflix*”, tam ir trīs sezonas, desmit sērijas katrā. 2016.gadā seriāls tika nominēts Zelta Globusam¹²² kā labākais drāmas seriāls. Lai gan seriāla reitingu apkopojums nav pieejams, piemēram, 2015.gadā tas tiek uzskatīts par vienu no populārākajiem seriāliem pasaulē.¹²³

3.2.Seriāla satura analīzes rezultāti

Ar kvalitatīvās kontentanalīzes palīdzību tika identificētas un kategorizētas visās trīs sezonās (desmit katrā sezonā), kopumā 30 sērijās redzamās vardarbīgās epizodes.

Kopumā tālākajai satura analīzei tika atlasītas 120 epizodes, kurās redzama vardarbība. Ņemot vērā, ka seriālam visās trīs sezonās kopā ir 30 sērijas, vidējais vardarbīgo epizožu skaits vienā sērijā sasniedz četras epizodes. Vidēji katra seriāla sērija ir 52 minūtes gara, kas nozīmē, ka vardarbīga epizode seriālā redzama aptuveni reizi 13 minūtēs. Katrā sezonā identificēto vardarbīgo epizožu skaits ir atšķirīgs, šajā gadījumā sezonu kontekstā tika novērota dilstoša tendence. Seriālā bija novērojami arī vēsturiski kadri no arhīviem, kuros bija redzamas vardarbības sekas, taču tie analīzē iekļauti netika.

Visvairāk vardarbīgo epizožu tika novērotas seriāla pirmajā sezonā. (skat. att.3.1.) Pirmajā seriāla sezonā identificētas tieši 50 vardarbīgas epizodes, kas nozīmē, ka vidēji sērijā to skaits sasniedz 5 epizodes. Vidējais sērijas garums pirmajai sezonai ir visīsākais – 49,5 minūtes. Tātad vardarbība seriāla pirmajā sezonā novērojama aptuveni reizi 9,8 minūtēs (skat. pielikumā Nr.1), kas ir krietni biežāk nekā vidēji visā seriālā kopumā. Iespējams, tas skaidrojams ar seriāla veidotāju vēlmi pēc iespējas ieintriģēt un izklaidēt seriāla skatītāju, lai tas turpinātu seriālu skatīties. Zīmīgi, ka seriāla pirmās sezonas pirmajā epizodē novērotas visvairāk vardarbīgu epizožu (astoņas) gan sezonā, gan arī visā seriālā. Vismazākais vardarbīgo epizožu skaits pirmajā sezonā ir trīs, un tas novērots trīs pirmās sezonas sērijās.

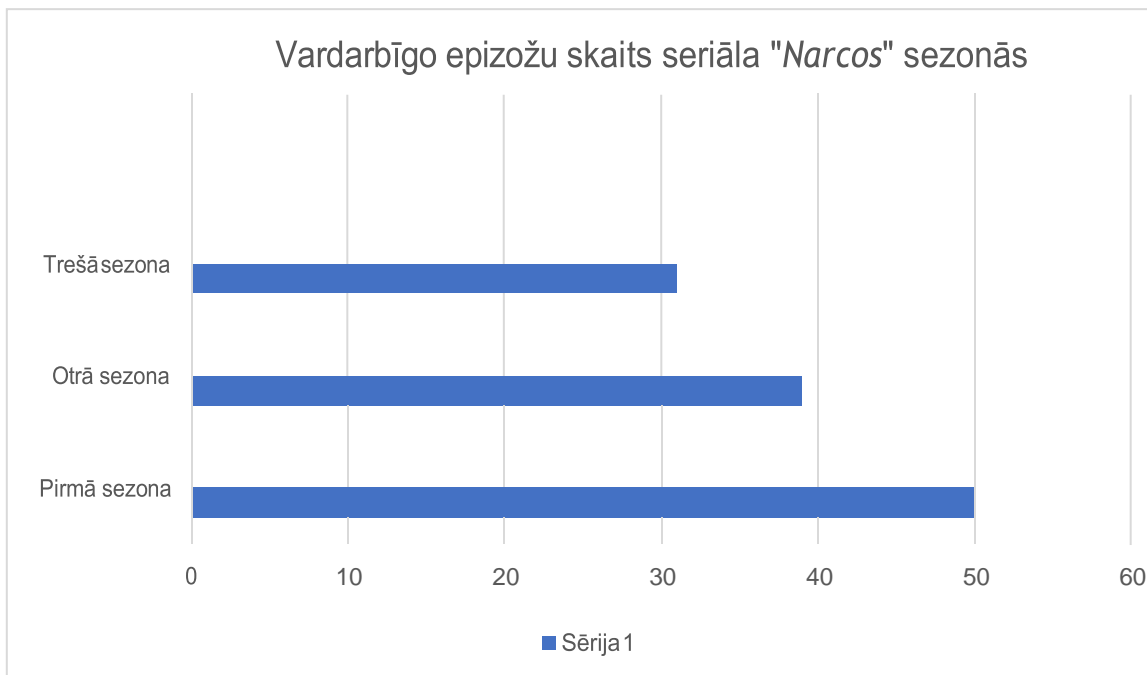
---

¹²²Golden Globes. *Winners and Nominees Best TV series-Drama*. Sk. 13.05.2018: <https://goo.gl/qEHScd>

¹²³Independent. *Netflix claims Narcos is more popular than Game of Thrones*. Sk:13.05.2018: <https://goo.gl/6UjBPh>

Seriāla otrajā sezonā vardarbīgo epizožu skaits krītas būtiski. Otrajā sezonā identificētas 39 vardarbīgas epizodes, tātad par 11 mazāk kā seriāla pirmajā sezonā, vidēji 3,9 epizodes sērijā. Vidējais sērijas garums otrajā sezonā palielinās un sasniedz aptuveni 52,6 minūtes. Līdz ar to, seriāla otrajā sezonā vardarbība sastopama reizi 13,4 minūtēs, kas ir retāk nekā vidēji visā seriālā. Visvairāk vardarbīgu epizožu identificētas sezonas ceturtajā sērijā, septiņās, vismazāk, divas, sezonas otrajā un pēdējā, desmitajā sērijā, kad tiek nogalināts galvenais varonis Pablo Eskobars.

Seriāla trešajā sezonā identificētas vēl mazāk vardarbīgu epizožu, 31, kas ir par astoņām mazāk kā otrajā sezonā, taču jau par 19 mazāk kā seriāla pirmajā sezonā un vidēji 3,1 sērijā. Vidējais sērijas garums trešajā sezonā ir 52,9 minūtes, kas nozīmē vardarbīgas epizodes seriāla trešajā sezonā novērojamas vidēji reizi 17 minūtēs, kas salīdzinot ar pirmās sezonas reizi 9,8 minūtēs ir būtisks kritums. Visvairāk vardarbīgu epizožu novērotas sezonas pēdējā sērijā, savukārt, sezonas ceturtajā sērijā vardarbība vispār netika identificēta.

Att.3.1. Vardarbīgo epizožu skaits seriāla "Narcos" sezonās

Atlasītie dati liecina, ka seriālā atspoguļotās vardarbības veikšanā piedalās gan galvenie varoņi, gan arī dažādi otrā plāna aktieri. Kā galvenie varoņi seriālā izvirzīti Pablo Eskobars un DEA aģents Stīvs Mērfijs, viņa partneris aģents Peņja, kamēr otrā plāna kategorijā iekļaujas Kolumbijas armijas un policijas pārstāvji, Eskobara narkotiku karteļa biedri un citi seriālā vairāk vai mazāk redzami noziedzīgie grupējumi. Ņemot vērā, ka otrās sezonas beigās Pablo Eskobars mirst, viens no galvenajiem varoņiem trešajā sezonā ir Kali karteļa līderis Gilberto Rodriges Orejula.

Galvenie varoņi visa seriāla laikā kā vardarbības veicēji vai iniciatori identificēti tikai 24 no visām vardarbīgajām epizodēm. Attiecīgi procentuālā ziņā tas ir tikai 20% no visām vardarbīgajām epizodēm. Pirmajā sezonā galvenie varoņi kā veicēji identificēti 11 jeb 22% no visām vardarbīgajām epizodēm sezonā, otrajā sezonā skaits samazinās pavisam nedaudz, 10 epizodes, taču procentuāli no visām sezonas vardarbīgajām epizodēm tie ir 25%, tātad attiecība palielinās. Tikmēr seriāla trešajā sezonā galvenie varoņi kā vardarbības veicēji identificēti trīs epizodēs jeb 10% procentos no kopējā sezonā redzamo vardarbīgo epizožu skaita.

Lai gan galveno varoņu veiktās vardarbīgo darbību skaits ir šķietami neliels, tām bieži vien bijusi īpaša nozīme seriāla sižeta attīstībā. Piemēram, otrās sezonas ceturtajā sērijā Pablo Eskobars pats nogalināja Kolumbijas policijas speciālo uzdevumu vienības līderi Kolonelu Kariljo, kurš pats aktīvi iesaistījās cīņā ar Eskobara karteli, kā arī bija viens no retajiem, kurš atteicās no Eskobara piedāvātā kukuļa. Tāpat jāpiemin, ka aģenti Peņja un Mērfijs bieži vien atradās otrā plāna aktieru veikto vardarbīgo epizožu tuvumā vai epicentrā, taču vai nu viņu veiktā vardarbība nebija redzama vai nozīmīga, vai arī vardarbības iniciatori bija pretinieku puse.

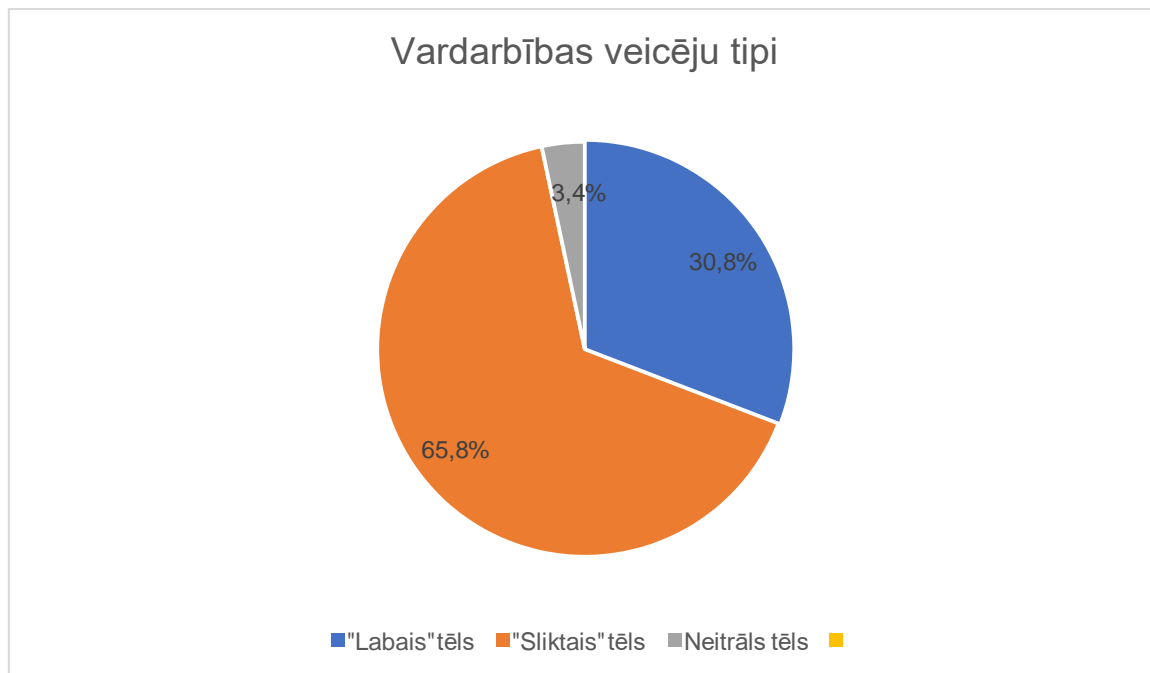
Tikmēr otrā plāna varoņi kā vardarbības veicēji identificēti krietni biežāk – 96 jeb 80% no visām seriālā redzamajām vardarbīgajām epizodēm. Arī atsevišķi pa sezonām otrā plāna varoņi veiktās vardarbības ziņā būtiski dominē. Pirmajā sezonā tās ir 29 epizodes jeb 78%, otrajā 28 jeb 75%, taču trešajā sezonā otrā plāna varoņi ir autori 28 vardarbīgām epizodēm jeb veseliem 90% no visām seriāla epizodēm.

Jāsecina gan, ka lielākajā daļā gadījumu otrā plāna varoņi bija galveno varoņu mērķu un uzdevumu izpildītāji un tikai retos gadījumos vardarbība bija veikta pēc pašu iniciatīvas.

Tālākajā seriāla analīzē vardarbību veicošie varoņi tika iedalīti “labajos”, “sliktajos” un neitrālajos varoņos. (skat.att.3.2) Kā “labie” spēki izvirzīti *DEA* aģenti un Kolumbijas varas spēki, kas attiecīgi cīnās pret Pablo Eskobaru un viņa karteli pirmajās divās sezonās un Kali karteli trešajā sezonā, tas ir, “sliktajiem” varoņiem. Kā “sliktie” varoņi izvirzīti arī citi seriālā redzami noziedzīgie grupējumi. Vardarbību seriāla veic arī dažādi ar nevienu no pusēm nesaistīti tēli, tāpēc tie kategorizēti kā neitrāli.

Dominējošie vardarbības veicēji seriālā pārliecinoši ir “sliktie” tēli. “Sliktie” tēli visās seriāla 30 sērijās veikuši 79 vardarbīgas darbības jeb 65,8% no visas seriālā redzamās vardarbības. Tikmēr “labie” tēli veikuši 37 vardarbīgas darbības jeb 30,8% no visām seriālā redzamajām

epizodēm. Lai gan “labie” tēli veikuši mazāk vardarbīgu darbību, tās seriālā bijušas krietni efektīvākas un ļāvušas sasniegt savu mērķi, kas otrās sezonas beigās rezultējās Pablo Eskobara nogalināšanā, taču slikto tēlu veiktā vardarbība bieži vien bija bezmērķīga un nenoveda pie nepieciešamā rezultāta. Neitrālie tēli kā vardarbības veicēji identificēti četrās seriāla epizodēs jeb 3,4% no visas seriālā redzamās vardarbības. Viena no tām ir Eskobara padotā Limona draudzene Maritza, kura gan iesaistījās Eskobara slēpšanā un bija redzama arī citās seriāla epizodēs, taču kopumā tēls vērtējams kā neitrāls un nevienu pusi neatbalstošs.

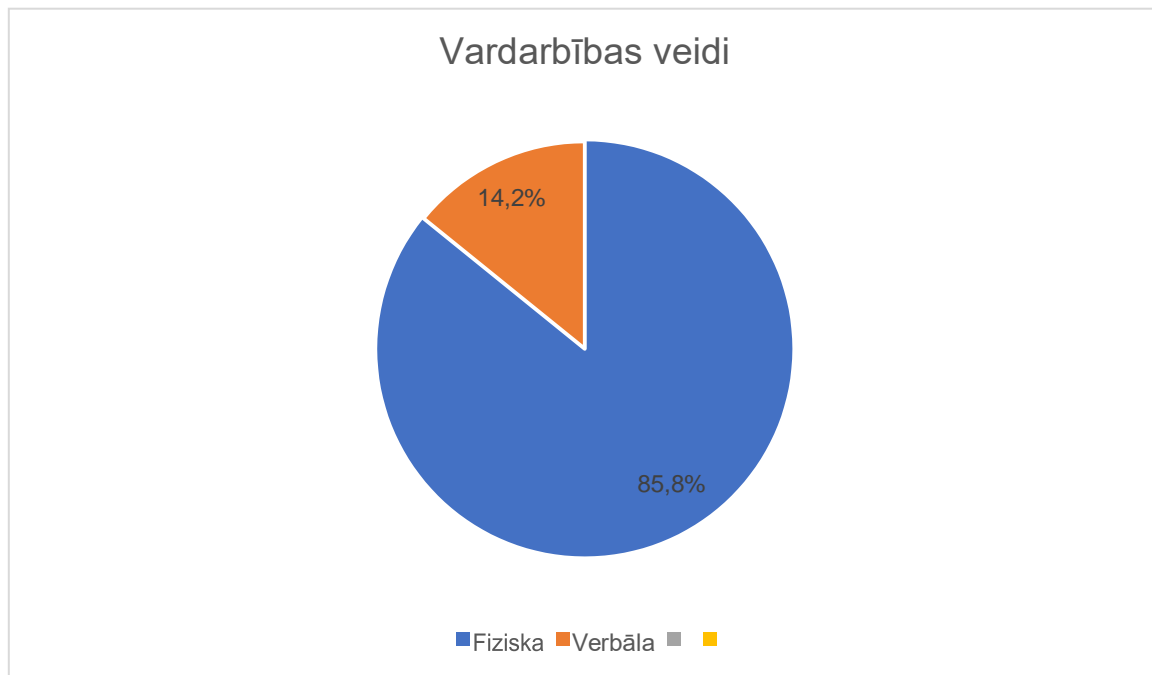
Att. 3.2. Vardarbības veicēju tipu sadalījums seriālā “Narcos”.

Seriāla pirmajā sezonā, kura iepriekš definēta kā visvardarbīgākā, identificētas 18 “labo” tēlu un 32 “slikto” tēlu veiktās vardarbīgās darbības, attiecīgi 36% un 64% no visām sezonā redzamajām vardarbīgajām epizodēm. Neitrālu tēlu veiktā vardarbība novērota netika.

Seriāla otrajā sezonā 13 epizodēs vardarbības veicēji ir “labie” tēli, 22 “sliktie”, četrās “neitrālie”, kas ir visi no kopējā neitrālo tēlu veikto vardarbīgo darbību skaita. Procentuālā ziņā neitrālo tēlu veiktā vardarbība sastādīja 10,3%, kas attiecīgi samazināja “labo” un “slikto” tēlu procentu. “Labo” tēlu procents, salīdzinot ar pirmo sezonu samazinājās par trim procentiem – 33,3%, savukārt “slikto” tēlu veiktās vardarbības procents samazinājās pat par astoņiem procentiem-56,4%.

Seriāla trešajā sezonā “slikto” tēlu vardarbības īpatsvars ir vēl būtiskāks, lai gan kopējais vardarbīgo epizožu skaits ir mazāks. “Sliktie” tēli veikuši 25 vardarbīgas darbības, kamēr “labie” tēli tikai sešas. Procentuālā ziņā “slikto” tēlu pārsvars ir vēl labāk redzams – 80,6% pret 19,4% no visām sezonā redzamajām vardarbīgajām episodēm. Svarīgi pieminēt, ka pie verbālas vardarbības netika pieminēta bezmērķīga uz nevienu no seriāla dalībniekiem vērsta lamāšanās, līdz ar to, kopumā verbālās vardarbības klātesamība seriāla iespējama lielāka.

Seriālā veiktā vardarbība iedalīta fiziskā un verbālā (skat.att.3.3.), tālāk tos sadalot konkrētākos vardarbības veidos. Fiziska vardarbība no visām 120 episodēm seriālā novērota 103 reizes, kamēr verbāla vardarbība novērota vien 17 reizes. Attiecīgi, 85,8% gadījumu novērota fiziska vardarbība, kamēr 14,2% procentos no visām seriālā identificētajām vardarbīgajām episodēm.

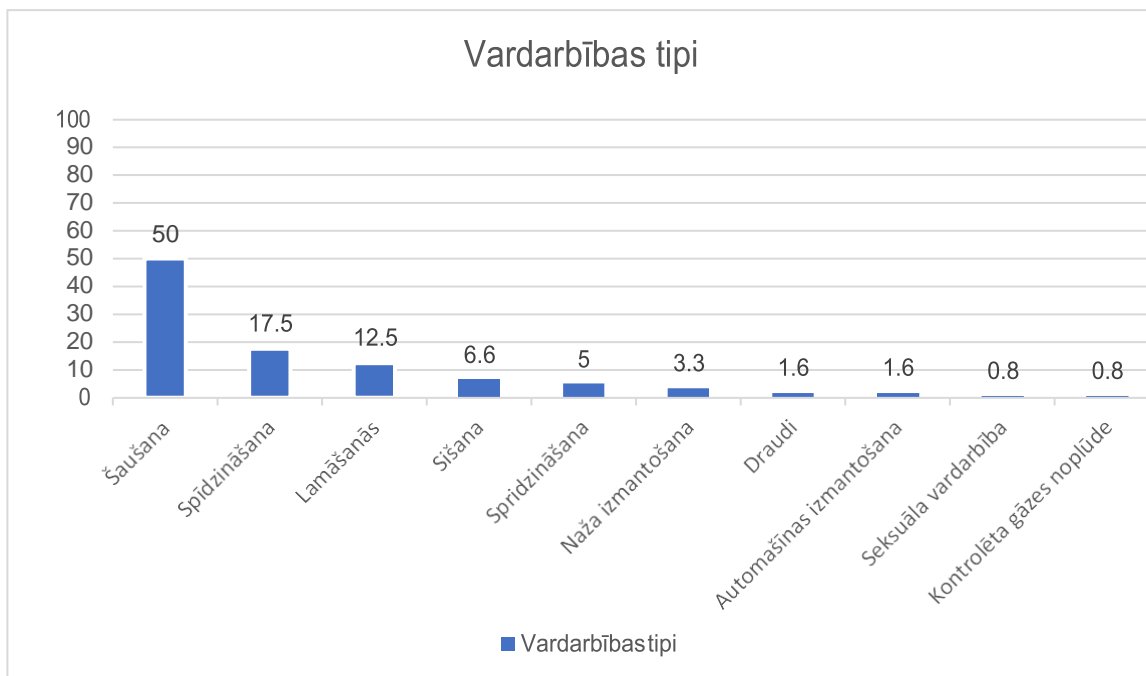

Att.3.3. Vardarbības veidu sadalījums seriālā “Narcos”.

Sezonu griezumā, pirmajā sezonā 44 reizes novērota fiziska vardarbība, kamēr verbāla identificēta vien sešas reizes – 88% un 12% procentuālā ziņā. Otrajā sezonā, pateicoties, vispārējam vardarbības kritumam, situācija verbālai vardarbībai kļūst nedaudz labāka. Fiziska vardarbība tiek novērota 32 reizes (82%), tikmēr verbāla vardarbība identificēta septiņos gadījumos. Tikmēr trešajā sezonā fiziska vardarbība novērota 27 gadījumos (87%), taču verbālā novērojuma tikai četras reizes (13%).

Iespējams, ar fiziskās vardarbības plašo klātesamību, seriāla veidotāji vēlējušies spilgtāk parādīt narkotiku biznesa skarbo dabu, kā arī efektīvāk noturēt skatītāja uzmanību, dot to, ko tas no seriāla sagaida.

Atlasot konkrētākus vardarbības veidus, identificēti 10 dažādi seriālā redzami vardarbības veikšanas veidi: Šaušana, sišana, draudi, lamāšanās, spīdzināšana, spridzināšana, seksuāla vardarbība, automašīnas un nažu izmantošana, kā arī ar mērķi kontrolēta gāzes noplūde. (skat.att.3.4.)

Att.3.4. Vardarbības tipu sadalījums seriālā “Narcos”.

Lai gan tipu klāsts ir ļoti plašs un daudzveidīgs, pārliecinoši dominējošākais vardarbības tips ir šaušana, tā identificēta 60 vardarbīgajās epizodēs, jeb 50% no visām identificētajām epizodēm. Sezonu griezumā pirmajā sezonā identificētas 26 ar šaušanu saistītas epizodes (52%), otrajā 20 (51,2%), trešajā 14 (45,1%).

Pārsvarā ar šaušanu saistītās epizodēs redzama narkotiku karteļu un varas spēku sadursmes, savstarpējās izrēķināšanās noziedzīgo grupējumu starpā, kā arī spilgtas galveno tēlu veiktās vai pret tiem vērstās slepkavības. Piemēram, kā jau minēts seriāla aprakstā, Pablo Eskobars tiek nogalināts ar ieroča palīdzību. Interesanti, ka Pablo noķeršana un noslepkavošana ir vienīgā ar šaušanu saistītā epizode otrās sezonas noslēgumā. Iespējams, tas darīts ar mērķi, lai izceltu šo seriāla attīstībai zīmīgo momentu.

Otrā izplatītākais vardarbības tips ir spīdzināšana, kura identificēta 21 reizi jeb 17,5% no visām identificētajām vardarbīgajām epizodēm. Pirmajā sezonā tā identificēta 8 reizes (16%), otrajā piecas (12,8) , savukārt trešajā sezonā skaits atkal pakāpjas uz 8, taču procentuālā ziņā tie pat ir 25,8% no visām sezonā identificētajām vardarbīgajām epizodēm.

Spīdzināšana, acīmredzot, ir efektīvs un spilgts līdzeklis, kāda noteikta mērķa sasniegšanā, kā arī tā var seriāla skatītājam šķist biedējoša, taču tajā pašā laikā saistoša.

Trešais izplatītākais tips ir lamāšanās, kas identificēta 15 reizes jeb 12,5 % no visām identificētajām vardarbīgajām epizodēm. Seriāla pirmajā sezonā lamāšanās novērota 5 reizes (10%) , otrajā 6 reizes (15,3%), trešajā 4 (12,3%). Lamāšanās seriālā pamatā saistīta ar verbāliem konfliktiem un nesaskaņām varoņu vidū.

Ceturtais izplatītākais tips ir dūru izmantošana jeb sišana, kas identificēta 8 reizes jeb 6,6% no visām atlasītajām vardarbīgajām epizodēm. Pirmajā sezonā tā novērota 5 reizes, kas pārliecinoši lielākais skaits starp sezonām arī procentuālā ziņā. (10%) Otrajā sezonā dūru izmantošana identificēta 2 reizes(5,1%), trešajā tikai vienu reizi. (3,2%)

Piektais izplatītākais tips ir spridzināšana, kas seriālā redzama 6 reizes jeb 5% no visām vardarbīgajām epizodēm. Puse no tām, trīs, jau novērotas pirmajā sezonā (6%), otrajā redzamas divas eksplozijas (5,1%), trešajā tikai vienu reizi (3,2%).

Spridzināšana seriālā ir viens no efektīvākajiem un upuriem bagātākajiem vardarbības tipiem. Piemēram, seriāla otrajā sezonā Pablo Eskobars noorganizēja sprādzienu pilsētā, kurā cieta daudz nevainīgu cilvēku.

Pārējie seši identificētie tipi seriālā novēroti krietni retāk, taču arī tiem ir bijusi būtiska nozīme. Četras reizes visa seriāla laikā vardarbības veikšanai izmantots nazis (3,3% no visas identificētās vardarbības) , divas reizes pielietoti gan draudi gan automašīna (1,6% katram) , savukārt pa vienai reizei novērota seksuāla vardarbība, kā arī kontrolēta gāzes noplūde. (0,8%)

“*Labo*” tēlu dominējošais vardarbības veids ir šaušana- 23 no visām 37 epizodēm, kurās redzama to veiktā vardarbība. “*Sliktie*” tēli šaušanu pielietojuši 37 reizes no visām 79 to veiktajām vardarbīgajām epizodēm, līdz ar to “slikto” tēlu veiktajā vardarbībā novērojama krietni lielāka dažādība.

Seriālā redzamajai bijuši dažādi mērķi un kopumā tajā identificēti septiņi dažādi vardarbības mērķi: noziedznieku sodīšana, izrēķināšanās ar konkurentiem un nodevējiem, informācijas iegūšana, varas iegūšana un izrādīšana, iebiedēšana, atriebība un dusmu izpaušana.

Visplatītākais vardarbības mērķis ir dažāda veida izrēķināšanās ar konkurentiem un nodevējiem, kura starp visām vardarbīgajām epizodēm novērojama 31 reizi jeb 25,8%. Pirmajā sezonā vardarbība ar mērķi izrēķināties ar konkurentiem un nodevējiem identificēta 10 reizes (20%), otrajā sezonā deviņas reizes (23%), tikmēr trešajā sezonā pat 13 reizes, kas procentuālā ziņā sasniedz pat 41,9% no visām sezonā redzamajām vardarbīgajām epizodēm.

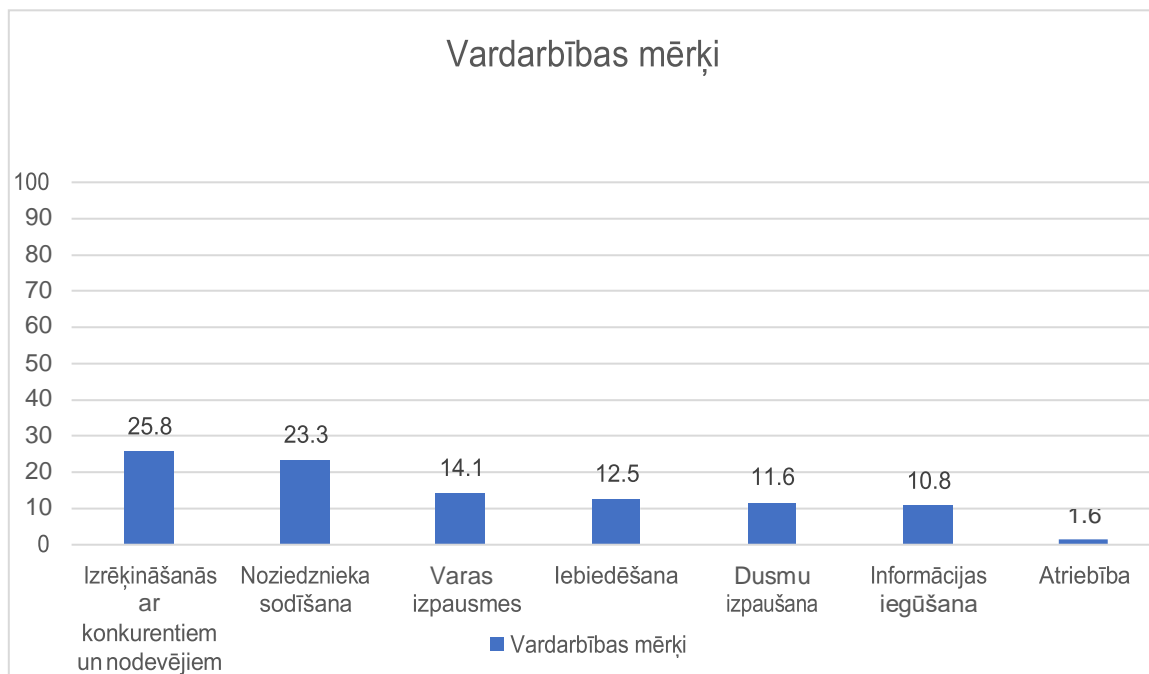
Kā otrais izplatītākais vardarbības mērķis ir noziedznieka sodīšana, kura novērota 28 reizes jeb 23,3% no visām identificētajām vardarbīgajām seriāla epizodēm. Pirmajā sezonā noziedznieka sodīšana novērojama 12 reizes (24%), otrajā sezonā 10 reizes (25,6%), taču trešajā sezonā vien sešas reizes (19,3%).

Abu augstāk minēto mērķu plašā klātesamība skaidri parāda seriāla tematiku un būtību. Interesanti ir arī tas, ka lai gan seriāla pamata fokuss ir cīņa pret narkotiku biznesu un tā dalībniekiem, ļoti bieži seriālā novērojama cīņa pašu narkotiku biznesa dalībnieku starpā. Seriālā arī netika novērota jeb kāda veida tolerance pret nodevējiem- ar tiem izrēķinājās nekavējoties, bez atkāpšanās iespējām.

Tālākais vardarbības mērķu sadalījums ir līdzīgs, taču trešais izplatītākais vardarbības mērķis ir saistīts ar varas izrādīšanu un iegūšanu. Visā seriālā šāds mērķis identificēts 17 reizes jeb tikai 14,1% gadījumu. Sezonu skatījumā šāds vardarbības mērķis pārliecinoši visvairāk ir pirmajā sezonā- 12 reizes jeb 24% no visām identificētajām vardarbīgajām epizodēm. Otrajā sezonā tas samazinās līdz trim reizēm (7,6%), taču trešajā sezonā šāds vardarbības mērķis novērojams vien divas reizes (5,1%). Lielais īpatsvars pirmajā sezonā lielā mērā saistāms ar Pablo Eskobara biznesa izaugsmi, savukārt, otrajā sezonā, ietekme kritās un trešajā sezonā Kali kartelim bija ļoti izteiktas varas pozīcijas līdz ar to būtiskas vardarbības izpausmes, kas saistītas ar varu, nebija nepieciešamas.

Ceturtais izplatītākais vardarbības mērķis ir iebiedēšana, kas identificēta 15 reizes (12,5%), piektais ir dusmu izpaušana ar 14 reizēm (11,6%), kam seko informācijas iegūšana 13 reizes

(10,8%) un atriebība, kura izteikti novērota divās (1,6%) vardarbīgajās epizodēs.

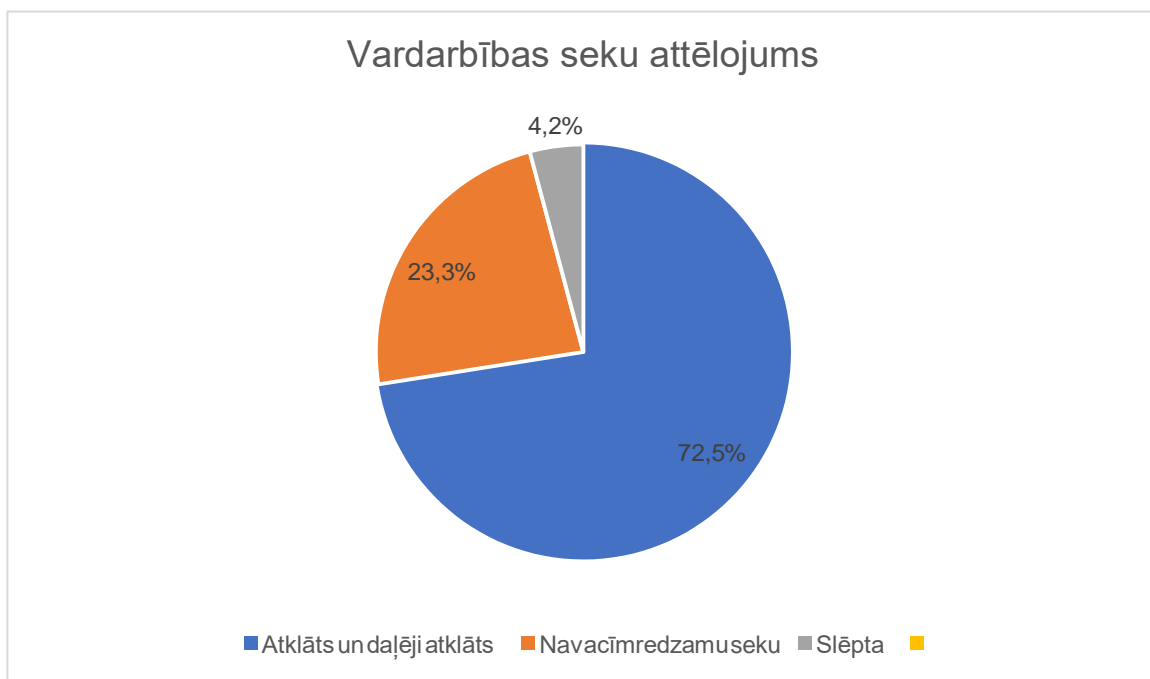
Att.3.5. Vardarbības mērķu sadalījums seriālā “Narcos”.

Seriālā redzamās vardarbības sekas pilnīgi vai daļēji atklāti tiek parādītas 87 no visām seriālā identificētajām vardarbīgajām epizodēm, kas ir 72,5% jeb krietni vairāk kā puse no visām vardarbīgajām epizodēm. Starp tām ir asiņainas brūces no šāvieniem vai citādi veiktajām vardarbīgām darbībām, kas rezultējas ar asiņainām vai citāda veida sekām. Piemēram, divās epizodēs, kurās tiek izmantots nazis, kādam no seriāla tēliem tiek nogriezta galva, kas arī atklāti tiek parādīts.

Seriāla pirmajā sezonā sekas atklāti vai daļēji atklāti tiek parādītas 33 reizes (66%), otrajā sezonā 27 reizes (69,2%), savukārt, trešajā sezonā 27 reizes jeb 87% no visām sezonā novērotajām vardarbīgajām epizodēm.

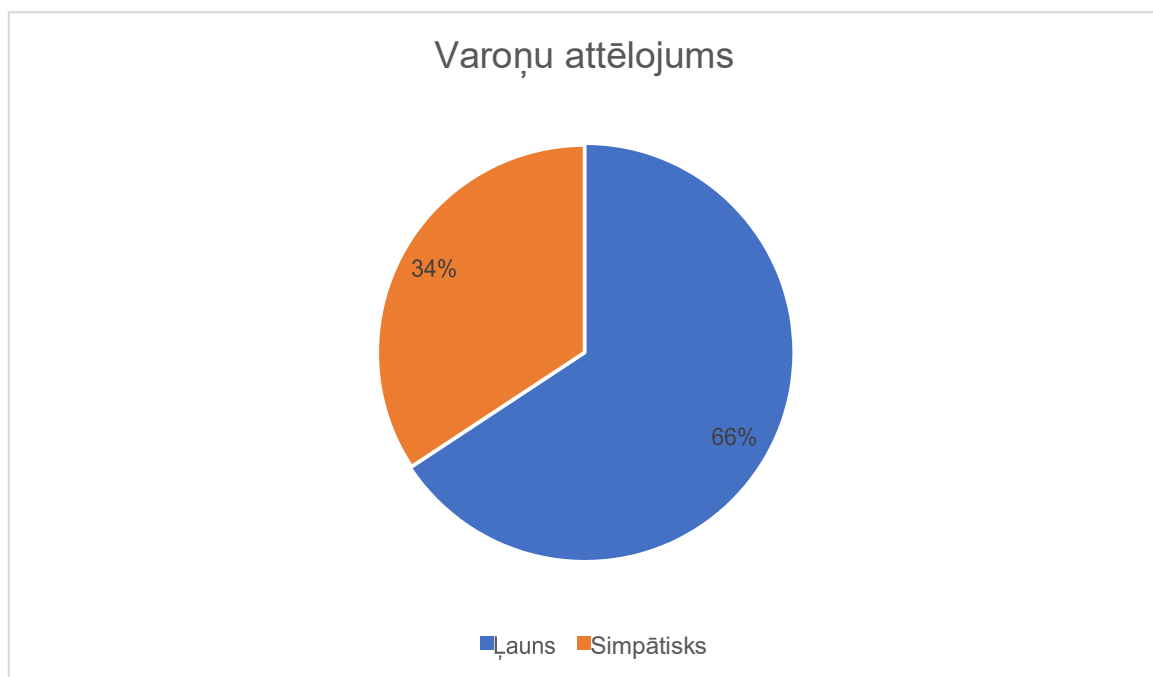
Pārējās epizodēs vardarbības sekas ir slēptas vai sekas nav acīmredzamas. Acīmredzamas sekas netika novērotas 28 gadījumos no visām vardarbīgajām epizodēm jeb 23,3%. Šajā kategorijā ietilpst darbību attēlojums, kuri vai nu nav sasnieguši savu mērķi vai arī nerada būtisku kaitējumu.

Tikai piecās epizodēs (4,2%) vardarbības sekas tiek slēptas. Taču šajās epizodēs tas bija zīmīgi un, iespējams, veido situācijas spraigumu. Piemēram, kādā epizodē, kurā kāds no seriāla varoņiem veic seksuālu vardarbību, upura emocijas, mokas netiek parādītas.

Att.3.6. Vardarbības seku attēlojuma sadalījums seriālā “Narcos”.

Kopumā 35 identificētajās vardarbības epizodēs vardarbības veicējs tiek parādīts kā ļauns vai simpātisks. (skat.att.3.7.) Izteikti ļauns vardarbības veicējs novērots 23 reizes (66%), bet simpātisks 12 (34%).

Att.3.7. Varoņu attēlojuma sadalījums seriāla “Narcos” vardarbīgajās epizodēs

Seriāla satura analīzes secinājumi:

Pielietotā kontentanalīze apstiprina to, ka vardarbības klātesamība seriālā ir salīdzinoši augsta. Seriāla pirmajā sezonā vardarbīgas epizodes novērotas biežāk kā noslēdzošajā, trešajā, kas skaidrojams ar seriāla sižeta fokusa maiņu.

Kā vardarbības veicēji seriālā identificēti gan galvenie, gan arī otrā plāna varoņi. Otrā plāna varoņu veiktā vardarbība identificēta krietni biežāk, tomēr galveno varoņu veiktā vardarbība bieži vien bija spilgta un nozīmīga seriāla attīstībā.

Seriālā novērojama “slikto” tēlu veiktās vardarbības dominance, tādējādi atspoguļojot narkotiku biznesa skarbo ikdienu. “Labo” tēlu veiktā vardarbība redzama retāk, taču tā ir mērķtiecīga un plānveidīgāka.

Seriālā krietni biežāk novērojama fiziska vardarbība, nevis verbāla. Atlasot konkrētākus vardarbības veidus, identificēti 10 dažādi veidi, starp kuriem populārākie ir šaušana, spīdzināšana, liekot secināt, ka seriālā atspoguļotā vardarbība ir daudzpusīga un skarba.

Kā izplatītākie vardarbības mērķi seriālā identificēti izrēķināšanās ar konkurentiem, kā arī noziedznieku sodīšana, kas pierāda seriālā novērojamās savstarpējās cīņas karteļos, kā arī aktīvo varas spēku cīņu pret tiem.

Vardarbīgās epizodes lielākajā daļā gadījumu tika parādītas atklāti vai daļēji atklāti, liekot uzskatīt, ka šādi tiek mēģināts ietekmēt skatītāju. Atsevišķās epizodēs tika identificēts specifisks varoņa attēlojums, izplatītākais ir ļaunuma atspoguļojums, parādot vardarbības skarbumu.

3.2. Pirmās fokusa grupas rezultāti: Seriāla skatītāju motivācijas un attieksme pret vardarbību

Pirmās fokusa grupas diskusijas dalībnieki bija cilvēki, kuri seriālu “*Narcos*” ir aktīvi skatījušies vai arī dara to šobrīd. Fokusa grupas diskusijas mērķis bija noskaidrot seriāla skatītāju motivācijas, gaidas, vai tās tika apmierinātas, kāda loma tajā bija seriālā redzamajai vardarbībai, kā vērtē seriālā redzamo vardarbību, vai un kā tā ietekmējusi skatītājus.

Diskusijas dalībnieki bija četri jaunieši vecumā no 20 līdz 23 gadiem. Trīs no fokusa grupas dalībniekiem šobrīd studē, taču viens no dalībniekiem strādā azartspēļu nozarē.

Fokusa grupas diskusijas sākumā tika noskaidroti vispārīgie grupas dalībnieku seriālu skatīšanās paradumi un motivācijas. Divi no diskusijas dalībniekiem seriālus skatās salīdzinoši aktīvi, taču pārējie divi tos skatās reti vai neskatās vispār. Piemēram, diskusijas dalībnieks Mārtiņš atzīst, ka cenšas neskatīties seriālus, jo ikdienā pēc tā neesot vajadzības. Tikmēr Viktorija seriālus skatās daudz, pat dažus noskatoties vairākkārt. Viņa atzīst, ka tā iespējams pamanīt dažādas detaļas, kuras, skatoties seriālu pirmoreiz, nav iespējams ievērot.

Divi diskusijas dalībnieki atzīst, ka seriālus pamatā skatās draugu ietekmē. Jānis uzsver, ka seriālu izvēlē balstās uz draugu ieteikumiem, ja tie saka, ka konkrētais seriāls ir labs, tad viņš to noskatoties. Tam piekrīt arī Viktorija, atzīmējot, ka nozīme ir sociālajam tīklam “*Facebook*”, jo tur bieži vien draugi dalās ar seriāliem saistītām lietām. Tikmēr Viesturs savu motivāciju pamato ar seriālos saistošiem elementiem, taču Mārtiņš uzsver, ka seriālus izmanto, lai atslēgtos no ikdienas steigas.

Vaicājot, vai arī pārējiem dalībniekiem seriāli ir līdzeklis, kā atslēgties no realitātes, apstiprinoši atbildēja viens diskusijas dalībnieks. “Nu, es parasti seriālus skatos kopmītnēs, tad kad es, piemēram, atnāku no lekcijām vai citām nodarbēm, man gribas tādu “*čīl*”(atpūtas.-aut.) pauzīti,” atzīst Viktorija.

Par seriālu “*Narcos*” diskusijas dalībnieki uzzināja līdzīgi kā par citiem seriāliem – ar draugu un sociālā tīkla “*Facebook*” palīdzību. Piemēram, viena diskusijas dalībnieka draugs aktīvi dalījies ar dažādiem seriāla citātiem, kamēr citam draugs ir bijis kaislīgs seriāla fans un visu laiku mudinājis to noskatīties. Cits diskusijas dalībnieks par seriālu uzzinājis jau tā iznākšanas brīdī – arī ar sociālā tīkla “*Facebook*” palīdzību.

Tomēr divi no diskusijas dalībniekiem seriālu sākuši skatīties nejauši. “Pirmo sezonu man sākumā īsti nebija laika skatīties, tad es saslimu un gulēju nedēļu mājās. Tad es atcerējos par to seriālu un nolēmu “pačektot”. Pirmo sezonu es vienā dienā noskatījos, seriāls izraisīja atkarību”, atzīst Jānis. Tikmēr cits diskusijas dalībnieks nejauši atradis seriālu straumēšanas servisā “*Netflix*” un atcerējies par labajām atsaucēm.

Uz jautājumu, vai seriāls tika apspriest arī draugu vidū, trīs no diskusijas dalībniekiem atbildēja apstiprinoši, tikmēr vienīgais ar negatīvi atbildējušais norādīja, ka draugi, kuri seriālu skatās, ikdienā nav pieejami, tāpēc apspriest to nav izdevies.

Ņemot vērā, ka seriāls ir par tik specifisku tematiku kā narkotikas un to bizness, bija svarīgi uzzināt, kādas bijušas diskusijas dalībnieku izpratnes, zināšanas par seriāla tēmu.

Viens no diskusijas dalībniekiem atzina, ka zinājis cilvēkus, kuri nodarbojas ar kaut ko līdzīgu, tāpēc kaut kāds priekšstats par seriāla tēmu esot bijis. Viņaprāt, narkotikas, to bizness vienmēr licies kā aizliegtais auglis, kuru negribas noplūkt. Tomēr tiek arī atzīts, ka pirms seriāla noskatīšanās nav bijusi izpratne par to, cik lielos apmēros tas notiek un notika.

Līdzīgi ir arī citam diskusijas dalībniekam: “Mani priekšstati aptuveni bija tādi, ka jā, tur Kolumbijā kokaīnu audzē un tirgo, bet es arī nebiju baigi pirms tam iedziļinājies, cik lielos apmēros tas notiek,” uzsver Jānis.

Cits diskusijas dalībnieks uzsvēra, ka pirms seriālā skatīšanās viņš jau zinājis oriģinālo Pablo Eskobara stāstu un esot bijis pārsteigts par to, ka tajā laikā bez īpaši attīstītu tehnoloģiju palīdzības bijis iespējams ar kokaīnu appludināt pat veselu valsti.

Tikmēr viens dalībnieks pauda atziņu, ka narkotiku tēma tiek aprakstīta arī citos seriālos un filmās, tāpēc par biznesu kā tādu bija zināms salīdzinoši daudz, ka tur plūstot ļoti daudz naudas un ka tas esot “netīrs” bizness.

No šīm atbildēm izrietēja nākamais jautājums par to, ko tad īsti diskusijas dalībnieki sagaidījuši no seriāla, kā gaidas apstiprinājušās, vai tieši otrādi, nav piepildījušās noraidījušās. Viens no dalībniekiem vienkārši vēlējies, lai seriāls ir aizraujošs, ievēl sevī un liek skatīties. Tam piekrita arī pārējie, papildinot ar citiem aspektiem.

Piemēram, diskusijas dalībnieks Jānis sagaidījis, ka stāsts būs interesants, piesaistījis, ka seriāls balstīts uz patiesiem notikumiem. Tomēr viņš gaidījis, ka seriālā redzamais stāsts tiks stāstīts no seriāla galvenā varoņa skata punkta, kas nav apstiprinājies. Tam piekrita Viktorija, arī viņai šķitis, ka seriāls vairāk būšot no Pablo Eskobara perspektīvas. Viņa arī uzsver, ka narkotiku bizness, to atspoguļojums nav bijis primārais, kāpēc sākusi skatīties seriālu.

“Seriālus uztveru kā mazu grāmatu, kas nenotur tavu uzmanību 100%, bet tu vari darīt arī ko citu paralēli. Gribēju dabūt arī kādu “insaidu”(iekšējo informāciju-aut.) par to, kā varētu būt, kā varētu notikt, tas man palīdz padomāt, paskatīties, salīdzināt to ar Latvijā notiekošo, vai tas šeit varētu notikt, kā to varētu konstatēt, nu tādas situācijas,” atzina diskusijas dalībnieks Mārtiņš.

Visas trīs seriāla sezonas noskatījušies trīs no četriem diskusijas dalībniekiem. Viktorija, kura seriāla skatīšanos noslēdza pēc otrās sezonas, atzīst, ka vainojami seriālu skatīšanās paradumi. “Man tas nebija tāpēc, ka tas seriāls būtu slikts, bet man viņš likās pārāk nopietns, lai skatītos fonā, tu nevari to ātri noskatīties. Seriālā bija jāiedziļinās, taču aizņemtība, citi seriāla novirzīja domas no šī. Ikdienas gaitas nebija atbilstošas šāda seriāla skatīšanai.” skaidro Viktorija.

Tikmēr pārējiem diskusijas dalībniekiem bijuši dažādi iemesli, kas tos motivējis turpināt skatīties seriālu pēc pirmajām epizodēm un noskatīties to līdz galam. Jānis atzīst, ka seriālu mudinājusi skatīties tā struktūra, dažādi elementi. Lai gan stāsta iznākums bijis zināms- seriāla galveno varoni, Pablo Eskobaru nošaus - tomēr ir bijis interesanti vērot pašu procesu. Trešā sezona pēc viņa domām nav bijusi tik laba kā iepriekšējās, tomēr seriāla stils ticis saglabāts.

Mārtiņš savā atbildē atsaucās jau uz iepriekš teikto par to, ka viņam patīk redzēt, kā citi veic aizliegtas darbības, taču piebilda, ka vilšanos raisījis Pablo Eskobara izskats seriāla otrās sezonas beigās, kas no biznesmeņa tēla bija pārvērties par uzlikto pusi. “Tieši gribējās, lai viņu beigās nošauj,” uzskata Mārtiņš. Viesturs atzīst, ka Eskobara tēls esot bijis viens no galvenajiem faktoriem, kas licis seriālu turpināt skatīties.

Līdz ar to, protams, kā saistošāko tēlu seriālā visi dalībnieki atzina Pablo Eskobaru. “Viņš bija tāds ļoti mierīgs, man likās, ka visi narkotiku dīleri ir agresīvi un tēlo varoņus, viņš bija tāds parasts miermīlīgs cilvēks, viņš darīja labu arī pilsētai, cilvēkiem,” atzīst Viktorija. Tikmēr Jānis uzskata, ka viņam bijušas divas puses- viena, kura rūpējās par ģimeni, bērniem, pilsētu, taču no biznesa puses viņš bijis pilnīgs nezvērs.

Bez Pablo diskusijas dalībnieki kā saistošus uzskatīja aģentu Peņju, kurš mērķa vārdā sadarbojās ar citiem karteļiem, kā arī specvienības līderi Kolonelu, kurš nepakļāvās korupcijai un taisnības vārdā pat bija gatavs atdot savu dzīvību.

Pārejot uz vardarbības tēmu, domas par ietekmi uz seriāla skatīšanos starp diskusijas dalībniekiem atšķiras. Jānis seriālā atspoguļoto vardarbību uztvēra kā normu, tā tam šāda veida seriālos jānotiek, emocionālu ietekmi tas uz viņu neatstāja. Iespējams, tas esot tāpēc, ka viņš ir skatījis citas filmas un seriālus, kuros vardarbības līmenis ir augsts. Līdzīgā domās ir arī Viktorija, kura uzsvēra, kas tas būtu dīvaini, ka vardarbība seriālā nebūtu redzama.

“Šajā situācijā atspoguļotā vardarbība bija atbilstoša seriāla tematikai, biznesam, ko viņi tur darīja. Tā ir sava veida cena par tādā lietām, tā vardarbība ir neizbēgama. Ļoti konkrēti parādīja to realitāti,” atzīst Viktorija.

Pārējie divi diskusijas dalībnieki gan atzina, ka lielākā vai mazākā mērā seriālā atspoguļotā vardarbība viņus ietekmēja. “Vardarbība kaut kādā veidā mani iespaidoja, gan noturēja uzmanību. Patika kā parāda to skarbo realitāti, nezinu vai tas tā bija patiesība, tāpēc varbūt tas ir mārketinga triks, neesmu drošs. Patika, ka parāda, ka cilvēki ir gatavi uz jebko,” atzina Mārtiņš.

Jautājot par seriālā redzamajiem vardarbības veidiem, fokusa grupas diskusijas dalībnieki spēja atcerēties vairākus veidus – šaušanu, dažādus naža pielietojumus, spīdzināšanu, sišanu, kā arī verbālu vardarbību. Pēc viena no diskusijas dalībnieku domām, verbālajai vardarbībai seriālā bija lielāka loma, nekā citiem vardarbības veidiem. “...tās slepkavības bija aukstas, tur nebija baigo emociju- aizgāja, nošāva, viss. Tas šķita vienkārši,” uzskata Mārtiņš.

Lai gan kontentanalīzes rezultāti liecināja par to, ka atklātas vardarbības līmenis bija augsts, diskusijas dalībnieki neuzskata, ka tā bijusi pārāk atklāta.

Jānis uzskata, ka vardarbības atklātums bija nepieciešams, jo bez tās seriāls zaudētu savu pievilcību. “Ja to nerādītu, zustu tā esence, seriāls būtu pliekans, viņš zaudētu savu garu,” skaidro Jānis. Tikmēr Mārtiņš pauda atziņu, ka vardarbības atklātums degradējis cilvēka vērtību, bija pašsaprotami, ka kāds seriālā mirs. Viesturs pielīdzina seriālā veikto vardarbību ar realitāti, uzskatot, ka narkotiku biznesa darboņi uz cilvēkiem skatās citādāk, cilvēks viņiem esot kā “kartona gabals”, tātad bez jebkādas vērtības.

Savukārt, vardarbības attaisnojāmību visi diskusijas dalībnieki vērtēja neviennozīmīgi. “Tur jāskatās no diviem aspektiem – to vardarbību, kuru veica tie aģenti ar policiju, tā bija nepieciešama, tas bija jādara, lai tiktu tuvāk Eskobaram. No otras puses Eskobara rokas puši vienkārši šāva visus nost tikai, lai parādītu varu, ka, iespējams, bija bezjēdzīgi, taču tā līnija starp attaisnojumu un bezjēdzīgām darbībām ir salīdzinoši šaura,” vērtē Jānis.

Arī Viktorija vardarbības attaisnošanu vērtē divejādi. No vienas puses, tas esot seriāls, un tas esot normāli, ka tā varoņi savā starpā izrēķinās, taču tajā pašā laikā, no realitātes perspektīvas, slepkavību nevienā gadījumā neesot iespējams attaisot.

Arī Mārtiņš uzskata, ka slepkavības kopumā nav attaisnojamas, tomēr piebilstot, ka tajā pasaulē esot savi noteikumi, kuri visiem esot skaidri un abas puses ir vienlīdz vainīgas un atbildīgas

par savām veiktajām darbībām. “Viņi to dara kaut kāda mērķa vārdā. Es neņemtos secināt, vai tas ir attaisnojami vai nē. Viņiem tā droši vien likās, jo tā viņu sistēmā bija pieņemts,” skaidro Mārtiņš.

Lai gan Pablo Eskobars iepriekš izcelts kā saistošākais varonis, tieši viņa nošaušanu otrās sezonas beigās divi no fokusa grupas diskusijas dalībniekiem izceļ kā visspilgtāko. Mārtiņš kā spēcīgu un ietekmējošu izceļ Pablo Eskobara organizēto sprādzienu pilsētā, kurā cieta arī nevainīgi cilvēki. “Ja sievietei vai bērnam dara pāri, tad tas automātiski nav pieņemami,” uzskata Mārtiņš.

Uz jautājumu, vai seriālā redzamā vardarbība palīdz atbrīvoties no dusmām un vardarbīgām tieksmēm, visi diskusijas dalībnieki atbild noliedzoši. Dusmas izlādēt palīdzot citas aktivitātes un pēc dalībnieku domām seriāls tieši motivējot uz vardarbības veikšanu. Tomēr tiek saglabāta varbūtība, uzskatot, ka iespējams kādam tas strādā vai arī pašiem to ir grūti identificēt.

Arī attieksmi pret vardarbību realitātē seriāls, pēc diskusijas dalībnieku domām, īsti nemainot. “Vairāk tas varbūt rada izpratni par to, kā tas notiek, cik tas ir brutāls bizness. Tas vairāk parāda to, cik narkotiku bizness ir asiņains,” uzskata Jānis. Pēc cita dalībnieka domām, seriāls parāda to, cik vardarbība citiem šķiet vienkārša un iepazīstina ar dažādiem vardarbības veidiem.

Seriāls pēc lielākās daļas diskusijas dalībnieku domām nemotivē uz vardarbības veikšanu, tieši otrādi. “Seriālā viss seriāla notika, balstoties uz vardarbību, taču tās daudzums tieši liek domāt, ka citi mērķa sasniegšanas veidi varbūt ir labāki,” atzīst Jānis. Cits diskusijas dalībnieks Mārtiņš uzskata, ka seriāls tieši parāda, ka veiktajām darbībām var būt sekas, tāpēc drīzāk seriāls attur no vardarbības.

Pirmās fokusa grupas diskusijas secinājumi:

Fokusa grupas diskusijas dalībnieki seriālu “*Narcos*” skatās draugu ietekmē, pateicoties sociālajiem tīkliem, vai vienkārši lai atslēgtos no realitātes. Šādi veidi identificēti arī teorijā, taču īpaši būtiski apzināties dator-mediētās masu komunikācijas un dažādu sociālo situāciju nozīmi mediju patēriņā un to produktu izvēlē, kas spēcīgi novērota attiecīgajā diskusijā.

Diskusijas dalībniekiem jau bija zināšanas un izpratne par seriāla tematiku, tāpēc arī tas visticamāk ietekmējis seriāla skatīšanās motivāciju. Tomēr iepriekšēji iespaidi par seriāla tematu, narkotiku biznesu, diskusijas dalībnieku gaidas par seriālu ietekmējušas daļēji, svarīgāka bijusi seriāla struktūra, tajā atspoguļotā stāsta kvalitāte.

Seriāla visas trīs sezonas noskatījušies trīs no četriem diskusijas dalībniekiem, vienīgā diskusijas dalībnieka seriāla skatīšanās pārtraukšanu ietekmējuši skatīšanās paradumi. Pārējos dalībniekus motivējusi seriāla struktūra, pats stāsts, kā arī vēlme analizēt seriālā notiekošās situācijas. Jāsecina, ka diskusijas dalībnieku gaidas lielākoties tikušas apmierinātas un tas ietekmējis seriāla tālāko skatīšanos.

Vardarbība seriālā daļai diskusijas dalībnieku bija ierasta lieta, jo tāda redzēta arī citos seriālos, tāpēc vardarbībai seriālā nav bijusi būtiska ietekme. Pārējie diskusijas dalībnieki atzina, ka atspoguļotā vardarbība tos ietekmējusi, tā gan iespaidojusi, gan palīdzējusi noturētu uzmanību.

Seriāla saturā analizē tika secināts, ka vardarbība lielākoties bijusi atklāta, taču diskusijas dalībnieki neuzskatīja, ka tā bijusi pārmērīgi atklāta. Neviennozīmīgi tiek vērtēta vardarbības attaisnojamība, seriālā tā, visticamāk esot bijusi nepieciešama, taču realitātē šādas darbības esot neiespējami attaisnot.

Diskusijas dalībnieki spēja identificēt dažādus seriālā redzamos vardarbības veidus, kā arī izcēla to daudzpusību. Galvenais tēls Pablo Eskobars seriāla analizē tika kategorizēts kā sliktais tēls, taču visi diskusijas dalībnieki to uzskata, kā saistošāko tēlu. Diskusijas dalībnieki neuzskata, ka seriāla skatīšanās rada teorijā izvirzītos mediju efektus, taču diskusijā novērojama daļēja efektu ietekme, tas ir, pēc autora domām, desensibilizācijas. Seriālā novērotā vardarbība tiek uzskatīta par normu, līdz ar to notrulinot auditorijas attieksmi pret to arī realitātē.

3.3. Otrās fokusa grupas diskusijas rezultāti: Seriālu neredzējušu skatītāju attieksme pret vardarbību

Otrās fokusa grupas diskusijas dalībnieki bija cilvēki, kuri iepriekš seriālu “Narcos” nav redzējuši. Diskusijas mērķis bija noskaidrot izvēlēto cilvēku iespaidus un viedokļus par seriālā redzamo vardarbību, tās veidiem, atklātību, vardarbības veicējiem un to mērķiem.

Diskusijā piedalījās četri jaunieši vecumā no 21 līdz 23 gadiem, kuru pamata nodarbošanās ir studēšana, viens no viņiem arī paralēli strādā. Jaunieši principā ir seriāla pamata auditorija, tāpēc arī otrai fokusa grupas diskusijai tika atlasīti tieši jaunieši.

Pirms vardarbīgo epizožu rādīšanas diskusijas sākumā tās dalībniekiem tika uzdots jautājums, vai viņi skatās vai ir skatījušies vardarbīgus seriālus – Visi diskusijas dalībnieki atbildēja apstiprinoši. Diskusijas dalībnieks Toms atzina, ka skatās “*Game Of Thrones*”, “*The*

Vikings”, kādreiz skatījies arī *“The Walking Dead”*. Tomēr viņš atzīst, ka vardarbības atspoguļojumam tajos pievērš mazu uzmanību. “Ja kaut kādas cīņas skaitās kā vardarbība, tad jā, tām pievēršu vairāk uzmanības,” atzīst Toms.

Diskusijas dalībnieks Mareks stāsta, ka mēdzot skatīties vardarbīgus seriālus. “Patīk detektīvseriāli, kuros ir daudz slepkavību, kā arī dažādus retrospektīvas filmu sērijas par otro pasaules karu, tur tiek atspoguļots viss karš,” uzsver Mareks. Tikmēr Ramona atzina, ka no vardarbības seriālos esot grūti izvairīties- gandrīz ikkatrā seriālā esot redzama kāda vardarbīga epizode. Šo tēzi papildina Ričards, uzsverot, ka vardarbība ir daļa no realitātes, kurā dzīvojam, un ja to mēģinātu izslēgt no sižeta, tad tā šķietami kļūst par cenzūru.

Pirms diskusijas turpināšanas, tās dalībniekiem tika parādītas visu seriāla sezonu spilgtāko vardarbīgo epizožu apkopojums, kas sniedz spilgtu ieskatu seriālā redzamajai vardarbībai. Epizožu rādīšanai tika izmantoti portālā *youtube.com*¹²⁴¹²⁵¹²⁶ piemeklēti vardarbīgo epizožu apkopojumi, kas šķita pietiekami lietderīgi un tajos apkopoti pietiekami daudz vardarbības veidu. Arī veidu proporcijas bija līdzīgas kontentanalīzē apkopotajām epizodēm, līdz ar to video materiāli atzīti kā derīgi un ļoti labi seriāla vardarbību atspoguļojoši. Taču mīnuss ir tāds, ka apkopotas tādas epizodes, kuras noslēdzas ar upura nāvi.

Diskusijas dalībnieku viedoklis pēc epizožu noskatīšanās bija atšķirīgs, tomēr visiem dalībniekiem ir radīts iespaids, ka seriāls ir ļoti vardarbīgs. “Seriāls noteikti nav domāts auditorijai ar vājiem nerviem,” uzskata Mareks. “To visticamāk var skatīties tikai cilvēki ar stipru psiholoģiju, kuri pēc seriāla skatīšanās nesajuks prātā un pats nesāks nogalināt, jo ir arī tādi cilvēki, kurus šādi seriāli spēcīgi ietekmē.”

Tikmēr Ramona, saprotot, ka gan jau seriālā ir vēl kaut kas bez redzamās vardarbības, pauž atziņu, ka liekas, ka seriālā to vien darot kā nogalinot cits citu. Savukārt Toms izceļ vardarbības daudzveidību.

---

¹²⁴Youtube. *Narcos Season 1 Every Death Supercut*. Sk.13.05.2018:
<https://www.youtube.com/watch?v=5DO0tmGTBEs>

¹²⁵Youtube. *Narcos season 2 every death supercut*. Sk.13.05.2018:
<https://www.youtube.com/watch?v=t51UsaDFPQ4>

¹²⁶Youtube. *NARCOS Season 3 Major Deaths Compilation NARCOS 3 Top Scenes*. Sk.13.05.2018:
<https://www.youtube.com/watch?v=Zz6S5Sw7iq0>

“Labi, ka nav kā citos seriālos, kuros arī daudz cilvēku nogalina, bet tās nāves visas ir vienādas. Šajā gadījumā izskatījās, ka visas vardarbīgās ainas ir pārdomātas, nav tā vienvēidība,” uzskata Toms.

Ričards izceļ absurdi lielo nāvju skaitu, taču uzsver, ka sižetiskā ziņā tas seriālam nākot tikai par labu- jebkurš no personāžiem var aiziet bojā jebkurā brīdī, tajā pašā laikā, esot iespējams arī pretējs efekts.

Mēģinot identificēt vardarbības veicējus, diskusijas dalībnieki uzskata, ka tie ir noziedzīgi grupējumi, policisti un citi sliktie varoņi. “Kaut kādi krimināli grupējumi. Tie varētu būt narkotiku tirgotāji, kuri nogalina savus konkurentus. Tos policistus viņi šauj, jo tie mēģina viņus arestēt,” uzskata Mareks. Toms identificēja gan policistus, gan sliktos varoņus, viņš identificēja divu pušu šaudīšanos. Varas spēkus identificēja arī Ričards, papildus tam saskatot arī *gansterus* un dīlerus.

Ramona domā, ka tie varētu būt tādi cilvēki, kuri nogalina citus tikai tāpēc, lai gūtu sev labumu un lai neviens neatklātu viņu slepenās shēmas, sliktās lietas, kuras tie darījuši.

Liekot raksturot vardarbības veicējus, fokusa grupas diskusijas dalībnieki izceļ tikai sliktās īpašības. “Aukstasinīgi, nežēlīgi, domā tikai par savām interesēm. Pēc viņu uzskatiem pārējiem cilvēkiem nav vērtības. Stipri, ar dzelžainiem nerviem, mērķtiecīgi,” uzskata Mareks. Toms vardarbības veicējus raksturo kā skarbus *džekus*, taču pēc Ramonas domām, vardarbības veicēji ir tādi, kuri spēj nogalināt, jo to katrs nespējot. “Cietsirdīgi, auksti,” atzīst Ričards.

Identificējot iespējamus vardarbības mērķus, diskusijas dalībnieku domas bija dažādas. “Tikt vaļā no citiem cilvēkiem, kuri traucē. Arī kaut kādas atriebības, ka, piemēram, kaut kādas narkobandas Itālijā vai Kolumbijā, viņiem tā asinsatriebība- viņi darīs visu, lai atriebtu kādu savu biedru,” uzskata Toms. Tikmēr Mareks, kurš dažādus mērķus minēja arī diskusijas sākumā, uzskata, ka vardarbības veicēju mērķis ir attīstīt savu biznesu, kā arī no peļnīt naudu un gūt kādu labumu no tā. Biznesa mērķus un cīņu par varu izceļ arī Ričards, taču, viņaprāt, saskatāmi arī personīgie iemesli- iekāre, atriebība, lepnums un tamlīdzīgi.

Taču Ramona identificējusi ne tikai slikto tēlu mērķus. “Tiem noziedzniekiem droši vien bija mērķis iegūtu varu vai tikt galā ar saviem pretiniekiem, lai iegūtu sev izdevīgas pozīcijas. Policijai, visticamāk bija uzdevums viņus notvert vai vienkārši nošaut,” uzskata Ramona.

Diskusijas dalībnieku vairākums viennozīmīgi uzskata, ka epizodēs redzamā vardarbība nav attaisnojama. “Vardarbība noteikti nav attaisnojama. Jā, viņi notur savas pozīcijas, bet tas vienmēr beidzas ar to, ka viņi tāpat tiek notverti vai arī viņus iznīcina citi,” uzskata Mareks.

Savukārt, Toms uzskata, ka cita cilvēka ietekmēšana ar vardarbības palīdzību vispār neesot pieļaujama un viņam tas šķiet nepareizi. “Man arī šķiet, ka vardarbība nav attaisnojama, jo es ticu, ka problēmas var atrisināt arī bez vardarbības palīdzības. Vardarbības pielietošana, manuprāt, ir lieka spēku un līdzekļu tērēšana,” atzīst Ramona.

Ričards tikmēr secina, ka par vardarbības attaisnojumu var diskutēt, tomēr rīcību ir grūtāk attaisnot, ja tai nav zināms konteksts.

Fokusa grupas diskusijas dalībnieki rādītajās epizodēs ievēroja dažādus ar fizisku vardarbību saistītus vardarbības veidus, taču pirmo, ko dalībnieki izceļ, ir šaušana. “Nošaušana, mašīna piebrauc vienkārši šauj. Tie ieroči, ar kuriem šāva nebija parasti, bet gan automāti. Ainās bija redzami ļoti daudz veidi kā nogalināt cilvēku,” atzīst Mareks. Tikmēr Toms bez šaušanas ievērojis arī spīdzināšanu, savukārt Ramona izceļ arī efektīvo spridzināšanu. Emocionālu vardarbību epizodēs identificēja tikai Ričards.

Jautājot, kāpēc tiek izmantoti tieši šādi vardarbības veidi, Toms uzskata, tie ir pielāgoti realitātē notiekošajam, tam daļēji piekrīt arī Mareks, piebilstot, ka tie tiek izmantoti, lai noturētu skatītāja uzmanību, uzturētu traģiskumu. Par skatītāju uzmanības noturēšanu piekrīt arī Ramona, pēc viņas domām, *parasto skatītāju* tie efektīvi ietekmē.

“Jo tos laikam vardarbības piekopēji būs uzskatījuši par visefektīvākajiem. Ilgtermiņā vai spontāni, taču tomēr,” uzskata Ričards.

Diskusijas dalībnieku vairākums uzskata, ka redzētā vardarbība ir pārāk atklāta, taču domas par atklātības ietekmi dalās. “...man vispār man liekas, ka tāpat vardarbības atklātība nemudina to veikt pašiem, tās ir muļķības. Nav starpības vai tas notiek tev zinot, taču to nevar redzēt, vai arī atklāti,” uzskata Toms. Tam oponentē Mareks, uzsverot, ka cilvēku psiholoģiskā uztvere ir atšķirīga, līdz ar to vardarbības atklātības ietekme var būt dažāda. Ričards uzskata, ka vardarbības atklātība ir pašsaprotama, ņemot vērā seriāla tematiku un to, ka seriāls paredzēts pilngadību sasniegušais auditorijai.

Viedoklis par to, vai šādas vardarbīgas epizodes mudina skatīties seriālu ir svārstīgs. “Jā, jo smuka likās tā epizode, kurā visus rindiņā nošāva, vai arī tā, kur uzspriecināja to mašīnu. Tomēr bija arī ainas, ka ne pārāk motivē skatīties seriālu, ” atzīst Ramona.

Mareku no seriāla skatīšanās attur, pēc viņa domām, pārmērīgie fantastikas elementi, tikmēr Tomam šķiet, ka nepieciešams zināt par seriālu ko vairāk, vardarbīgas epizodes nav pietiekami ietekmējošs faktors seriāla izvēlē. Arī Ričardu uzrunājušas atsevišķas epizodes, taču tas arī viņaprāt neesot pietiekami, lai liktu to skatīties.

Otrās fokusa grupas diskusijas secinājumi:

Lai gan fokusa grupas dalībniekiem vardarbīgs saturs nav svešs, tas pat šķiet pašsaprotams un neizbēgams, pēc epizožu noskatīšanās tie atzina, ka seriāls ir vardarbīgs, varbūt pat pārāk. Viens no dalībniekiem izcēla vardarbības daudzveidību.

Kopumā dalībnieki identificēja visus vardarbības veicējus, taču pirmie tika identificētie *sliktie*, arī vaicājot par veicēju īpašībām, izceltas tiek tikai sliktās īpašības. Līdzīga situācija ir arī potenciālo mērķu identificēšanā.

Diskusijas dalībnieki uzskata, ka seriālā redzamā vardarbība nav attaisnojama, taču tiek uzsvērts arī tas, ka trūkst konteksta, lai to izvērtētu. Vērtējot redzamās vardarbības atklātību, tiek uzskatīts, ka tā ir pārāk atklāta, tajā pašā laikā, par atklātības ietekmi diskusijas dalībnieku vidū bija atšķirīgi viedokļi.

Visbeidzot, fokusa grupas dalībnieku vidū valda uzskats, ka vardarbība seriālā nav pietiekoši būtisks faktors, lai to skatītos.

SECINĀJUMI

Seriāla satura analīze liecina, ka “*Narcos*” uzskatāms kā seriāls, kurā novērojams daudz vardarbīgu ainu. Seriālā redzamā vardarbība lielākajā daļā gadījumu atbilst teorijā aprakstītajos pētījumos identificētajai. Tajā saskatāma gan fiziska, gan verbāla vardarbība, kuras seriālā redzamas dažādos veidos. Visi vardarbīgie incidenti vērsti uz dzīvām būtnēm, tā ir tīša un rada kādu kaitējumu.

Kā vardarbības veicēji seriālā identificēti gan galvenie, gan otrā plāna varoņi, tomēr otrā plāna varoņu darbības novērojamas krietni biežāk. Tas, iespējams, saistāms ar to, ka galveno seriāla varoņu veiktās vardarbīgas darbības bija pārdomātas, spilgti izceltas un ietekmēja turpmāko seriāla attīstību.

Iedalot seriāla varoņus *sliktajos* un *labajos*, pārliecinošs pārsvars vardarbības veikšanā bija *sliktajiem* varoņiem. Satura analīzē identificēti septiņi vardarbības mērķi, kuri liecina gan par *labo* un *slikto* varoņu cīņu vienam pret otru, gan arī savstarpēju izrēķināšanos *slikto* tēlu vidū. Ņemot vērā seriāla tematiku, potenciāli attaisnojama ir *labo* tēlu veiktā vardarbība, tas ir, *noziedznieku sodīšana*.

Seriālā novērota gan fiziska, gan verbāla vardarbība, kura tālāk tika kategorizēta desmit dažādos vardarbības veidos. Lai gan dominējošais vardarbības veids ir šaušana, kopumā seriālā redzamā vardarbība ir salīdzinoši daudzveidīga. Seriāla analīzē secināts, ka vardarbība seriālā atklāti vai daļēji atklāti novērota 72% gadījumos. Tas saistāms ar seriāla tematiku, kā arī iespējamu seriāla veidotāju vēlmi noturēt skatītāju uzmanību.

No teorijas izriet, ka vieni no aspektiem, kas var būt agresīvas uzvedības ierosinātāji, ir agresora līdzība ar auditoriju un auditorijas spēja identificēties ar agresoru, kā arī tas, ka vardarbībai ir negatīvas sekas. Atsevišķās epizodēs tika identificēts specifisks varoņa attēlojums, izplatītākais ir ļaunuma atspoguļojums, parādot vardarbības skarbumu. Neskaitot ļaunumu, seriālā varoņi arī attēloti kā simpātiski. Līdz ar to iespējams secināt, ka seriālā redzamajai vardarbībai ir potenciāls veicināt vardarbību reālajā dzīvē.

Kā ļoti vardarbīgu seriālu novērtēja arī fokusa grupas diskusijas dalībnieki, kuri seriālu iepriekš nebija redzējuši, tikmēr fokusa grupas diskusijas dalībniekiem, kuri seriālu aktīvi

skatījušies, domas atšķirās – vieniem vardarbība šādas tematikas seriālā šķita kā norma, kamēr citiem šķita, ka tā palīdzējusi noturēt uzmanību un iespaidojusi.

Seriālu neredzējusi auditorija pamatā identificēja *slikto* tēlu veiktās darbības. Savukārt, fokusa grupas diskusijā, kurā piedalījās seriālu redzējusi auditorija, kā saistošāko izcēla seriāla galveno *slikto* varoni – Pablo Eskobaru, kurš uz diskusijas dalībniekiem pat atstāja pozitīvu iespaidu, kas, visticamāk, nozīmē, ka seriāla veidotāji ir pārdomājuši varoņa tēla veidošanu. Abu diskusiju dalībnieki identificēja tikai daļu no satura analīzē kategorizētajiem vardarbības veidiem, taču atzinīgi novērtēja vardarbības daudzveidību, liekot secināt, ka tā spēj ietekmēt auditoriju.

Seriāla skatītāji uzskata, ka vardarbības atklātums bija nepieciešams, savukārt, fokusa grupas diskusijas dalībnieki, kuri nebija seriālu redzējuši, uzskatīja, ka tā ir pārāk atklāta. Iespējams, ka atšķirīgās uztveres pamatojamas ar seriāla skatīšanās paradumiem, kā arī seriāla konteksta pārzināšana vai arī nepārzināšana. Balstoties uz teoriju, abu fokusa grupu dalībnieki vērtējami kā sekundārie definētāji, kuri vardarbību vērtē pēc tās īstuma.

Fokusa grupas diskusijā novērots, ka tās dalībnieki konkrēto seriālu skatījušies draugu un sociālo tīklu jeb dator-mediētās komunikācijas ietekmē, kā arī lai savā veidā aizbēgtu no realitātes. Šādas motivācijas tika identificētas arī teorijā, taču zīmīgākās šķiet draugu jeb dažādu sociālo situāciju un dator-mediētās komunikācijas ietekme. Būtībā var secināt, ka šie abi iemesli, ņemot vērā sociālo tīklu lietojumu jauniešu vidū, ir saplūduši.

Pētījumā vēlējos arī noskaidrot, vai seriāla skatītāju vidū ir novērojami kādi no izvirzītajiem mediju efektiem. Fokusa grupas diskusijas dalībnieki efektu pašvērtējumā nesaskatīja nekādu izvirzīto mediju efektu ietekmi, tomēr analizējot fokusa grupas diskusijas dalībnieku atbildes, novērojama daļēja attieksmes maiņa pret vardarbību kopumā, kas, manuprāt, spēj arī negatīvi ietekmēt attieksmi pret vardarbību realitātē.

Atbildot uz pirmo **pētniecisko jautājumu** par seriāla auditorijas gaidām un to apmierinājumu, balstoties uz fokusa grupas dalībnieku atbildēm jāsecina, ka seriālā redzamajai vardarbībai uz to nav būtiska ietekme. Fokusa grupas dalībnieki no seriāla sagaida stāsta un tā atspoguļojuma kvalitāti jeb izklaidi, kā arī to, ka seriāls ļaus atslēgties no realitātes. Fokusa grupas diskusijā iegūtās atbildes liek secināt, ka dalībnieku gaidas lielākoties ir tikušas apmierinātas.

Atbildot uz otro **pētniecisko jautājumu**, jāsecina, ka seriālā novērots plašs vardarbīga satura ietekmes elementu spektrs, kurš potenciāli var izraisīt dažādu negatīvu mediju efektu

ietekmi. Zīmīgi, ka fokusa grupas diskusijā konstatētais liecina, ka respondenti neapzinās vardarbīga satura iespējamo ietekmi.

Līdz ar to arī darba **pētnieciskā problēma** seriāla “*Narcos*” kontekstā joprojām paliek spēkā: vardarbīga satura patērētāji pašvērtējumā neapzinās iespējamus negatīvos efektus no vardarbīga satura skatīšanās, bet šo efektu izmērīšana, gan īslaicīgo, gan ilglaicīgo, ir liels pētniecisks izaicinājums.

Uzskatu, ka izvirzītais darba mērķis ir sasniegts, identificēti dažādi seriālā atspoguļotie vardarbības veidi, noskaidrots auditorijas vērtējums par to, noskaidrots vai tā rada kādus izmērāmus mediju efektus, kas šī darba ietvaros mērīti kā respondentu pašvērtējumi.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

Izmatotā literatūras saraksts:

1. Baran, J., S., Davis, K., D.(2006.). *Mass Communication Theory: Foundations, Ferement and Future*. Belmont, CA [etc.]: Thomson/Wadsworth.
2. Barker, M., Petley, J.(2001.). *Ill Effects: The Media Violence Debate*, London: Routledge.
P. 5.-7. Retrieved from https://books.google.lv/books?hl=lv&lr=&id=MK-BAgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=media+violence+effects&ots=mSxotreLq3&sig=k_hfc24K7G12JuOm_uqqQvqZWA2g&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
3. Berg, Bruce, L.(2012.). *Qualitative research methods for the social sciences*. Boston : Pearson
4. Boyle, K.(2005). *Media and Violence*. California: Sage Publications.
5. Bryant, J.(2002.). *Media effects: advances in theory and research*. London : Lawrence Erlbaum Associates
6. Bushman,J., B, Whitaker, L., J.(2009). *Like a Magnet: Catharsis Beliefs Attract Angry People to Violent Video Games*, In *Psychological Science*, Vol. 21, No. 6. Sage Publications. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/pdf/41062289.pdf?refreqid=excelsior%3A84b3418a17db871c9c22d359ca8dc32c>
7. Carter, C., Weaver, K.,C., (2003). *Violence and the Media*. Philadelphia, Open University Press.
8. Felson, R. (1996). *Mass Media Effects on Violent Behavior*. *Annual Review of Sociology*, 22. 103-128. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2083426>
9. Florea, M.(2013.). *Media Violence and the Cathartic Effect* . In *Procedia - Social and Behavioral Science*, Elsever Ltd., Volume92. Retrieved from <https://goo.gl/8NRbgm>
10. Freedman, J, L.(2002.) *Media violence and its effect on aggression*. Toronto: University of Toronto Press

11. Funk, B., J., Bechtold Balacci, H. (2004). *Violence exposure in real-life, video games, television, movies, and the internet: is there desensitization?* *Journal of Adolescence*, P.23-39. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2003.10.005>
12. Gunter, B. (2003), *Violence on Television*, London: Lawrence Erlbaum Associates
13. Jensen, B., K., (2002.). *A Handbook of Media and Communication Research*. New York: Routledge
14. Katz, E., Blumler G. J., Gurevitch, M. (1973.). *Uses and Gratifications Research*. Oxford University Press. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/pdf/2747854.pdf>
15. Krippendorff, K. (2004.). *Content analysis: an introduction to its methodology*. Thousand Oaks.
16. Krueger, A., R. (2000.). *Focus Groups: a practical guide for applied research*. Thousand Oaks, CA. SAGE
17. Lindlof, T. (2002.). *Qualitative communication research methods*. London: SAGE
18. McQuail, D. (1997). *Audience Analysis*. London. New Delhi: SAGE Publications International Educational and Professional Publisher.
19. McQuail, D. (2010). *McQuail's Mass Communication Theory*. Los Angeles, California (USA) ; London : Sage Publications
20. Mcquail, D. (2012.). *Mass communication theory*. London : Sage Publications
21. Nabi, L., R., Oliver B., M. (2009). *The SAGE handbook of Media Processes and Effects*. Los Angeles, Sage.
22. Neuendorf, A., K. (2017.). *The Content Analysis Guidebook*. Los Angeles : SAGE.
23. Palmgreen, P., Rayburn D. J. (1982). *Gratifications Sought and Media Exposure: An Expectancy Value Model*, University of Kentucky. Retrieved from <http://datubazes.lanet.lv:5053/doi/pdf/10.1177/009365082009004004>
24. Perse, M., E., (2001.). *Media effects and society*. London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers
25. Potter, W., J. (2003.). *The 11 myths of violence*. London ; New Delhi : Sage.

26. Rayburn., D., J., Palmgreen, P.(1984). *Merging Uses And Gratifications And Expectancy-Value Theory*. In *Communication Research* Vol 11, Issue 4, pp. 537 – 562, Sage Publications. Retrieved from <http://datubazes.lanet.lv:5053/doi/pdf/10.1177/009365084011004005>
27. Singer, G., D., Singer L., S.(2001.). *Handbook of children and the media*. Thousand Oaks [etc.]: Sage Publications
28. Sparks, G.(2010.). *Media Effects Research: a basic overview*. Boston, MA : Wadsworth.
29. Stewart,W., D.(1990). *Focus groups: theory and practice*. California: SAGE.
30. Sullivan, L., J.,(2013.). *Media audiences: effects, users, institutions, and power*.Thousand Oaks, Calif. : SAGE Publications
31. Traudt, P., J.(2005.). *Media audiences, effects*, Boston: Pearson/Allyn and Bacon.
32. Vander Zanden, W., J.(1987). *Social Psychology*, New York: McGraw-Hill.
33. West, R., Turner H. L.(2010). *Introducing Communication Theory*. Boston, McGraw-Hill

Izmantoto avotu saraksts:

1. Metacritic. *Narcos*.Sk.:10.05.2018: <http://www.metacritic.com/tv/narcos>
- Rotten Tomatoes. *NARCOS(2015-)*. Sk.:10.05.2018:
2. <https://www.rottentomatoes.com/tv/narcos>
3. Golden Globes. *Winners and Nominees Best TV series-Drama*. Sk. 13.05.2018:
<https://goo.gl/qEHScd>
4. Independent. *Netflix claims Narcos is more popular than Game of Thrones*.
Sk:13.05.2018:
<https://goo.gl/6UjBPh>
5. Youtube. *Narcos Season 1 Every Death Supercut*. Sk.13.05.2018:
<https://www.youtube.com/watch?v=5DO0tmGTBEs>
6. Youtube. *Narcos season 2 every death supercut*. Sk. 13.05.2018:.
<https://www.youtube.com/watch?v=t51UsaDFPQ4>
7. Youtube. *NARCOS Season 3 Major Deaths Compilation NARCOS 3 Top Scenes*.
Sk.13.05.2018: <https://www.youtube.com/watch?v=Zz6S5Sw7iq0>

Pielikumi

I.pielikums

Izpētītās sērijas – 30

Identificētās vardarbības epizodes – 120

Vidējais vardarbīgo epizožu skaits vienā sērijā – $120/30=4$

Vidējais sērijas ilgums – 52 minūtes

Vidējais laiks, ik pēc kura novērojama vardarbīga epizode – $52/4=13$ (minūtes)

1.sezona

Izpētītās sērijas – 10

Identificētās vardarbības epizodes – 50

Vidējais vardarbīgo epizožu skaits vienā sērijā – $50/10=5$

Vidējais sērijas ilgums – 49,5

Vidējais laiks, ik pēc kura novērojama vardarbīga epizode – $49,5/5=9,8$ (minūtes)

2.sezona

Izpētītās sērijas – 10

Identificētās vardarbības epizodes – 39

Vidējais vardarbīgo epizožu skaits vienā sērijā – $39/10=3,9$

Vidējais sērijas ilgums – 52,6 minūtes

Vidējais laiks, ik pēc kura novērojama vardarbīga epizode – $52,6/3,9=14,4$ (minūtes)

3.sezona

Izpētītās sērijas – 10

Identificētās vardarbības epizodes – 31

Vidējais vardarbīgo epizožu skaits vienā sērijā – $31/10=3,1$

Vidējais sērijas garums – 52,9 minūtes

Vidējais laiks, ik pēc kura novērojama vardarbīga epizode – $52,9/3,1=17$

Kontentanalīzes kategorijasaraksts

- **Vardarbības veicējs** – galvenais varonis; otrā plāna varonis
- **Vardarbības veicēja tips** – *labais, sliktais, neitrāls*
- **Vardarbības veids/veidi** – fiziska, verbāla; šaušana, sišana, draudi, spīdzināšana, spridzināšana, seksuāla, automašīnas izmantošana, lamāšanās, naža izmantošana, automašīnas izmantošana, kontrolēta gāzes noplūde
- **Vardarbības mērķis** – noziedznieku sodīšana, izrēķināšanās ar konkurentiem/nodevējiem, informācijas iegūšana, varas iegūšana, izmantošana, iebiedēšana, atriebība, dusmu izpaušana
- **Vardarbības seku attēlojums** – Atklāts, daļēji atklāts, slēpts, nav acīmredzamu seku
- **Vardarbības veicēja attēlojums** – ļauns, pievilcīgs

Fokusa grupu diskusiju jautājumu un dalībnieku saraksts

1.diskusija

Dalībnieki:

- Jānis Oto, 20, students.
- Viesturs, 23, strādā “Evolution Gaming”
- Viktorija, 22, studente
- Mārtiņš, 21, students

Jautājumi:

- Cik bieži skatās seriālus/kāpēc?
- Kā uzzināja par seriālu?
- Vai ar draugiem apspriež seriālā notiekošo?
- Kādi bija iespaidi par seriāla tematiku pirms tā skatīšanās?
- Ko sagaidīja no seriāla(vai apstiprinājās/neapstiprinājās?)
- Kādi iemesli mudināja skatīties/turpināt skatīties?
- Kā seriāla skatīšanos ietekmēja vardarbības atspoguļojums?
- Kādus vardarbības veidus atceraties?
- Vai nebija pārāk atklāta vardarbība?
- Vai vardarbības veikšanas iemesli bija attaisnojami?
- Kādi bija saistošākie tēli? Kādas īpašības piesaistīja?
- Nosauciet, pēc jūsu domām, spilgtāko seriāla epizodi.
- Vai seriālā redzamā vardarbība palīdz atbrīvoties no dusmām/vardarbīgām tieksmēm?
- Kāda ir seriāla ietekme uz attieksmi pret vardarbību realitātē?
- Vai seriāls motivē mācīties no varoņiem veikt vardarbību pašiem?

2.diskusija

Dalībnieki:

- Toms, 22, students
- Mareks, 22, students
- Ramona, 21, students
- Ričards, 23, students

Jautājumi:

- Vai jūs esat skatījušies ar vardarbību saistītus seriālus, kādus?

- Kādas ir jūsu domas par seriālu “*Narcos*” pēc vardarbīgo ainu noskatīšanās?
- Kas pēc jūsu domām varētu būt vardarbības veicēji?
- Kā raksturotu šos veicējus?
- Kādi varētu būt vardarbības veikšanas mērķi?
- Vai vardarbības veikšana ir attaisnojama, neatkarīgi no tās mērķa?
- Kādus vardarbības veidus saskatījāt redzamajās epizodēs?
- Kāpēc, jūsuprāt, tieši šādi veidi?
- Kā vērtējat vardarbības atklātību?
- Vai ainu noskatīšanās mudina skatīties seriālu?

4. pielikums

Visi kontentanalīzes rezultāti

Vardarbības veicējs/ierosinātājs		
Epizode	Galvenais varonis	Otrā plāna varonis
S1E1	4	4
S1E2		6
S1E3		5
S1E4	1	6
S1E5		3
S1E6	2	4
S1E7		4
S1E8		5
S1E9	2	1
S1E10	2	1
Kopā	11	39
	50	
S2E1	3	1
S2E2		2
S2E3	1	2
S2E4	2	5
S2E5		3
S2E6	1	3
S2E7	2	3
S2E8	1	3
S2E9		4
S2E10		2
Kopā	10	29
	39	
S3E1		3
S3E2	1	1
S3E3		
S3E4		3
S3E5	1	2
S3E6	1	4
S3E7		4
S3E8		3
S3E9		2
S3E10		6
Kopā	3	28
	31	

Visā seriālā	24	96	
Procentuāli(vi sās sērijās)	20%	80%	
Veicēja tips			
Epizode	Labais	Sliktais	Neitrāls
S1E1	4	4	
S1E2	2	2	
S1E3	1	4	
S1E4	2	5	
S1E5	1	2	
S1E6	3	3	
S1E7		4	
S1E8	3	2	
S1E9	1		
S1E10	1	2	
Kopā	18	32	
	50		
S2E1	2	2	
S2E2		2	
S2E3	3	1	
S2E4	3	3	1
S2E5	1	2	
S2E6		4	
S2E7	1	4	
S2E8	2	2	
S2E9		2	2
S2E10	1		1
Kopā	13	22	4
	39		
S3E1	1	2	
S3E2		2	
S3E3			
S3E4	2	1	
S3E5		3	
S3E6	1	4	
S3E7		4	
S3E8	1	2	
S3E9	1	1	
S3E10		6	
Kopā	6	25	
Visā seriālā	37	79	4
Procentuāli(visās sērijās)	30,8%	65,8%	3,45%

Vardarbības veids		
Epizode	Fiziska	Verbāla
S1E1	7	1
S1E2	6	
S1E3	4	1
S1E4	6	1
S1E5	2	1
S1E6	5	1
S1E7	4	
S1E8	5	
S1E9	2	1
S1E10	3	
Kopā	44	6
	50	
S2E1	4	
S2E2	2	
S2E3	3	1
S2E4	6	1
S2E5	3	
S2E6	2	2
S2E7	4	1
S2E8	4	
S2E9	2	2
S2E10	2	
Kopā	32	7
	39	
S3E1	2	1
S3E2	2	
S3E3		
S3E4	3	
S3E5	1	2
S3E6	5	
S3E7	3	1
S3E8	3	
S3E9	2	
S3E10	6	
Kopā	27	4
	31	
Visā seriālā	103	17
Procentuāli(visās sērijās)	85,8%	14,2%

Vardarbības tips										
Epizode	Šaušana	Sišana	Draudi	Spīdzināšana	Spridzināšana	Seksuāla	Automašīnas izmantošana	Izmāšanās	Naža izmantošana	Gāzes noplūde
S1E1	6	1		1				1		
S1E2	2			3		1				
S1E3	2		1				1		1	
S1E4	4			1	1			1		
S1E5	1			1				1		
S1E6	3			2				1		
S1E7	4									
S1E8	3	1			1					
S1E9		1			1			1		
S1E10	1	2								
KOPĀ	26	5	1	8	3	1	1	5	1	
S2E1	2	1		1						
S2E2	2									
S2E3	2		1							
S2E4	6							1		
S2E5	2			1						
S2E6	1			1				2		
S2E7	1	1			1			1	1	1
S2E8	2			2						
S2E9	1				1			1		
S2E10	1							1		
KOPĀ	19	2	1	5	2			6		
S3E1	1			1				1		
S3E2	1									
S3E3										
S3E4	1	1		1						
S3E5				1				1		
S3E6	5									
S3E7	1				1			1		

S3E8	1			1					1	
S3E9	1			1						
S3E10	3			3						
	14	1	0	8	1			4		
KOPĀ	60	8	2	21	6	1	2	15	4	1
Procentu āli	50%	6,6%	1,6%	17,5%	5%	0,8%	1,6%	12,5%	3,3%	0,8%

Vardarbības mērķis							
Epizode	Noziedznieku sodīšana	izrēķināšanās ar konkurentiem/nodevējiem	informācijas iegūšana	Varas izrādīšana/iegūšana	iebiedēšana	Atriebība	Dusmu izpaušana
S1E1	4	2		2		1	
S1E2	2		1	3	1		
S1E3		2		2	1		
S1E4	1	2	1	3			
S1E5		1	1		1		
S1E6	1	2	2		1		
S1E7		1		2	1		
S1E8	3		1		1		
S1E9					1		2
S1E10	1						2
KOPĀ	12	10	6	12	7	1	4
S2E1	1			1	1		1
S2E2		1		1			
S2E3	3		1				
S2E4	3	2				1	1
S2E5	1	1	1				
S2E6		1	1		1		1
S2E7		1		1	2		1
S2E8	1	2	1				
S2E9		1					2
S2E10	1						1
Kopā	10	9	4	3	4	1	7
S3E1	1	1					1
S3E2		1			1		
S3E3							
S3E4	2				1		
S3E5		1					2
S3E6	1	4					
S3E7		1		1	2		
S3E8	1	1	1				
S3E9	1		1				
S3E10		4	1	1			
KOPĀ	6	13	3	2	4		3
	28	31	13	17	15	2	14
Procentuāli	23,3%	25,8%	10,8%	14,1%	12,5%	1,6%	11,6%

Vardarbības seku attēlojums				
Epizode	Atklāts	daļēji atklāt s	slēpts	nav acīmredzamu seku
S1E1	4	1	1	4
S1E2	1	1	1	3
S1E3	3	1		1
S1E4	5	1		1
S1E5	2			1
S1E6	2	1		2
S1E7	2	2		
S1E8	4	1		
S1E9	1			1
S1E10		1		2
KOPĀ	24	9	2	15
S2E1	3	1		
S2E2	1	1		
S2E3	2		1	1
S2E4	5			2
S2E5	2	1		
S2E6	1	1		2
S2E7	2		1	2
S2E8	2	1	1	
S2E9	3			
S2E10	1			1
Kopā	22	5	3	8
S3E1	1	1		1
S3E2	2	1		
S3E3				
S3E4	3			
S3E5	1			2
S3E6	4			1
S3E7	1	2		2
S3E8	1	2		
S3E9	2			

S3E10	6			
	21	6		6
KOPĀ				
	67	20	5	28
Procentu āli	55,8%	16,7 %	4,2%	23,3%
	72,5%			

Varoņa attēlojums		
Epizode	Ļauns	Pievilcīgs
S1E1	5	3
S1E2	2	1
S1E3		
S1E4	1	
S1E5	1	
S1E6		
S1E7	1	
S1E8	1	
S1E9	1	1
S1E10	1	
	13	5
KOPĀ		
S2E1	3	1
S2E2		
S2E3	2	
S2E4	1	2
S2E5	1	
S2E6	1	
S2E7	1	
S2E8	1	
S2E9		
S2E10		
	10	3
Kopā		
S3E1		1
S3E2		1
S3E3		
S3E4		
S3E5		
S3E6		
S3E7		1
S3E8		
S3E9		
S3E10		1
		4
KOPĀ		
	23	12

Procentuāli	66%	34%
-------------	-----	-----

Pirmās fokusgrupas diskusijas transkripcija

Pirmās fokusa grupas diskusijas dalībnieki bija cilvēki, kuri seriālu “*Narcos*” ir aktīvi skatījušies vai arī dara to šobrīd. Fokusa grupas diskusijas mērķis bija noskaidrot seriāla skatītāju motivācijas, gaidas, vai tās tika apmierinātas, kāda loma tajā bija seriālā redzamajai vardarbībai, kā vērtē seriālā redzamo vardarbību, kā un vai tā ietekmējusi skatītājus.

Cik bieži skatās seriālus/kāpēc?

Jānis: Seriālus bieži neskatos. Ir bijis tā, ka es atsevišķus seriālus skatos tad, kad viņi beidzas, pieņemsim “*Breaking Bad*”, tas pats “*Narcos*”. Neesmu pārāk liels seriālu fans, nav īsti laika viņus skatīties. Ja skatos, tad pamatā tas ir citu cilvēku ietekmē- draugi saka, “šitas ir labs seriāls”, tad es pačeķoju.

Viesturs: Seriālos man patīk tā struktūra- ieintrīģēšana, kulminācijas punkti, seriālā tas viss ir ļoti labi sadalīts pa sezonām ar tiem visiem pagriezieniem un tā tālāk, tas tiek izvērsts vairākās sērijās. Tie ir kā filmas, bet sastrukturēti vairākās daļās.

Viktorija: Es parasti skatos seriālus tad, kad viņi beidzas, nu, tā kā, nevis tad, kad ir pirmizrādes vai tikko sākušies. Man patīk skatīties vecos seriālus, vairākas reizes, tā, ka tu zini visas sērijas no galvas. Tad tu pamani kaut kādas citādākas detaļas, skatoties pirmoreiz uz tām skatos citādāk, taču pēc laika noskatoties atkārtoti ir tāds “ā, tur bija tā”. Es arī iedvesmojos no saviem draugiem skatīties seriālus, kuri visu laiku FB dalās ar kādiem seriāla citātiem, epizodēm. Kopumā es skatos daudz seriālu, kurus esmu redzējusi vairākas reizes.

Mārtiņš: Man ir tā, ka es cenšos seriālus neskatīties, nav ikdienā vajadzība pēc tā, bet ir kaut kādas brīvdienas, kad es gribu izslēgties no visa, ko es ikdienā daru, tad es skatos seriālus. Skatos līdzīgi kā Viktorija, es negaidu tās pirmizrādes, man vajag tā, lai ir tās desmit epizodes, es varu uzreiz noziedot tās, piecas stundas, tad es noskatos uzreiz visu sezonu un esmu mierīgs. Tas iemesls-jā, es gribu izslēgties, atpūsties, līdzīgi kā citi lieto narkotikas, alkoholu, es lietoju seriālus.

Vai pārējie var piekrist tam, ka seriālus skatās, lai atslābinātos?

Viktorija: Nu, es parasti seriālus skatos kopmītnēs, tad kad es, piemēram, atnāku no lekcijām vai citām nodarbēm, man gribas tādu “čīl” pauzīti, bet nu gluži negribas filmu skatīties, pārāk nopietni, tad es ieslēdzu seriālu. Vai arī es skatos tad, kad gribu iet gulēt, tā foršāk var aizmigt.

Kā uzzināja par seriālu?

Jānis: Es uzzināju tā, ka man viens draugs ieteica, tur šēroja fb “kvoutus”, “eu, šitas ir labais”. Pirmo sezonu man sākumā īsti nebija laika skatīties, tad es saslimu un gulēju nedēļu mājās. Tas bija tad, kad bija iznākusi arī otrā sezona, man bija tāds, “Hmm, ko lai dara.” Tad es atcerējos par to seriālu un nolēmu “pačektot”. Pirmo sezonu es vienā dienā noskatījos, seriāls izraisīja atkarību.

Mārtiņš: Laikam līdzīgi- kaut kas šēroja FB, vai arī privāti ieteikumi no draugiem: “noskaties, tev patiks” Noskatījos, patika.

Viktorija: Man arī bija tas pats, es biju dzirdējusi par to seriālu, arī caur FB, un viens draugs bija fanātiski noskaņots, viņam nenormāli patika, bet baigi neapsriedām to. Kādā dienā vienkārši sēdēju mājās, meklēju, kas “Netflix” interesants, izlēmu paskatīties. Tālāk par otro sezonu gan netiku.

Viesturs: Uzzināju par seriālu jau tad kad tas iznāca, FB parādījās info par seriālu-treileri un viss pārējais, noskatījos divas sezonas.

Tā tad draugu aspekts ir būtisks- vai ar viņiem apspriedāt seriālā notiekošo?

Jānis, Viktorija, Viesturs: Jā

Mārtiņš: Nē. Tie draugi, kas ieteica, dzīvo laukos, īsti tos nesanāk bieži apmeklēt.

Kādi bija iespaidi par seriāla tematiku pirms tā skatīšanās?

Mārtiņš: Zinu dažus cilvēkus, kuri nodarbojas ar kaut ko līdzīgu, līdz ar to kaut kāds priekšstats ir. Vienmēr tas licies kā tād aizliegtais auglis, kuru negribas noplūkt. Nebiju iedziļinājies, cik lielos apjomos tas notiek. Nebiju domājis, ka tā varētu notikt.

Jānis: Mani priekšstati aptuveni bija tādi, ka jā, tur Kolumbijā kokaīnu audzē un tirgo, bet es arī nebiju baigi pirms tam iedziļinājies, cik lielos apmēros tas notiek.

Viktorija: Es neteiktu, ka “Narcos” man atklāja jaunu pasauli, ka “ooo, ir narkotikas”, par to tiek rādīts citās filmās un stāstīts arī realitātē, kā notiek pārvešana, ir diez gan daudz lietas zināmas par to biznesu, ka tur plūst ļoti daudz naudas un ka tas ir netīrs, riskants bizness.

Viesturs: Pirms seriāla skatīšanās tas priekšstats bija tāds, ka es zināju oriģinālo Pablo Eskobara stāstu, tehnoloģijas nebija tik attīstītas, taču viņš appludināja valsti(ASV) ar kokaīnu.

Ko sagaidīja no seriāla(vai apstiprinājās/neapstiprinājās?)

Viesturs: Ko tu sagaidi no seriāla-lai tas ir aizraujošs, ievēl iekšā un liek sevi skatīties.

Jānis: Gribējās, lai ir interesants stāsts, piesaista arī tas, ka seriāls ir balstīts uz patiesiem notikumiem. Gaidīju, ka seriāls tiks fokusēts no paša Pablo Eskobara puses, bet viss bija no tās aģentu puses

Viktorija: Man arī likās, ka tur būs vairāk par pašu Pablo, tāda negluži autorbiogrāfija, bet tā, ka no viņa perspektīvas, vairāk par viņu pašu. Es zināju, ka tur ļoti daudz stāstīs par narkotikām, bet tas nebija primārais, kāpēc sāku skatīties seriālu.

Mārtiņš: Sākumā, kad nezināju par ko ir seriāls, galvenais bija, lai tas mani aizrauj no pirmajām epizodēm, tā tas notika, pēc tam sāku domāt, ko vēl es varu iegūt no seriāla skatīšanās. Seriālus uztveru kā mazu grāmatu, kas nenotur tavu uzmanību 100%, bet tu vari darīt arī ko citu paralēli. Gribēju dabūt arī kādu “insaidu” par to, kā varētu būt, kā varētu notikt, tas man palīdz padomāt, paskatīties, salīdzināt to ar Latvijā notiekošo, vai tas šeit varētu notikt, kā to varētu konstatēt, nu tādas situācijas. It kā arī zināju par tādu Pablo Eskobaru, ka viņš ir bijis, bet īsti daudz vairāk neko nezināju par to.

Kādi iemesli mudināja skatīties/turpināt skatīties?

Viktorija: Noskatījos divas sezonas, trešo nesāku. Man tas nebija tāpēc, ka tas seriāls būtu slikts, bet man viņš likās pārāk nopietns, lai skatītos fonā, tu nevari to ātri noskatīties. Seriālā bija jāiedziļinās, taču aizņemtība, citi seriāla novirzīja domas no šī. Ikdienas gaitas nebija atbilstošas šāda seriāla skatīšanai.

Jānis: Seriālu turpināt skatīties mudināja tā struktūra, paralēlie komentāri, vēsturiskie kadri no ziņām, avīzēm, jo ar stāstu seriāls nevarēja “paķert”, jo tas ir diez gan “spoiler-free” seriāls, Eskobaru beigās tik un tā nošaus, vēsture nemainās. Tu jau zini, kas notiks beigās, bet tev ir interesanti vērot to procesu. Pret trešo sezonu biju diez gan skeptisks, pirmās divas sezonas bija fokuss uz Eskobaru kā cilvēku, līdz ar to domāju, ko viņi tālāk darīs, kad viņš ir nošauts. Trešā sezona nebija tik laba kā pirmās divas, taču tika saglabāts pats seriāla stils, kas man patika visvairāk.

Mārtiņš: Patīk redzēt aizliegtas lietas, skatīties kā to citi dara. Vienīgi biju vīlies tajā, ka bēguļojot, strauji uz slikto pusi izmainījās Eskobara izskats. Tieši gribējās, lai viņu beigās nošauj, jo nebija vairs tas biznesmenis, kas sākumā.

Viesturs: Noturēja Pablo Eskobars, viņa stāsts, pirmās sērijas ļoti ieintriģēja.

Kā seriāla skatīšanos ietekmēja vardarbības atspoguļojums?

Jānis: Emocionālā veidā tas diži neietekmēja, tas ir ok, ka to tā atklāti parāda. Ir cilvēki, kurus tas piesaista, vai atbaida, taču ņemot vērā, ka man patīk citi vardarbīgi seriāli un filmas, tas it kā ir pretīgi, bet tā tas notika, neko darīt.

Viktorija: Man arī ir līdzīgas domas. Ja seriālā atspoguļotu mīlas stāstu, tas būtu dīvaini, ka kādu nošauj. Šajā situācijā atspoguļotā vardarbība bija atbilstoša seriāla tematikai, biznesam, ko viņi tur darīja. Tā ir sava veida cena par tādā lietām, tā vardarbība ir neizbēgama. Ļoti konkrēti parādīja to realitāti.

Viesturs: Vardarbība palīdzēja noturēt manu uzmanību, jā.

Mārtiņš: Vardarbība kaut kādā veidā mani iespaidoja, gan noturēja uzmanību. Patika kā parāda to skarbo realitāti, nezinu vai tas tā bija patiesība, tāpēc varbūt tas ir mārketinga triks, neesmu drošs. Patika, ka parāda, ka cilvēki ir gatavi uz jebko.

Kādus vardarbības veidus atceras?

Jānis: Tur daudzus nošāva.

Viesturs: Tur bija darbības ar nazi.

Jānis: Tur bija spīdzināšana, sišana.

Mārtiņš: Tur vēl bija draudi, verbāla vardarbība.

Viktorija: Ja tu nedarīji tā, kā citam gribējās, tev piedraudēja, jā.

Mārtiņš: Tieši verbālā manuprāt spēlēja lielāku lomu, jo tās slepkavības bija aukstas, tur nebija baigo emociju- aizgāja, nošāva, viss. Tas šķita vienkārši.

Vai nebija pārāk atklāta vardarbība?

Jānis: Es domāju, ka nē, jo ņemot vērā, ka tā arī tas business tiek bīdīts. Būtu mulķīgi, ja tas tiktu attēlots bez vardarbības. Ja to nerādītu, zustu tā esence, seriāls būtu pliekans, viņš zaudētu savu garu.

Mārtiņš: Vardarbības atklātums, manuprāt, degradēja cilvēka vērtību, tev bija skaidrs, ka kāds mirs, ka tā notiks.

Viesturs: Daļēji tā ir arī realitātē, ka viņi skatās uz cilvēku bišķiņ citādāk, viņiem vērtības ir citādākas. Cilvēks principā viņiem ir nezinu, kartona gabals.

Viktorija: Seriālā tas likās ļoti vienkārši izdarāms, tam cilvēkam, iespējams, ir ģimene, bērni, bet viņi to tā vienkārši izdara un dodas tālāk, it kā nekas nebūtu noticis.

Vai vardarbības veikšanas iemesli bija attaisnojami?

Jānis: Tur jāskatās no diviem aspektiem- to vardarbību, kuru veica tie aģenti ar policiju, tā bija nepieciešama, tas bija jādara, lai tiktu tuvāk Eskobaram. No otras puses Eskobara rokas puši vienkārši šāva visus nost tikai, lai parādītu varu, ka, iespējams, bija bezjēdzīgi, taču tā līnija starp attaisnojumu un bezjēdzīgām darbībām ir salīdzinoši šaura.

Mārtiņš: Nezinu, kā var runāt par attaisnojamu slepkavību. Es domāju, ka viņiem tajā pasaulē bija kaut kādi noteikumi, kas bija pieņemti, kuri daudz maz visiem ir skaidri. Abas puses ir vienlīdz vainīgas un atbildīgas, gan no valdības, gan no Eskobara puses. Viņi to dara kaut kāda mērķa vārdā. Es neņemtos secināt, vai tas ir attaisnojami vai nē. Viņiem tā droši vien likās, jo tā viņu sistēmā bija pieņemts.

Viktorija: Es drīzāk uzskatu, ka ir ok, ja ņemam vērā, ka tas ir seriāls. Tu man izdarīji kaut ko sliktu, tu nošāvi manējo, es nošāvu tavējo, no tās puses var attaisnot. Ja skatās no realitātes puses, tad, jā, kā tu vispār vari attaisnot slepkavību.

Viesturs: Pēc tām izpausēm un veidiem likās, ka seriālā tā vardarbība ir kā spēle, taču tā diez vai ir attaisnojama

Kādi bija saistošākie tēli? Kādas īpašības piesaistīja?

Viesturs: Man saistošākais likās Pablo Eskobars. Man likās interesanti, kā viņš izspēlēja tās situācijas, kā viņš izspēlēja savu dzīvi.

Viktorija: Man ir līdzīgi kā Viesturs teica, pats Pablo, to palīdzēja papildināt arī internetā esošās "memes". Viņš bija tāds ļoti mierīgs, man likās, ka visi narkotiku dāleri ir agresīvi un tēlo varoņus, viņš bija tāds parasts miermīlīgs cilvēks, viņš darīja labu arī pilsētai, cilvēkiem.

Viesturs: Viņš ar saviem labajiem darbiem centās attaisnot savus sliktos darbus.

Viktorija: Grūti viņu attaisnot, bet viņš piesaistīja ar savu harzimu.

Jānis: Mani piesaistīja pats Pablo ar to, ka viņam bija divas puses. No vienas viņš rūpējās par savu ģimeni, bērniem, otrs, kurš biznesa dēļ var uzspriecināt kaut ko. Tā nošķirtība ir zīmīga -viņš mīl savu ģimeni, pilsētu, palīdz trūcīgajiem, taču no biznesa puses viņš ir pilnīgs nezvērs. Vēl saistošs likās aģents Peņja, kurš otrajā sezonā pārkāpa savām robežām un sāka sadarboties ar citiem karteļiem, tikai lai sasniegtu savu izvirzīto mērķi.

Mārtiņš: Man arī, protams, Eskobars, tāds mierīgs, nosvērts tēls. Viņš palīdzēja pilsētai. Man patika arī abi aģenti, kā arī specvienības līderis Kolonels-vienīgais, kurš nebija korumpēts, taisnības vārdā viņš bija gatavs atdot savu dzīvību.

Nosauciet, pēc jūsu domām, spilgtāko seriāla epizodi.

Jānis: Pati Eskobara likvidēšana, jo tas tā kā pielika punktu, vēl bija spilgta ziņu diktores, ar kur Pablo gulēja, novākšana.

Viktorija: Man nāk prātā citas ar vardarbību nesaistītas ainas prātā, bet no vardarbīgajām grūti ko izcelt.

Mārtiņš: Man spilgts likās sprādziens pilsētā, kurā cieta daudzi nevainīgi cilvēki, epizodē bija izcelti meita un tēvs- tēvs sprādzienā izdzīvoja, taču meita ļoti smagi cieta un neizdzīvoja. Ja sievietei vai bēnam dara pāri, tad tas automātiski nav pieņemami.

Viesturs: Tā, kurā Pablo “ielaida” lodi pierē būs arī mana spilgtākā.

Vai seriālā redzamā vardarbība palīdz atbrīvoties no dusmām/vardarbīgām tieksmēm?

Mārtiņš: Nē. No dusmām var atbrīvoties tikai dusmojoties, vai tās novirzot kaut kur, tomēr ar seriāla palīdzību, manuprāt, to ir grūti izdarīt. Varbūt kādam tas izdodas.

Jānis: Varbūt es to nespēju identificēt, bet man arī liekas, ka nē, jo, piemēram, es no dusmām atbrīvojos ar fizisku aktivitāšu palīdzību.

Viktorija: Drīzāk vardarbīgais ainas tieši motivē uz vardarbības veikšanu.

Viesturs: Seriāls drīzāk tiešām izraisa dusmas.

Kāda ir seriāla ietekme uz attieksmi pret vardarbību realitātē?

Jānis: Vairāk tas varbūt rada izpratni par to, kā tas notiek, cik tas ir brutāls bizness. Tas vairāk parāda to, cik narkotiku bizness ir asiņains.

Viktorija: Tas maina varbūt redzējumu no tādas puses, ka tu redzi, cik citiem tā vardarbība šķiet vienkārša. Seriāls drīzāk iepazīstina ar dažādiem vardarbības veidiem.

Vai seriāls motivē mācīties no varoņiem veikt vardarbību pašiem?

Jānis: Noteikti, ka nē, seriālā viss seriāla notika, balstoties uz vardarbību, taču tās daudzums tieši liek domāt, ka citi mērķa sasniegšanas veidi varbūt ir labāki.

Mārtiņš: Seriāls parāda, ka darbībām, ko tu dari, varbūt negatīvas sekas, tāpēc drīzāk tas attur no vardarbības.

Viktorija: Es pēkšņi pēc seriāla noskatīšanās vardarbīga nekļuvi, narkotikas arī nepārdodu, taču domāju, ka ir daudzi, kas no tā ietekmējās un motivē sevi veikt ko līdzīgu.

Viesturs: Vardarbība viennozīmīgi vairo vardarbību.

Otrās fokusa grupas diskusijas transkripcija

Otrās fokusa grupas diskusijas dalībnieki bija cilvēki, kuri iepriekš seriālu “Narcos” nav redzējuši. Diskusijas mērķis bija noskaidrot izvēlēto cilvēku iespaidus un viedokļus par seriālā redzamo vardarbību, tās veidiem, atklātību, vardarbības veicējiem un to mērķiem.

Vai jūs esat skatījušies ar vardarbību saistītus seriālus, kādus?

Toms:Jā, piemēram “*Game of Thrones*”, “*The Vikings*”, kādreiz skatījos “*The Walking Dead*”. Vardarbības atspoguļojumam tajos pievērsu nelielu nozīmi, ja kaut kādas cīņas skaitās kā vardarbība, tad jā, tām pievērsu vairāk uzmanības.

Mareks: Vardarbīgus seriālus mēdzu skatīties, agrāk skatījos “*Prison Break*”, patīk detektīvseriāli, kuros ir daudz slepkavību, kā arī dažādus retrospektīvas filmu sērijas par otro pasaules karu, tur tiek atspoguļots viss karš

Ramona: Jā, skatos, no tās grūti izvairīties, jo gandrīz ikkatrā seriālā redzama vardarbība.

Ričards: Jā, skatos. Ja man ir jāmēģina izskaidrot motivāciju skatoties vardarbīgus seriālus mazāk metafiziskā, bet drīzāk sadzīviskā veidā - vardarbība ir daļa no realitātes, kurā dzīvojam, un ja to mēģinātu izslēgt no sižeta, tad tā šķietami kļūst par cenzūru.

Kādas ir jūsu domas par seriālu “Narcos” pēc vardarbīgo ainu noskatīšanās?

Mareks: Izskatās ļoti vardarbīgs seriāls, brīžiem šķiet, ka pat pārspīlēti. Tomēr interesanti, ka ir redzami dažādi tās veidi. Ļoti labi parādīts traģiskums, nāves. Seriāls noteikti nav domāts auditorijai ar vājiem nerviem. To vistīcāmāk var skatīties tikai cilvēki ar stipru psiholoģiju, kuri pēc seriāla skatīšanās nesajuks prātā un pats nesāks nogalināt, jo ir arī tādi cilvēki, kurus šādi seriāli spēcīgi ietekmē. Ainas arī parāda, ka ar cilvēku nogalināšanu var panākt kādu labumu sev.

Ramona: Skaidrs, ka seriālā noteikti ir vēl kaut kas bez redzētās vardarbības, bet tāda sajūta, ka seriālā to vien dara, kā nogalina cits citu.

Toms: Labi, ka nav kā citos seriālos, kuros arī daudz cilvēku nogalina, bet tās nāves visas ir vienādas. Šajā gadījumā izskatījās, ka visas vardarbīgās ainas ir pārdomātas, nav tā vienveidība. Ja

tas ir uz patiesiem notikumiem balstīts seriāls, tad, manuprāt, ir interesanti, ka ir iespējams redzēt, kā tas viss notika.

Ričards: Mani uzreiz nāca prāta tas, manuprāt, absurdi lielais daudzums nāvju vienas sezonas laikā, kas it kā sižetiski varētu nākt par labu - padarīt to mazāk prognozējamu, proti, ka jebkurš no personāžiem var aiziet bojā jebkurā brīdī, taču var ar nostrādāt gluži pretēji, ka tam zūd efekts.

Kas pēc jūsu domām varētu būt vardarbības veicēji?

Mareks: Kaut kādi krimināli grupējumi. Tie varētu būt narkotiku tirgotāji, kuri nogalina savus konkurentus. Tos policistus viņi šauj, jo tie mēģina viņus arestēt. Viņi likvidē cilvēkus, kuri viņiem nav vajadzīgi.

Ramona: Viņi varētu būt tie, kuri nogalina citus tikai tāpēc, lai gūtu sev labumu un lai neviens neatklātu viņu slepenās shēmas, sliktās lietas, kuras tie darījuši.

Toms: Man liekas, ka tie bija gan policisti, gan tie “sliktie” varoņi, divas puses tur šaudījās.

Ričards: Gangsteri, militārpersonas, dīleri Latīņamerikā.

Kā raksturotu šos veicējus?

Toms: Skarbi džeki

Mareks: Aukstasinīgi, nežēlīgi, domā tikai par savām interesēm. Pēc viņu uzskatiem pārējiem cilvēkiem nav vērtības. Stpri, ar dzelžainiem nerviem, mērķtiecīgi.

Ramona: Tādi, kuri spēj nogalināt, jo ne ikkatrs spēj nogalināt.

Ričards: Cietsirdīgi, auksti.

Kādi varētu būt vardarbības veikšanas mērķi?

Toms: Tikt vaļā no citiem cilvēkiem, kuri traucē. Arī kaut kādas atriebības, ka, piemēram, kaut kādas narkobandas Itālijā vai Kolumbijā, viņiem tā asinsatriebība-viņi darīs visu, lai atriebtu kādu savu biedru.

Mareks: Attīstīt savu biznesu, nopelnīt naudu, gūt labumu.

Ramona: Tiem noziedzniekiem droši vien bija mērķis iegūtu varu vai tikt galā ar saviem pretiniekiem, lai iegūtu sev izdevīgas pozīcijas. Policijai, visticamāk bija uzdevums viņus notvert vai vienkārši nošaut.

Ričards: Cīņa par tirgu, teritoriju, varu un ietekmi. Noteikti, ka arī ir personīgie iemesli - iekāre, atriebība, lepnums utml.

Vai vardarbības veikšana ir attaisnojama, neatkarīgi no tās mērķa?

Mareks: Vardarbība noteikti nav attaisnojama. Jā, viņi notur savas pozīcijas, bet tas vienmēr beidzas ar to, ka viņi tāpat tiek notverti vai arī viņus iznīcina citi.

Ramona: Man arī šķiet, ka vardarbība nav attaisnojama, jo es ticu, ka problēmas var atrisināt arī bez vardarbības palīdzības. Vardarbības pielietošana, manuprāt, ir lieka spēku un līdzekļu tērēšana.

Toms: Cita cilvēka ietekmēšana ar vardarbības palīdzību vispār nav pieļaujama, man tas liekas nepareizi.

Ričards: Uzskatu, ka vardarbības attaisnojums pat atkarīgi no tā mērķa ir diskutējams, taču ir grūtāk (ja pat tas ir iespējams) attaisnot šķietami amorālu rīcību bez nekāda konteksta esamības.

Kādus vardarbības veidus saskatījāt redzamajās epizodēs?

Mareks: Nošaušana, mašīna piebrauc vienkārši šauj. Tie ieroči, ar kuriem šāva nebija parasti, bet gan automāti. Ainās bija redzami ļoti daudz veidi kā nogalināt cilvēku.

Toms: Nošaušana, pāris reizes pakāra, iespaidīga spīdzināšana bija.

Ramona: Nu jā, tā nošaušana, ar nazi dažus sadūra, tie sprādzieni bija ļoti efektīvi.

Ričards: Fiziskus un emocionālus.

Kāpēc, jūsuprāt, tieši šādi veidi?

Toms: Tādus izmanto arī realitātē.

Mareks: Tāpēc, ka, manuprāt, tie ir izplatītākie slepkavības veidi. Vēl noteikti tādi tika izmantoti, lai piesaistītu skatītāju uzmanību, lai būtu kaut kāds "action", lai būtu kaut kāds traģiskums.

Ramona: Piekrītu ka šo veidu dažādība tika izmantota uzmanības piesaistīšanai. Visticamāk, ka uz parasto skatītāju tas pietiekami labi strādā.

Ričards: Jo tos laikam vardarbības piekopēji būs uzskatījuši par visefektīvākajiem. Ilgtermiņā vai spontāni, taču tomēr.

Kā vērtējat vardarbības atklātību?

Mareks: Pārāk atklāti.

Ramona: Man būtu patīcis, ka tā vardarbība būtu slēptāka, bet jā, traki atklāti.

Toms: Ir atklāta, jā. Bet nu man vispār man liekas, ka tāpat vardarbības atklātība nemudina to veikt pašiem, tās ir muļķības. Nav starpības vai tas notiek tev zinot, taču to nevar redzēt vai arī atklāti.

Mareks: Jā, bet tie uztveres līmeņi atšķiras- ir psiholoģiski stiprāki un vājāki cilvēki, varbūt iepriekš traumēti, līdz ar to tas var viņiem šķist īpaši nepatīkami.

Ričards: Nu, ņemot vērā, ka tas tomēr ir seriāls, kas ir domāts pilngadības vecuma sasniegušai auditorijai, domāju, ka nekas cits gluži nebija gaidāms.

Vai ainu noskatīšanās mudina skatīties seriālu?

Ramona: Jā, jo smuka likās tā epizode, kurā visus rindiņā nošāva, vai arī tā, kur uzspridzināja to mašīnu. Tomēr bija arī ainas, ka ne pārāk motivē skatīties seriālu.

Mareks: No skatāmības, baudāmības viss ir skaisti, bet brīžiem izskatās pēc baigās fantastikas, tāpēc tā vēlme skatīties šādu seriālu nav pārāk liela.

Toms: Balstoties tikai uz vardarbīgām ainām, grūti saprast vai seriāls man liktos saistošs un es viņu skatītos. Tomēr prasās zināt ko vairāk par seriāla tēmu, stāstu.

Ričards: Daži no momentiem šķita tīri *badass*(spraiģi, īpaši-aut.), bet tas laikam nebūtu pietiekami, lai liktu kaut ko skatīties.

Bakalaura darbs „Seriālā “*Narcos*” izmantotie vardarbības veidi un to novērtējums auditorijā: gaidas un to apmierinājums” izstrādāts LU Sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Darba apjoms (no ievada līdz secinājumiem ieskaitot) ir 105 270 rakstzīmes (ieskaitot intervālus, bet neieskaitot zemspvītras atsauces).

Autors: _____ Vilis Strungs
(*paraksts*)

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Vadītāja: Mg.sc.soc Ilze Šulmane _____
(*paraksts*)

30.05.2018.

Recenzents: Mg.sc.soc. Guna Spurava _____
(*paraksts*)

Darbs iesniegts Komunikācijas zinātnes nodaļā 31.05.2018.

Dekāna pilnvarotā persona: _____
(*paraksts*)

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

12.06.2018. prot. Nr. _____

Komisijas sekretāre: Mg.sc.soc Ilze Šulmane _____
(*paraksts*)